

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Zadluženost českých domácností a státu

Pavla Skoutajanová

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Pavla Skoutajanová

Podnikání a administrativa

Název práce

Zadluženost českých domácností a státu

Název anglicky

The indebtedness of Czech households and state

Cíle práce

Cílem teoretické části diplomové práce je objasnit problematiku zadluženosti českých domácností, ale také České republiky jako státu. Dále bude v práci vysvětleno několik ekonomických pojmů, které se týkají právě zadluženosti a budou zde také vypsány finanční služby, kvůli nimž dochází k zadluženosti domácností. V neposlední řadě budou vyjmenovány možnosti řešení zadluženosti.

V praktické části bude zkoumán vývoj zadluženosti domácností a českého státu a faktory ovlivňující výslednou bilanci domácností. Dalším cílem bude určit, co má největší vliv na zadluženost domácností a analyzovat vývoj hledisek týkajících se zadluženosti státu. V praktické části bude dále následovat výběr pěti bankovních institucí, které působí v České republice a poskytují hypotéční úvěry, porovnání jednotlivých hypoték mezi sebou na základě vybraných kritérií a volba nejvýhodnější hypotéky pro klienta.

Metodika

Diplomová práce bude vypracována na základě čerpání z odborné literatury a článků na webových stránkách. Praktická část bude zpracována na základě statistických dat a jejich interpretací. Pro další část analytické části práce budou využity informační materiály jednotlivých bankovních institucí.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Veřejný dluh, státní dluh, rozpočtový deficit, veřejné finance, zadluženost, státní rozpočet, osobní bankrot, úvěry, hypotéka

Doporučené zdroje informací

BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. Makroekonomie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-7380-245-5.

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA, Dana STARÁ a Roman SVOBODA. Česká republika ve světle ekonomických teorií. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2012. ISBN 978-80-7380-369-8.

DVOŘÁK, Pavel. Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize. Praha: C.H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-075-1.

JUREČKA, Václav. Makroekonomie. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3258-9.

KOHOUT, Pavel. Finance po krizi: důsledky hospodářské recese a co bude dál. 2. rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3583-2.

OCHRANA, František, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK A KOLEKTIV. Veřejný sektor a veřejné finance: Financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3228-2.

POLOUČEK, Stanislav. Peníze, banky, finanční trhy. Praha: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-152-9.

SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS. Ekonomie. Praha: Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3.

SMRČKA, Luboš. Rodinné finance: Ekonomická krize a krach optimismu. Praha: C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-199-4.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 3. 9. 2014

doc. Ing. Josef Brčák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2015

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 22. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Zadluženost českých domácností a státu" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29. března 2016

Pavla Skoutajanová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu mé diplomové práce doc. Ing. Josefu Brčákovi, CSc. za cenné a užitečné rady, vstřícný přístup, odborné vedení a konzultace, které mi poskytoval v průběhu vypracování diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala svým kolegům za pomoc a vstřícné jednání po celou dobu vykonávání praxe. Nakonec patří poděkování mé rodině za jejich podporu a trpělivost nejen v průběhu vypracovávání diplomové práce, ale také po celou dobu studia na vysoké škole.

Zadluženost českých domácností a státu

The indebtedness of Czech households and state

Souhrn

Diplomová práce je zaměřena zejména na problematiku zadluženosti českých domácností, ale také českého státu. Rešeršní část se zabývá teoretickými základy zadluženosti České republiky, jsou zde vysvětleny základní pojmy týkající státního rozpočtu, jeho funkcí a struktury, veřejných financí, rozpočtového deficitu, veřejného a státního dluhu a s ním spojená Maastrichtská kritéria. V rámci zadluženosti domácností jsou v teoretické části popsány subjekty, které poskytují úvěry a půjčky, možné příčiny a následné řešení zadlužení. Praktická část je pak zaměřena na vývoj ukazatelů týkajících se zadluženosti státu a domácností ve vybraném časovém horizontu. Praktická část také obsahuje vyhodnocení dotazníkového šetření, jehož výsledkem je zjištění úrovně zadlužování domácností a zhodnocení nejčastějších účelů čerpání úvěrů či půjček. Nakonec je zde provedeno srovnání spotřebitelských a hypotéčních úvěrů vybraných bankovních i nebankovních institucí. Výsledkem komparace je stanovit, jaká instituce poskytuje nejvýhodnější jednotlivé úvěry na základě výpočtu reprezentativního příkladu.

Klíčová slova: zadluženost, rozpočtový deficit, fiskální nerovnováha, státní rozpočet, rozpočtové výdaje, rozpočtové příjmy, veřejný dluh, státní dluh, spotřebitelský úvěr, hypotéční úvěr, půjčka, úroková sazba, RPSN

Summary

The thesis is mainly focused on issues concerning indebtedness of Czech households and also of the Czech state. The theoretical part describes basics of indebtedness in the Czech Republic and explains basic terms related to state budget, its function and structures of public finances, budget deficit, public and state debt and its connection to Maastricht criteries. Within indebtedness of households are in theoretical part described subjects which provide loans, possible causes and subsequent solutions of indebtedness. Practical part is focused on the development of indicators of state and household indebtedness in selected timeframe. Practical part also contains questionnaire survey evaluation which outcome is determination of the level of household indebtedness and evaluation of the most common reasons for loan drawdowns or loans. In conclusion there is a comparison of consumer and mortgage loans of selected banking and non-banking institutions. The result of comparison is to determine which institution provides the most favorable types of loans based on the calculations of the representative examples.

Keywords: Indebtedness, budgetary deficit, fiscal imbalance, state budget, budget expenditures, budget revenues, public debt, state debt, consumer loan, mortgage loan, loan, interest rate, APR

Obsah

Obsah	8
1 Úvod.....	11
2 Cíl práce.....	13
3 Metodika práce	14
TEORETICKÁ ČÁST	15
4 Zadluženost České republiky.....	15
4.1 Státní rozpočet	15
4.1.1 Funkce státního rozpočtu	16
4.1.2 Struktura státního rozpočtu.....	16
4.2 Veřejné finance	18
4.3 Rozpočtový deficit.....	19
4.3.1 Důvody vzniku rozpočtového deficitu.....	20
4.3.2 Důsledky rozpočtového deficitu	20
4.3.3 Způsoby krytí rozpočtového deficitu	21
4.4 Veřejný dluh	22
4.5 Státní dluh.....	22
4.5.1 Maastrichtská kritéria	23
5 Zadluženost domácností	25
5.1 Subjekty poskytující úvěry domácnostem	26
5.2 Příčiny a možnosti zadluženosti domácností	26
5.2.1 Spotřebitelské úvěry	27
5.2.2 Hypotéční úvěry.....	27
5.2.3 Kontokorentní úvěry.....	29
5.2.4 Kreditní karta	29
5.2.5 Leasing.....	30
5.3 Úvěrové registry	31
5.4 Problémy zadlužování domácností a možnosti řešení	31
5.4.1 Konsolidace půjček.....	32
5.4.2 Refinancování	33
5.4.3 Oddlužení – osobní bankrot.....	33

5.4.4	Exekuce.....	34
PRAKTICKÁ ČÁST		36
6	Vývoj ukazatelů týkajících se zadluženosti České republiky.....	36
6.1	Vývoj státního dluhu.....	36
6.2	Vývoj příjmů a výdajů státní rozpočtu	38
6.3	Vývoj inflace.....	40
6.4	Hrubý domácí produkt	42
6.5	Vývoj nezaměstnanosti	45
6.6	Návrhy na opatření.....	48
7	Vývoj ukazatelů týkajících se zadluženosti českých domácností.....	49
7.1	Úvěry od bank a družstevních záložen	50
7.2	Úvěry od ostatních finančních institucí	51
7.3	Celková zadluženost domácností.....	53
7.4	Počet osobních bankrotů.....	55
7.5	Úrokové sazby u jednotlivých typů úvěrů	56
7.6	Výše RPSN u úvěrů poskytnutých bankami domácnostem.....	58
7.7	Průměrná hrubá měsíční mzda.....	59
7.8	Návrhy na opatření.....	60
8	Dotazníkové šetření – úroveň zadlužování lidí.....	61
8.1	Počet respondentů čerpajících půjčku či úvěr.....	62
8.2	Maximální čerpaná částka v rámci jedné půjčky/úvěru.....	63
8.3	Nejdůležitější hlediska při výběru půjčky	65
8.4	Znalost významu pojmu RPSN.....	67
8.5	Využívání kontokorentního úvěru	67
8.6	Instituce, u kterých respondenti čerpali půjčku	68
8.7	Množství půjček u libovolné instituce	69
8.8	Účel první čerpané půjčky	70
8.9	Účel čerpané půjčky.....	72
8.10	Věk respondenta při čerpání první půjčky	74
8.11	Vzdělání respondenta při čerpání první půjčky	75
8.12	Důvody nečerpání půjčky	76
9	Vybrané instituce pro komparaci nabízených produktů	78

9.1	Equa bank a.s.	78
9.2	mBank S.A.	78
9.3	Komerční banka, a.s.	79
9.4	Raiffeisenbank a.s.	79
9.5	Home Credit a.s.	79
10	Srovnání institucí z hlediska spotřebitelských úvěrů.....	80
10.1	Úroková sazba.....	80
10.2	Minimální výše úvěru	82
10.3	Maximální výše úvěru	82
10.4	Doba splatnosti úvěru	83
10.5	Roční procentní sazba nákladů (RPSN).....	84
10.6	Reprezentativní příklad srovnání spotřebitelských úvěrů podle vybraných parametrů	85
11	Srovnání bankovních institucí z hlediska hypotéčních úvěrů.....	88
11.1	Úroková sazba – fixace 1 rok	89
11.2	Úroková sazba – fixace 3 roky	90
11.3	Úroková sazba – fixace 5 let.....	91
11.4	Minimální výše úvěru	91
11.5	Doba splatnosti úvěru	92
11.6	Reprezentativní příklad srovnání hypotéčních úvěrů podle vybraných parametrů	92
12	Závěr	95
13	Seznam použitých zdrojů.....	99
13.1	Knižní zdroje.....	99
13.2	Internetové zdroje	101
14	Seznam tabulek, grafů a obrázků.....	104
14.1	Seznam tabulek	104
14.2	Seznam grafů	105
14.3	Seznam obrázků.....	107
15	Seznam příloh	107
16	Přílohy.....	108

1 Úvod

Zadluženost českých domácností i České republiky jako státu je v současnosti velice častým diskutovaným tématem. Problematika zadluženosti státu se však netýká pouze České republiky, ale s tímto problémem se potýkají i ostatní země ve světě, jejichž výše zadlužení je velice rozdílná. Zejména pro schopnost určit, jak je na tom zadluženost České republiky v porovnání s ostatními zeměmi, je v praktické části uvedeno mezinárodní srovnání vládního dluhu konsolidovaného v procentu HDP.

Jak již bylo zmíněno, kromě státu dochází čím dál častěji také k zadlužování domácností. K němu dochází zejména kvůli častému využívání spotřebitelských a hypotéčních úvěrů. Jedním z hlavních důvodů růstu zájmu o spotřebitelské úvěry je zvyšující se životní úroveň lidí, nebo alespoň snaha o její zvýšení. Dalším možným důvodem je ovlivňování lidí ze stran poskytovatelů, kteří vykonávají marketingové strategie tak, aby navnadili potenciální klienty na jednoduchost získání úvěru a na zdánlivě výhodné nabídky těchto typů úvěrů. Růst poskytovaných hypotéčních úvěrů pak může být vysvětlen jejich výhodným čerpáním v podobě snižujících se úrokových sazeb.

Přestože je zadlužování domácností považováno za přirozenou součást každodenního života, díky skutečnosti růstu celkové zadluženosti domácností je však potřeba nebrat život na dluh na lehkou váhu. Před využitím jakéhokoliv úvěru či půjčky by si měl každý jedinec vyhodnotit svou finanční situaci a s ní spojenou schopnost splácet své dluhy včetně úroků. Dále by měl pečlivě zvážit účel využívání půjčeného finančního obnosu, aby se člověk nestal dlužníkem díky neuvážené věci, bez které by se snadno obešel a nemusel pak žít s dluhovým zatížením. I přes obvyklost této problematiky zadlužování domácností se mohou dlužníci dostat do platební neschopnosti, kdy nejsou schopni dostát svým závazkům a jejich situace se vyostří natolik, že jsou nuceni poskytnout svůj majetek jako předmět exekuce nebo se musí pro řešení své finanční tísně uchýlit k vyhlášení osobního bankrotu.

Zejména díky narůstajícímu diskutování tématu zadluženosti je v praktické části práce uveden vývoj ukazatelů týkajících se jak zadluženosti České republiky, tak i českých domácností. Dále je zde vyhodnoceno dotazníkové šetření zaměřené právě na zadluženost domácností. Nakonec dojde ke srovnání vybraných bankovních a nebankovních institucí poskytující spotřebitelské a zároveň hypotéční úvěry a na základě této komparace bude vybrána instituce s konkrétním úvěrovým produktem, která je pro klienta nejvýhodnější.

2 Cíl práce

Cílem teoretické části diplomové práce je objasnit problematiku týkající se zadluženosti domácností a České republiky jako státu, zejména pak vysvětlit pojmy ohledně státního rozpočtu a jeho deficitu, státního a veřejného dluhu. U zadluženosti domácností jsou popsány možné příčiny zadlužení a eventuální možnosti jeho řešení.

Hlavním cílem praktické části je popsat vývoj ukazatelů, které se týkají zadluženosti českých domácností, ale také státu a určit, zda k zadluženosti českých domácností a státu dochází, případně nastínit možné návrhy na opatření, aby k tomuto zadlužování nedocházelo. Dalším cílem je na základě dotazníkového šetření vyhodnotit, jaká je úroveň zadlužování vybraných respondentů, v jakých částkách, na jaké účely si nejčastěji půjčují a podle čeho si domácnosti vybírají konkrétní úvěrový produkt. Dále dojde ke srovnání libovolně vybraných institucí a jejich produktů týkajících se hypotéčních a spotřebitelských úvěrů. Na základě komparace podle jednotlivých hledisek je cílem určit, která z institucí je pro klienta v případě čerpání těchto dvou typů úvěrů nejvýhodnější.

3 Metodika práce

Metodický postup teoretické části práce je vypracován na základě studia odborné literatury a čerpání z článků v tiskovinách řešících problematiku zadluženosti.

Pro vyhodnocení časového vývoje vybraných ukazatelů týkajících se zadluženosti státu a domácností byla využita analýza dat z databáze časových řad ARAD, České národní banky, Českého statistického úřadu či Ministerstva financí České republiky. Veškerá data jednotlivých ukazatelů jsou zanesena do přehledných grafů. Následnou syntézou pak bylo na základě získaných dat určit, jak se vyvíjí celková zadluženost.

Pro získání výstupů z dotazníkového výzkumu byly dotazníky rozšířeny mezi 165 respondentů a následné vyhodnocení proběhlo za pomoci 137 vyplněných dotazníků. Otázky jsou směřovány zejména na maximální půjčenou částku, hlediska důležitá pro výběr půjčky, množství čerpaných půjček a jejich účel čerpání. Pro vyšší přehlednost jsou výsledné odpovědi z dotazníku graficky znázorněny, v případě zařazení segmentační proměnné jsou navíc vytvořeny tabulky. Veškeré výsledky jsou pak popsány a komparovány.

V případě komparace vybraných institucí a jejich vybraných úvěrových produktů je metodika provedena na základě čerpání článků na oficiálních webových stránkách jednotlivých institucí. Pro sběr dat dílčích ukazatelů jsou využity zejména úvěrové kalkulačky, ale také sazebníky a ceníky společností. Dalším zdrojem získání informací byly osobní návštěvy institucí a případná konzultace s jejich zaměstnanci.

TEORETICKÁ ČÁST

4 Zadluženost České republiky

V následující části diplomové práce budou vysvětleny základní ekonomické pojmy, které se týkají státního rozpočtu a veřejných financí. Dále bude vysvětlena terminologie týkající se zadluženosti státu, státního a veřejného dluhu.

Zadluženost České republiky, ale i ostatních zemí, se v současnosti zvyšuje. Její výše se může stát až neúnosnou a lze dojít i ke státnímu bankrotu, jako tomu bylo např. v Argentině. V současné době má velké finanční problémy mnohokrát zmiňované Řecko, dále také Portugalsko, Španělsko nebo Itálie.

4.1 Státní rozpočet

V České republice je rozpočet sestavován Ministerstvem financí a schvalován na základě platných zákonů. Dále rozpočet projednává vláda, následně o něm jedná Poslanecká sněmovna, která schválí hodnotu schodku či přebytku a vyjednává další podrobnosti. V případě, že sněmovna rozpočet do začátku rozpočtového roku neschválí, Česká republika funguje na základě tzv. rozpočtového provizoria do doby, než je rozpočet schválen.¹

Státní rozpočet je jakýsi plán hospodaření státu na období jednoho roku a je zahrnut do veřejných rozpočtů, kam mimo jiné patří i rozpočty krajů a obcí. Hlavními úkoly státního rozpočtu je financování veřejných statků a přerozdělování. Veřejnými statky hrazenými ze státního rozpočtu jsou např. policie, armáda, státní vzdělávací instituce, domovy důchodců či nemocniční zařízení. Přerozdělováním, jiným slovem redistribuce, se označuje souhrn opatření státu, která ovlivňují rozdělení majetku a příjmů u určitých skupin populace. Hlavními složkami přerozdělování jsou starobní důchody, sociální dávky, podpory v nezaměstnanosti či přídavky na děti.²

¹ BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ. *Makroekonomie - teorie a praxe*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2014, str. 97. ISBN 978-80-7380-492-3.

² HOLMAN, Robert a Dana POSPÍCHALOVÁ. *Úvod do ekonomie: pro střední školy*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001, str. 174. ISBN 80-7179-023-0.

Jak bylo řečeno, hlavním úkolem státního rozpočtu je shromažďování a přerozdělování peněžních prostředků, dále slouží jako hlavní ukazatel hospodářské situace státu, kde dochází ke komparaci státních příjmů a výdajů a následnému zanalyzování jejich rozdílů. Má úlohu také jako nástroj rozpočtové politiky, kdy jsou příjmy a výdaje rozpočtu využívány k ovlivňování agregátní nabídky a poptávky a tedy i zaměstnanosti a hospodářského růstu. Státní rozpočet je pravidelně každý rok schvalován ve formě zákona, kde se uvádí celkový přehled výdajů a příjmů, předpisy potřebné při poskytování příspěvků pro daný rok, peněžní vztahy k rozpočtům obcí a krajů a ostatní důležité informace.

4.1.1 Funkce státního rozpočtu

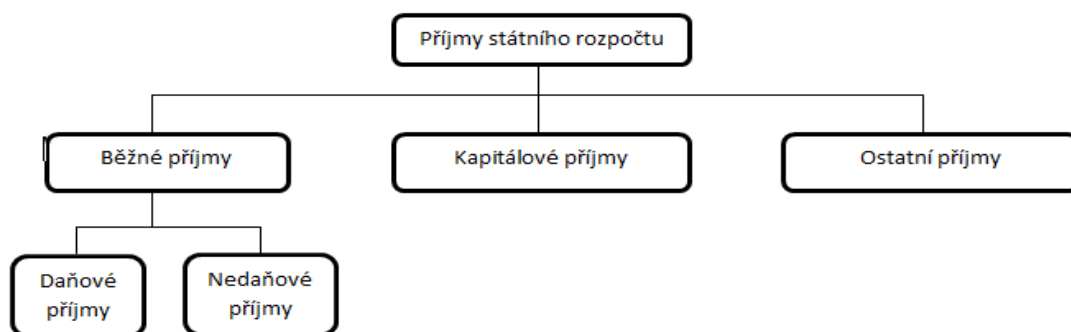
Hlavními funkcemi, prostřednictvím kterých státní rozpočet působí na ekonomické subjekty, jsou funkce redistribuční, kontrolní, regulační, alokační a stabilizační. První zmíněná redistribuční funkce představuje přerozdělení příjmů dílčích ekonomických subjektů a má za cíl zabezpečit určité existenční minimum domácností, které se dostaly do tíživé finanční situace. Prostřednictvím kontrolní funkce vláda dohlíží na peněžní toky v ekonomice a kontroluje hospodaření ekonomických subjektů prostřednictvím výběru daní, čímž dochází ke kontrole správných výpočtů výše daní a jejich placení. Pomocí regulační funkce má vláda možnost provádět regulaci cen a prostřednictvím funkce alokační shromažďuje stát peněžní prostředky vybíráním daní a následně je alokuje, neboli rozmisťuje je do oblastí, které označí za nejefektivnější. Poslední stabilizační funkce je důsledkem aktivní rozpočtové politiky, která se snaží stabilizovat vývoj ekonomiky.³

4.1.2 Struktura státního rozpočtu

Státní rozpočet se skládá ze státních příjmů a výdajů. Ve snaze udržet únosnou míru zadluženosti státu by se měl státní rozpočet sestavovat co nejvíce vyrovnaně. Jelikož je však většina výdajů mandatorních, tedy zákonem stanovených, nelze tyto výdaje měnit.

³ ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. *Základy financí*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011, str. 282. ISBN 978-80-247-3669-3.

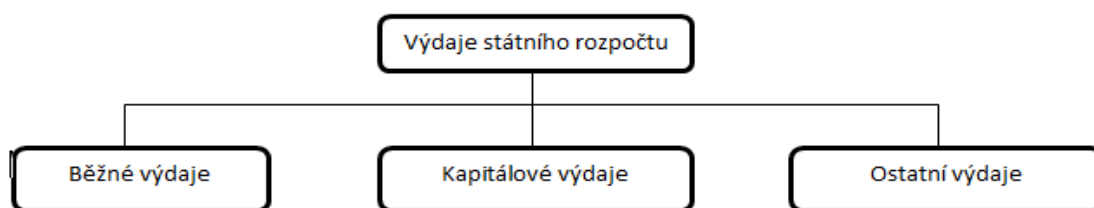
Základním členěním příjmů jsou pak běžné příjmy, což jsou příjmy nenávratné a rozdělují se na příjmy daňové a nedaňové, kam patří příjmy z vlastní činnosti a poplatky. Do daňových příjmů se řadí přímé daně (majetkové daně, daně z příjmů), nepřímé daně (spotřební daně, daň z přidané hodnoty, clo) a pojistné na sociální zabezpečení. Dalším členěním jsou kapitálové příjmy, tedy příjmy návratné, kam jsou zařazeny transfery a přijaté dotace, příjmy z vydaných dluhopisů, z prodaného majetku a výnosy z majetkových účastí státu. Posledním členěním příjmů státního rozpočtu jsou ostatní příjmy, které nejsou zařazeny do výše uvedených rozdělení.

Obrázek 1: Příjmy státního rozpočtu – vlastní zpracování autorky (zdroj: ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. *Základy financí*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011, str. 284. ISBN 978-80-247-3669-3.)

Obecným členěním výdajů státního rozpočtu jsou výdaje na zaopatření úkolů státu, výrobu veřejných statků, na splácení dluhů státu a na sociální politiku. Prvním členěním jsou výdaje běžné, kam lze zařadit např. dotace do určitých oblastí hospodářství či mimorozpočtových fondů. Dále sem patří výdaje na peněžní transfery pro obyvatele, kam se řadí výdaje na státní politiku zaměstnanosti a poskytování sociálních dávek. Dalšími běžnými výdaji jsou výdaje na nákupy zboží a služeb vlády a financování obvyklých potřeb orgánů státu. Druhým členěním jsou kapitálové výdaje, které zahrnují splátky úvěrů s úroky, dotace na pokrytí vzniklých ztrát státních podniků a finanční investice např. do pořízení cenných papírů aj. Dále sem patří i financování investičních potřeb orgánů státu. Posledním členěním jsou ostatní výdaje, které jsou nezařaditelné do výše rozdělených bodů.⁴

⁴ ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. *Základy financí*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011, str. 286. ISBN 978-80-247-3669-3.)

Obrázek 2: Výdaje státního rozpočtu - vlastní zpracování autorky (zdroj: ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. *Základy financí*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011, str. 286. ISBN 978-80-247-3669-3.)

4.2 Veřejné finance

Veřejné finance se zabývají vztahy mezi vládou, tedy veřejnou správou a všemi ekonomickými subjekty, kam patří obyvatelé, domácnosti, podniky atd. Významem veřejných financí je výroba a poskytování veřejných statků pro veřejnost a vedení ekonomických subjektů k cílenému chování prostřednictvím dotací, pokut, poplatků nebo výnosů z daní.

Veřejné finance fungující za účasti státu jsou opakem financí domácností a podniků, pro které jsou charakteristické rysy dobrovolnosti (subjekty vstupují dobrovolně do tržního vztahu, který je charakterizován přesunem peněz, z důvodu oboustranné výhodnosti) a živelnosti (peněžní vztahy nejsou nikdy organizovány či plánovány).⁵

Veřejné finance, tedy finanční vztahy za účasti státu, mají tři různé charakteristiky, a to princip nedobrovolnosti, neekvivalence a nenávratnosti. V případě principu nedobrovolnosti není peněžní tok od ekonomických subjektů ke státu dobrovolný, ale musí být vynucený zákonem, jehož porušení se řeší finančními postihy. Princip neekvivalence lze vyjádřit jako nerovnost příjmů jedince ze státního rozpočtu a finančním odvodem v podobě placení daní. V případě principu nenávratnosti nepřisluší žádnému z plátců daní jakýkoliv nárok na její vrácení ani na jinou protislužbu.⁶

⁵ MAAYTOVÁ, Alena. *Veřejné finance*. první vydání. Praha: VŠEM, 2012, str. 3. ISBN 978-80-86730-90-5.

⁶ NAHODIL, František. *Ekonomika veřejného sektoru*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o. p. s., 2003, str. 22. ISBN 80-86754-05-7.

4.3 Rozpočtový deficit

Státní rozpočet lze rozdělit na vyrovnaný, kdy se jeho příjmy rovnají výdajům, nebo na nevyrovnaný, v jehož případě se výše příjmů a výdajů liší. Nevyrovnaný státní rozpočet může být buď schodkový nebo přebytkový, kdy jsou veřejné výdaje nižší než veřejné příjmy, jde tedy o kladnou bilanci.

Krátkodobá fiskální nerovnováha, tedy rozpočtový deficit označuje stav, kdy rozpočtové výdaje přesahují rozpočtové příjmy v období jednoho roku a rozpočet tedy vykazuje zápornou bilanci. Rozpočtový schodek lze rozdělit na deficit před zahájením, během nebo po ukončení rozpočtového roku. Ke vzniku deficitního rozpočtu během rozpočtového roku dochází i v případě vyrovnaného návrhu rozpočtu, protože pohyb rozpočtových příjmů a výdajů je závislý na sezonních odchylkách. V tomto případě se jedná o přechodný deficit, který se řeší vydáváním státních pokladničních poukázek. Hlavní význam má deficit po ukončení rozpočtového období, kdy znázorňuje výsledek hospodaření státu a je vyjádřen krátkodobou fiskální nerovnováhou.⁷

Dlouhodobá fiskální nerovnováha, která má za následek veřejný dluh, znamená nesoulad mezi veřejnými příjmy a veřejnými výdaji v delším časovém období a bude podrobněji vysvětlena v kapitole 4.4.

Podle vzniku lze deficit rozdělit na strukturální (aktivní) a cyklický (pasivní). Strukturální deficit, někdy nazýván také jako cyklicky očištěný deficit, vyjadřuje, jaké by byly státní výdaje, příjmy a deficit v případě fungování ekonomiky na úrovni potenciálního produktu. Výši strukturálního deficitu lze vypočítat odečtením cyklického deficitu od deficitu celkového. Strukturální deficit může vzniknout v důsledku rychlejšího poklesu soukromých výdajů a zároveň pomalejšího růstu státních výdajů, kdy dochází k vytěsňování soukromých investic. Příkladem příčiny vzniku aktivního deficitu může být expanzivní fiskální politika či politické důvody.

Pasivní deficit vzniká z důvodu působení hospodářského cyklu na ekonomiku a vyjadřuje dopad cyklu na rozpočet, měří tedy přeměny v objemu příjmů, výdajů a deficitů vznikajících v důsledku nefungování ekonomiky na úrovni potenciálního produktu.

⁷ OCHRANA, František, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK. *Veřejný sektor a veřejné finance: Financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. První vydání. Praha: Grada Publishing, 2010, str. 137. ISBN 978-80-247-3228-2.

Příkladem cyklického deficitu lze uvést růst cenové hladiny, hospodářský pokles nebo růst úroku z veřejného dluhu.⁸

4.3.1 Důvody vzniku rozpočtového deficitu

Příčiny rozpočtového deficitu budou v této kapitoly rozděleny do dvou skupin, a to mezi příčiny pasivní a aktivní.

Obecně lze za příčinu pasivního schodku rozpočtu označit vlivy, které nejsou závislé na rozhodnutí vlády a mají za následek nárůst veřejných výdajů, pokles rozpočtových příjmů nebo obě tyto situace současně. Mezi nejčastěji vyskytované důvody vzniku pasivního deficitu lze uvést snížení výnosu z daní, hospodářský pokles, růst inflace a veřejných výdajů nebo mimořádné výdaje na řešení následků přírodních katastrof nebo válečných konfliktů. Další příčinou mohou být nákladové šoky, které nastanou v institucích financovaných nebo vlastněných státem. Tyto příčiny nastávají náhodně nebo cyklicky, nemají tedy trvalý charakter.

Na rozdíl od pasivního deficitu je v rámci aktivního deficitu zvyšování veřejných výdajů, pokles rozpočtových příjmů, nebo oba tyto jevy probíhající současně, závislé na vládním rozhodnutí. Důvodem těchto rozhodnutí může být např. úsilí rozložení důsledků výdajového šoku, jako je např. prudké navýšení cen surovin do více období a zamezit tím následnému rychlému růstu daní. Dalším důvodem je snaha o rozdělení daňové zátěže, způsobené vytvářením dražších veřejných projektů, mezi větší počet generací. Za důvod vzniku aktivního rozpočtového deficitu lze také uvést expanzivní rozpočtovou politiku nebo snaha o vládní populismus, který se projevuje zejména v období před volbami s cílem dosáhnout náklonnosti voličů.⁹

4.3.2 Důsledky rozpočtového deficitu

Mezi hlavní důsledky rozpočtového deficitu lze zařadit důsledky rozpočtové, kterým se někdy říká také finanční a důsledky fiskální neboli makroekonomické.

⁸ JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. První vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, str. 205. ISBN 978-80-247-3258-9.

⁹ DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, str. 56. ISBN 978-80-7400-075-1.

Finanční důsledky lze označit v krátkém období jako pozitivní, jelikož umožňují zmírnit rozpočtové omezení, tedy ulehčit vazby rozsahu výdajů vlády na objem daní, což může být za určitých situací výhodné. Mezi tyto situace patří efektivnost veřejných investic, kdy výnosnost financovaného projektu je vyšší než úroková míra z dlužné částky, nebo působení silných vnějších faktorů v rozpočtovém období na výdajové, ale stejně tak i na příjmové straně.

V případě makroekonomických důsledků rozpočtového deficitu se vyskytují tři odlišné názory. Jedním z nich je názor neoklasický, který tvrdí, že jsou tyto důsledky negativní, v opačném případě keynesiánský názor označuje makroekonomické důsledky jako pozitivní a deficit tedy v jistých případech schvaluje. Poslední ricardiánský názor říká, že deficit žádné makroekonomické důsledky nemá.¹⁰

4.3.3 Způsoby krytí rozpočtového deficitu

Existují tři možnosti krytí deficitu, a to dluhové nebo emisní krytí a krytí z výnosu prodaných aktiv. Dluhové financování deficitu lze obecně vysvětlit jako transformaci schodku rozpočtu do veřejného dluhu, který může mít jak domácí, tak i zahraniční formu. Ekonomické subjekty, ale také jednotlivci nakupují cenné papíry od státu a peněžní prostředky získané z prodeje stát použije na uhrazení vládních potřeb. Tato metoda krytí schodku má za následek růst domácího veřejného dluhu. Dalším způsobem financování schodku je emisní krytí, kdy je vládě poskytován úvěr od centrální banky a dochází tak k monetizaci schodku. Používání tohoto způsobu krytí je však v České republice zákonodárně zabráněno, protože monetizace deficitu navyšuje monetární bázi, tedy zvyšování množství peněz v oběhu. Posledním způsobem financování schodku je krytí z výnosu prodeje aktiv, které je založeno na náhradě rozpočtového deficitu ziskem z prodeje vládních hmotných aktiv, např. převedení státního majetku jinému subjektu.¹¹

¹⁰ OCHRANA, František, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK. *Veřejný sektor a veřejné finance: Financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. První vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 2010, str. 142. ISBN 978-80-247-3228-2.

¹¹ DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, str. 70. ISBN 978-80-7400-075-1.

4.4 Veřejný dluh

Jak již bylo řečeno, nerovnováha mezi veřejnými příjmy a veřejnými výdaji se v delším časovém období nazývá veřejným dluhem, který označuje pohledávku vůči budoucí a současné daňové povinnosti populace. Veřejný dluh lze jednoduše popsat jako souhrn pohledávek ostatních ekonomických subjektů vůči státu. Skládá se z celkové zadluženosti vlády, tedy státního dluhu, dluhů mimorozpočtových fondů, zdravotních pojišťoven a správních celků, tedy obcí, krajů a měst. Objem státního dluhu je nižší než objem dluhu veřejného, který se skládá přibližně z 90 % ze státního dluhu. Nejvíce používaným ukazatelem zjišťující velikost dluhu je jeho poměr vůči HDP a v ČR se tato hodnota pohybuje okolo 40 %.¹²

Hlavními příčinami růstu veřejného dluhu je nárůst rozpočtových deficitů a nesplácené dluhy ekonomických subjektů, které vzal na sebe stát. Ke krytí veřejného dluhu dochází prostřednictvím vydávání státních dluhopisů, které mohou zakoupit jak domácí, tak i zahraniční subjekty. Jinou možností krytí veřejného dluhu je přijetí úvěru, zejména od Evropské investiční banky, Mezinárodního měnového fondu a jiných finančních institucí.

Dalšími základními pojmy je rozdělení dluhů do dvou skupin, kterými je dluh čistý a hrubý, představuje souhrn závazků státu bez ohledu na velikosti jeho pohledávek a řadí se mezi něj dluh veřejný. Opakem je čistý dluh, vyjadřující objem závazků státu snížený o souhrn jeho pohledávek. Čistý dluh se tedy vypočítá odečtením pohledávek státu od hrubého dluhu a řadí se sem státní dluh.¹³

4.5 Státní dluh

Jak již bylo zmíněno, státní dluh je součástí veřejného dluhu a představuje zadlužení centrální vlády. Státní dluh neustále narůstá a je financován vydáváním pokladních poukázek a státních dluhopisů, přímými půjčkami nebo ostatní půjčkami, jako je např. půjčka od Evropské investiční banky. Podle místa vzniku dluhového nástroje lze státní dluh rozdělit na vnitřní (domácí dluh uvnitř státu) a vnější (zahraniční dluh). Na

¹² JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. První vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., Praha, str. 210. ISBN 978-80-247-3258-9.

¹³ DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. První vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, str. 84. ISBN 978-80-7400-075-1.

základě obchodovatelnosti se státní dluh rozděluje na obchodovatelný, kam se řadí např. střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy nebo státní pokladniční poukázky nebo na neobchodovatelný, kam patří zejména úvěry od Evropské investiční banky a směnky sloužící na úhradu účasti u IBRD¹⁴. Neobchodovatelný dluh je tedy dluhem zahraničním.¹⁵

4.5.1 Maastrichtská kritéria

Maastrichtská, jiným slovem konvergenční kritéria jsou jakési podmínky, které musí současně splňovat a dodržovat všechny státy usilující o připojení k eurové oblasti a zavedení eura. V případě neplnění těchto kritérií mohou být země porušující tyto požadavky sankciovány. I přesto státy tato pravidla v mnohých případech nedodržují.

Kritéria konvergence jsou uvedena ve Smlouvě o fungování Evropské unie, známé spíše pod názvem Maastrichtská smlouva, která byla dne 7. února 1992 podepsána v Maastrichtu a je platná od 1. listopadu následujícího roku. Hlavním smyslem této smlouvy je schopnost země ucházející se o připojení k EU se plynule začlenit do měnového režimu eurozóny, aniž by došlo k nestabilitě země i eurozóny jako takové.

Hodnocení konvergenčních kritérií uskutečňuje Evropská centrální banka a Evropská komise uvedených v Konvergenční zprávě. Toto hodnocení se provádí jednou za dva roky nebo ve výjimečných případech na požádání uchazečského státu.¹⁶

- **Kritérium udržení cenové stability** je chápáno tak, že členský stát udržuje průměrnou míru inflace, která je měřena během jednoho roku před provedeným šetřením. Tato hodnota nesmí být vyšší o více než 1,5 % průměrné míry inflace maximálně tří členských států, ve kterých bylo dosaženo nejpříznivějších výsledků v rámci cenové stability. Cenový vývoj se měří prostřednictvím tzv. HICP, což znamená průměrný harmonizovaný index spotřebitelských cen.

¹⁴ International Bank for Reconstruction and Development = Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj.

¹⁵ BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA, Dana STARÁ a Roman SVOBODA. *Česká republika ve světle ekonomických teorií*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2012, str. 175. ISBN 978-80-7380-369-8.

¹⁶ [Zavedenieura.cz/](http://www.zavedenieura.cz/). *Maastrichtská kritéria* [online]. Copyright © 2013 [cit. 2014-06-22]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/maastrichtska-kriteria>

- **Kritérium kurzové stability měn** znamená, že je po uchazečském státu požadována účast na Evropském mechanismu směnných kurzů II (zkratka ERM II) minimálně po dobu posledních dvou roků před šetřením. Po tuto dobu nesmí země na základě vlastního rozhodnutí devalvovat bilaterální směnný kurz své měny.
- **Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb** označuje situaci, kdy dlouhodobá průměrná nominální úroková sazba v průběhu jednoho roku před šetřením nesmí být vyšší o více než 2 %, než úroková sazba maximálně tří cenově nejstabilnějších členských zemí. Hodnoty úrokových sazeb jsou stanovovány na základě výnosů desetiletých státních dluhopisů nebo jiných srovnatelných cenných papírů.
- **Kritérium udržitelnosti veřejných financí**, v jehož případě nesmí být skutečný či plánovaný schodek veřejných financí vyšší než hrubý domácí produkt v tržních cenách o více než 3 %, kromě zvláštních situací. Dále v tomto případě nesmí poměr veřejného zadlužení v tržních cenách převyšovat hrubý domácí produkt o více než 60 %.¹⁷

Za účelem zjištění dodržení konvergenčních kritérií každoročně vydává Česká národní banka a Ministerstvo financí ČR společný dokument, tzv. Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou. Kromě současného plnění kritérií je v materiálu uveden i očekávaný budoucí výhled plnění.

Na základě nejpozději vydaného dokumentu ze dne 21. prosince 2015 lze konstatovat, že **kritérium cenové stability** bylo v ČR splněno již od roku 2013, tedy i v roce 2015, a to i přes nízkou výši kritéria následkem deflace, ke které došlo v některých zemích Evropské unie. Na základě odhadu cenového vývoje se díky inflačnímu cíli České národní banky, jejíž hodnota činí 2 %, očekává splnění tohoto kritéria až do roku 2018. Cílem ČNB je případná odchylka mezi skutečnou a očekávanou hodnotou inflace nepřesahující jeden procentní bod. Dále se předpokládá zvýšení hodnoty kritéria z důvodu

¹⁷ Cnb.cz/cs/index.html. *Kritéria konvergence* [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003-2014 [cit. 2014-06-21]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/eu_integrace_04.html

očekávaného růstu inflace díky zvyšující se poptávce na českém trhu. K nesplnění tohoto kritéria došlo v roce 2012 z důvodu růstu nepřímých daní a cen ropy a potravin.

Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb ČR již po několik let plní, což se očekává i v budoucnu s minimální odchylkou jednoho procentního bodu.

Třetí **kritérium udržitelnosti veřejných financí** bylo v roce 2015 rovněž dodrženo. Ke splnění kritéria dochází za předpokladu, kdy poměr vládního zadlužení (dluhu vládních institucí) není vyšší než 60 % HDP a deficit (schodek vládních institucí) nepřevyší 3 % HDP. K jeho nesplnění dochází při nadměrném schodku veřejných financí, ke kterému docházelo od roku 2009 do června roku 2014, kdy už však kritérium dodrženo bylo. V roce 2015 byl schodek vládních institucí předpokládán ve výši 1,9 % HDP. Splnění kritéria lze očekávat ve střednědobém výhledu až do roku 2018, kdy se očekává snížení deficitu u vládních institucí na hodnotu -0,5 % HDP s možnou odchylkou přes 1 p. b. u schodku.

Co se týče zadlužení vládních institucí, v roce 2018 se očekává snížení hodnoty vládního dluhu na 40 % HDP. Ve střednědobém horizontu se opět očekává splnění kritéria s možnou odchylkou 20 p. b. u dluhu.

Jediné kritérium, kterého v roce 2015 nebylo možno dosáhnout, bylo **kritérium kurzové stability měn**, a to z důvodu nevstoupení České republiky do ERM II. K vyhodnocení splnění tohoto kritéria se musí ČR ERM II účastnit a poté je možno určit centrální paritu české koruny k euru, tedy stanovení kolísání měnového kurzu.¹⁸

5 Zadluženost domácností

Kromě zadluženosti státu a podniků dochází také k zadlužení domácností, které mohou být tvořeny jedním i více členy. Závazky fyzických osob vůči bankovním a ostatním finančním institucím by měly být v takové výši, aby je byl dlužník schopen

¹⁸ Mfcr.cz. *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou - 2015* [online]. 2015 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2015/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konve-23412>

splácet a nedostal se tak do finanční tísně. V případě zájmu o půjčku či úvěr je nejdříve doporučeno porovnání měsíčních příjmů a výdajů domácností a následná úvaha o schopnosti pravidelného splácení po celou dobu splatnosti s ohledem na budoucnost zaměstnání, zdravotní stav, apod. Přestože je zadluženost českých domácností v porovnání s ostatními zeměmi nízká, tak se rychlost zvyšování dluhů poměrně rychle zvyšuje.

5.1 Subjekty poskytující úvěry domácnostem

Subjekty, které poskytují úvěry pro domácnosti, lze rozdělit do tří základních skupin. První a nejvíce důvěryhodnou skupinou jsou takové instituce, jejich činnost a s ní spojené povinnosti jsou kontrolovány Českou národní bankou (dále jen ČNB) a podnikání je vykonáváno na základě licence, registrace nebo ostatních povolení od ČNB. Druhou skupinou jsou subjekty, které jsou členem České leasingové a finanční asociace (dále jen ČLFA) a poskytují svým klientům spotřebitelské úvěry, splátkový a leasingový prodej. Třetí a nejvíce riskantní skupinou jsou takové subjekty, které nepodléhají dohledu ČNB a ani nejsou členem ČLFA. Tyto subjekty nemusí dodržovat žádná etická pravidla, mohou být kontrolovány pouze Českou obchodní inspekcí (dále jen ČOI) a to pouze ti věřitelé, kteří vlastní podnikatelské oprávnění a jsou zapsáni v obchodním nebo živnostenském rejstříku. Z důvodu velkého počtu těchto subjektů však ČOI není schopna vyhledat všechny, a proto je jejich kontrola závislá zejména na upozornění nespokojených zákazníků. Tyto instituce při své činnosti používají nekalé praktiky, obvykle poskytují finance s velmi vysokými úroky a svou orientaci směřují spíše na méně vzdělané osoby s nízkými příjmy, jimž nemohou být úvěry od spolehlivějších subjektů poskytnuty.¹⁹

5.2 Příčiny a možnosti zadluženosti domácností

Zvyšování zadluženosti domácností je zapříčiněno několika činiteli, kam se řadí třeba růst reálných mezd, rostoucí zájem o spotřební zboží hrazeného půjčkami, zvyšování životního standardu, nebo alespoň snaha o jeho zvyšování, snadné získání úvěrů a půjček, snížení úrokových sazeb a s tím spojený růst využívání hypotéčních úvěrů. Dále lze za příčiny vzniku zadluženosti uvést nedostatečnou finanční gramotnost lidí, nedostatečné

¹⁹ ONDŘEJ, Jan. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: Ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 241-242. ISBN 978-80-7400-446-9.

prostudování úvěrových smluv nebo nemorální způsoby oddlužovacích agentur a nebankovních finančních institucí.

5.2.1 Spotřebitelské úvěry

Jedná se o úvěry poskytované fyzickým osobám pro takové účely, které se netýkají podnikání. Tento typ úvěrů je určen zejména na pořízení statků dlouhodobé spotřeby (např. automobil, zařízení do domácnosti, apod.) či k zaplacení služeb (např. dovolená, vzdělání, apod.). Spotřebitelské úvěry jsou poskytovány jak bankovními, tak i nebankovními institucemi, které jsou jednodušší na sjednání, zato však finančně méně výhodné. Tyto úvěry jsou rozdělovány na přímé, které jsou nabízeny přímo institucí, nebo nepřímé, kdy je spotřebitelský úvěr na zboží nebo služby poskytován jinou společností.²⁰

Smlouva o úvěru je uzavírána písemně a musí mít povinné náležitosti týkající se úročení, zejména pak **roční procentní sazba nákladů** (dále jen RPSN) a výpůjční úrokovou sazbu vyjádřenou jako pevnou či pohyblivou sazbu v procentech, která se uplatňuje jednou za rok na výši čerpaného spotřebitelského úvěru. RPSN vyjadřuje celkové náklady ze spotřebitelského úvěru pro spotřebitele, které zahrnují např. provize, poplatky za sjednání, vedení či předčasné splacení úvěru, pojištění či úroky a jsou vyjádřeny jako roční podíl ze souhrnné částky spotřebitelského úvěru v procentech. Čím kratší je délka doby splatnosti úvěru, tím je RPSN vyšší a úvěr se tím tedy stává méně výhodným.²¹

Předpokladem pro získání spotřebitelského úvěru je dosažení zletilosti, české občanství (v případě cizinců trvalý pobyt v ČR), dostatečný příjem pro splacení úvěru, v případech vyššího úvěru ručitel.

5.2.2 Hypotéční úvěry

Hypotéka je poskytována fyzickým i právnickým osobám a jedná se o takový úvěr, jehož splacení musí být zaručeno zástavním právem k nemovitosti, jakož i k nemovitosti ve fázi výstavby, nacházejících se na území ČR nebo EU. Zástavní právo má věřitel, tedy

²⁰ RADOVÁ, Jarmila, Petr DVOŘÁK a Jiří MÁLEK. *Finanční matematika pro každého*. 8. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 193-194. ISBN 978-80-247-4831-3.

²¹ LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. ISBN 978-80-7478-511-5.

banka, ale nemovitost stále vlastní dlužník, který úvěr splácí. Zástava slouží jako ochrana banky před nesplacením úvěru, v jehož případě by peníze z prodeje nemovitosti připadly bance ve výši dlužné částky. Právě pro možnost této zástavy je hypotéční úvěr poskytován s relativně nízkou úrokovou sazbou.²²

Hypotéční úvěry se díky zástavnímu právu řadí mezi nejméně rizikové produkty poskytované bankami a lze je čerpat účelově na rekonstrukci, výstavbu nebo koupi nemovitosti, nebo neúčelově. Účelová hypotéka na vlastní bydlení má poměrně nízký úrok, který je po dobu splácení úvěru fixní, variabilní či kombinovaný, kdy je zpravidla v počátečních letech sazba fixní a pak se mění na variabilní. V případě čerpání úvěru např. na pronájem nemovitosti jsou úrokové sazby vyšší. Neúčelová hypotéka, též známá jako americká hypotéka, je čerpána bez nutnosti sdělení účelu úvěru, značí se vyšší úrokovou sazbou, než je tomu u účelové hypotéky a lze jí využít např. na zařízení domácnosti.²³

Jedním z nejdůležitějších hledisek pro výběr hypotéčních úvěrů je výše úrokových sazeb, která je závislá především na účelovosti čerpaného úvěru popsaných výše, jeho výši zajištění, bonitě klienta či období fixace, které může být neměnné po dobu jednoho roku, ale i několika let. Oproti tomu existuje i variabilní úroková sazba, která je závislá na aktuálním stavu úrokových sazeb na finančním trhu a na tzv. mezibankovní sazbě PRIBOR a může se tak měnit každým dnem. PRIBOR je úroková sazba, za kterou si poskytují bankovní instituce úvěry mezi sebou. Co se týče zajištění úvěru, je úroková sazba nejvyšší v případě, kdy banka půjčí peníze v plné výši nemovitosti. Pokud si klient půjčí pouze část financí na uhrazení nemovitosti a zbytek hradí vlastními financemi, je sazba nižší. Posledním hlediskem ovlivňujícím výši úrokových sazeb je kvalita dlužníka, který při žádosti o úvěr prokazuje výši svých příjmů, aby mohla banka vyhodnotit jeho platební schopnosti, nebo banka požaduje vyšší úrokovou sazbu či hodnotu zástavy.²⁴

²² DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a Luboš SMRČKA. *Finanční vzdělávání pro střední školy*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 304. ISBN 978-80-7400-008-9.

²³ REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014, s. 102. ISBN 978-80-247-3671-6.

²⁴ SYROVÝ, Petr. *Financování vlastního bydlení*. 5. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009, s. 31-33. ISBN 978-80-247-2388-4.

5.2.3 Kontokorentní úvěry

Jedná se o úvěr v rámci kontokorentního běžného účtu, který je jak krátkodobý, tak v nějakých případech také dlouhodobý z důvodu automatického čerpání. Tento druh úvěru je poskytován bonitním klientům, u kterých je předpokládáno jeho navrácení. V rámci kontokorentního účtu mohou nastat dvě situace, kdy je na účtu kreditní zůstatek, klient je tedy v plusu a je v pozici věřitele banky. Na opačné straně může být dlužníkem banky, kdy je jeho účet v minusu a vykazuje tedy debetní zůstatek. Pro tuto situaci musí být sjednán tzv. úvěrový rámec, který určuje maximální výši úvěru, kterou může klient čerpat a jeho dobu splatnosti. Musí být smluven za předem stanovených podmínek, kam se řadí např. výše úrokových sazeb či případných sankcí, způsob zajištění atd. Při jeho krátkodobém překročení musí klient zaplatit sankční úrok, v případě dlouhodobého či opakovaného přesáhnutí je určen limit, který již nelze překročit. Podmínkou smlouvy o kontokorentním úvěru je jeho plné splacení alespoň jednou do roka, jednoduše lze říci, že účet musí alespoň jednou ročně mít kreditní zůstatek či být na nule, a to po vyúčtování veškerých poplatků bance.²⁵

Hlavní výhodou pro klienta je automatické a rychlé získání úvěru zejména na financování sezónních potřeb či krátkodobých výdajů podle jeho aktuálních potřeb. Za nevýhodu se považují vysoké úroky za jeho používání, což je však výhodou pro banky oproti jiným nabízeným úvěrům. Nevýhodou pro banku je pak eventuální nečerpání očekávané výše úvěrů.

5.2.4 Kreditní karta

Kreditní karta je taková karta, jejímž používáním vlastník čerpá bezúčelový úvěr a u které je stanoven úvěrový limit, jehož výše závisí zejména na pravidelném příjmu. Hlavní výhodou je stanovené bezúročné období, po jehož dobu je možné si zapůjčit peníze bez uhrazení úroků. V ČR je toto období stanoveno přibližně v rozmezí 40 až 54 dnů a v případě jeho přesáhnutí jsou tyto úroky hrazené vlastníkem zpravidla mnohem vyšší než např. u kontokorentního či spotřebitelského úvěru.

²⁵ REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014, s. 99. ISBN 978-80-247-3671-6.

Kreditní karta, která je sice poskytována zdarma, je však spojená s mnoha náklady, a to např. náklady za její vedení, výběr hotovosti z bankomatu, přesáhnutí úvěrového limitu, pojištění či neuhrazení úvěru ve stanoveném období.²⁶

5.2.5 Leasing

Leasingem je myšlen pronájem hmotných i nehmotných statků či práv za předem sjednané nájemné a jsou jím financovány předměty dlouhodobé spotřeby. Součástí smlouvy o leasingu, která je sjednaná mezi leasingovou společností a nájemcem a musí mít písemnou podobu, je dohoda o pojištění pronajímané věci. Tou se pronajímatel brání proti ztrátám, které by mu vznikly ve spojitosti s odcizením nebo poškozením pronajaté věci a které by v případě nepojištění vymáhal po nájemci. Výjimkou jsou spotřebitelské leasingy do výše několika desítek tisíc korun, na které se pojištění nesjednává.²⁷

Podle rozsahu služeb a doby, na kterou je leasing uzavřen, se leasing člení do dvou kategorií, a to na finanční a operativní. Finanční leasing má dlouhodobý charakter a je obvykle sjednán na dobu, za kterou je najatá věc zcela amortizována. Podstatou je zakoupení předmětu od výrobce leasingovou společností a jeho následné pronajmutí na základě nájemní smlouvy. Během celé doby pronájmu je předmět ve vlastnictví pronajímatele, avšak náklady na údržbu, opravy či servisní služby je povinen platit nájemce. Po uplynutí nájemní smlouvy a po uhrazení všech splátek či odkoupení předmětu za nepatrnou zůstatkovou cenu přechází věc do vlastnictví nájemce, nebo je na pronájem předmětu uzavřena další smlouva s výhodnějšími podmínkami. Poslední možností je navrácení předmětu pronajímateli.²⁸

Formou krátkodobého pronájmu je operativní leasing uzavírající se na kratší období, než je doba amortizace předmětu, který se po skončení nájemní doby vrací zpět pronajímateli, tedy jejímu vlastníkov. Veškeré náklady spojené s údržbou, opravami a

²⁶ JANDA, Josef. *Jak žít šťastně na dluh*. První vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 62-63. ISBN 978-80-247-4833-7.

²⁷ POLOUČEK, Stanislav. *Bankovnictví*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 230-231. ISBN 80-7179-462-7.

²⁸ MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ a Alexej SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 6., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014, s. 129. ISBN 978-80-247-4874-0.

servisními službami jdou k tíži pronajímatele. Základními představiteli operativního leasingu lze jmenovat automobil, strojní zařízení či počítače.²⁹

5.3 Úvěrové registry

Úvěrový registr je databázový systém, ve kterém jsou shromažďovány informace finančních institucí o dlužnících a tím slouží k ohodnocení schopnosti dlužníka splácet dluh. Je zde uveden např. objem čerpaných úvěrů či platební etika dlužníka, tedy jeho schopnost dostát svým závazkům včas a v plné výši.

Jedním z nejznámějších úvěrových registrů působících v ČR je **Centrální registr úvěrů**, který se vztahuje pouze na právnické či podnikající fyzické osoby, je povinný pro veškeré bankovní instituce a je provozován pod dohledem ČNB. Shromažďuje informace o dlužnících a jejich závazcích majících u všech bank působících v ČR a tím poskytuje ostatním bankám informace sloužící k posouzení schopnosti splácet úvěr. Dalším úvěrovým registrem je **registr úvěrů fyzických osob**, který je vlastněn prostřednictvím společnosti Czech Banking Credit Bureau, a.s. pěti českými bankami, a to ČSOB, ČS, KB, HVB Banka a GE Capital Bank. Informace o klientech jsou šířeny pouze mezi těmito bankami a jsou uloženy po čtyři roky od ukončení úvěrové smlouvy. Mnoho bank shromažďuje informace o dlužnících do registrů, jejichž provozovatelem je sdružení právnických osob **SOLUS**.³⁰

5.4 Problémy zadlužování domácností a možnosti řešení

Na základě mnoha zdrojů lze říci, že na zadlužování domácností má největší podíl čerpání hypotéčních, ale také spotřebitelských úvěrů. Zásadní změna týkající se růstu zadluženosti českých domácností nastala v roce 2001 a za hlavní příčinu lze uvést zejména snižování úrokových sazeb, zvyšování nabízených hypotéčních produktů a následný růst poptávky po úvěrech.

²⁹ VALOUCH, Petr. *Leasing v praxi, praktický průvodce*. 5. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, s. 9. ISBN 978-80-247-4081-2.

³⁰ JÍLEK, Josef. *Peníze a měnová politika*. První vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2004, s. 72-73. ISBN 80-247-0769-1.

Pro srovnání lze uvést několik údajů týkající se celkové zadluženosti domácností, kam se řadí jak hypotéční a spotřebitelské úvěry, tak i ostatní úvěry. V roce 2005 činila celková zadluženost domácností přes 500 mld. Kč, v roce 2012 tato hodnota vzrostla o více než 130 % a zadluženost tak dosáhla na více než 1200 mld. Kč. Největší význam představovaly již zmíněné hypotéční úvěry, které ve sledovaných letech vzrostly o 186 %, a zvýšení ostatních úvěrů včetně spotřebitelských bylo o 71 %.³¹

Existují tři způsoby pro měření zadluženosti domácností. První metoda vyjadřuje zadluženost jako podíl objemu čerpaných úvěrů k peněžnímu vlastnictví domácnosti, kde jsou zahrnuty např. vklady u bank, vlastněné obligace a akcie či podílové listy. Na základě výsledku je možno určit schopnost domácnosti najednou uhradit celkové závazky za podmínky, že se využije všechen finanční majetek. Druhá metoda komparuje podíl dluhové služby na čistém disponibilním důchodu domácností, který je vyjádřen jako souhrn všech příjmů po srážce daňové povinnosti. Tato metoda tedy vyjadřuje, jakou částku musí domácnosti uhradit ze svého celkového příjmu na úhradu jistiny a úroků z čerpaných úvěrů. Třetí metoda měří zadluženost jako podíl objemu dluhu na disponibilním důchodu domácností za rok, dochází tedy ke srovnání celkového objemu čerpaných úvěrů k celkovým čistým příjmům domácností za období jednoho roku.³²

5.4.1 Konsolidace půjček

Konsolidace znamená sjednocení více čerpaných úvěrů do jednoho, kterými jsou nejčastěji spotřebitelské úvěry, ale také hypotéky a jiné formy úvěru. Je poskytována bankovními i nebankovními institucemi, avšak některé banky neumožňují konsolidaci např. takovým jedincům, kteří procházejí exekucním řízením nebo čerpají úvěr u nebankovní instituce.

Důvodem pro využití konsolidace je možné snížení dluhu, nebo předložení dlužníka, tedy pokud jsou splátky úvěru s běžnými výdaji vyšší než jeho příjmy. Výhodou konsolidace je hrazení pouze jednoho úvěru, pokles měsíčních splátek, sestavení

³¹ ONDŘEJ, Jan. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: Ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 240. ISBN 978-80-7400-446-9.

³² SMRČKA, Luboš. *Rodinné finance: Ekonomická krize a krach optimismu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 371. ISBN 978-80-7400-199-4.

splátkového kalendáře dle svých požadavků či možnost sjednání pojištění pro případ smrti, ztráty zaměstnání apod. Nevýhodou je, že na konsolidaci nemá nárok každý, zejména pak pokud je dlužník blízko k osobnímu bankrotu. Úvěry mohou být konsolidovány také prostřednictvím americké hypotéky, u které je však nutná zástava nemovitosti.³³

5.4.2 Refinancování

Další možností, jak řešit svou dluhovou situaci, je refinancování, které lze členit na refinancování hypotéky či spotřebitelského úvěru nebo jinému, jemu podobnému. Jeho podstatou je půjčka finančního obnosu za účelem splacení původní půjčky a snížení splátek. Refinancování hypotéčního úvěru pak spočívá v převodu čerpané hypotéky od původní banky k nové bance, která nabízí výhodnější podmínky. Příčinou změny je zejména navýšení úrokové sazby ze strany banky po skončení fixace.

Hlavním důvodem využití refinancování je pro klienta především snížení úroku, dále pak snížení měsíčních splátek i pokles celkových nákladů a tuto službu poskytují téměř všechny banky. Banky v případě žádosti o refinancování hodnotí každého klienta jednotlivě, a pokud ho posoudí jako dlužníka se špatnou platební morálkou nebo je-li předlužený, refinancování mu neumožní. Zájemci o refinancování jsou povinni v bance, kde žádají o refinancování, předložit např. doklad totožnosti, výpisy z účtu za účelem zjištění bonity klienta včetně potvrzení příjmu či úvěrovou smlouvu sjednanou u původní banky.³⁴

5.4.3 Oddlužení – osobní bankrot

Oddlužení, neboli vyhlášení osobního bankrotu, je řízeno insolvenčním zákonem, který stanovuje jeho podmínky a v ČR působí od roku 2008. Případ, kdy je dlužník v platební neschopnosti, není schopen plnit své peněžní závazky vůči svým minimálně dvěma dlužníkům a tyto závazky má déle než měsíc po termínu splatnosti, se nazývá insolvence neboli úpadek. Možnostmi řešení insolvence je konkurs, reorganizace či oddlužení. Jelikož je v této kapitole řešena zadluženost domácností, bude popsán pouze

³³ JANDA, Josef. *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 140-143. ISBN 978-80-247-4833-7.

³⁴ Novinky.cz. *Češi začali šetřit i na půjčkách, refinancování má zelenou* [online]. [cit. 2016-01-17]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/finance/385227-cesi-zacali-setrit-i-na-pujckach-refinancovani-ma-zelenou.html>

pojem oddlužení, kterého mohou využít pouze nepodnikatelské subjekty (fyzické i právnické osoby).³⁵

Ve chvíli, kdy dlužník usoudí, že je ve stavu platební neschopnosti, musí pouze on podat návrh na zahájení insolvenčního řízení s povolením oddlužení, o kterém rozhoduje insolvenční soud. Podmínkou pro návrh je stálý měsíční příjem, ze kterého musí dlužník během pěti následujících let splatit minimálně 30 % svých dluhů. Tato výše není však pro každého dlužníka stejná, ale závisí na jeho příjmech a možnostech. Dlužníkovi je necháno pouze tzv. nezabavitelné minimum, které je stanoveno podle počtu členů v domácnosti. Soud při podání návrhu vyhodnotí, zdali byly využity veškeré možnosti pro splacení dluhů. V případě rozhodnutí soudu o úpadku jsou přerušeny veškeré exekuce, dluh se dále nenavysuje o úroky a lze zahájit proces oddlužení, který je možno provést dvěma možnostmi, a to zpeněžením majetku dlužníka nebo splácením na základě splátkového kalendáře, který je sestaven podle výše příjmů dlužníka.³⁶

Pokud dlužník dědí, dostane dar nebo vyhraje nějaké peníze, je povinen tyto příjmy netajit a odevzdat je na splacení závazku. Pokud dlužník během pěti let nesplatí 30 % tohoto dluhu, je na něj soudem uvalen konkurz, v jehož případě mohou o dlužníkovi rozhodovat jen věřitelé. Tito dlužníci v konkurzu jsou evidováni v soupisu na stránkách Ministerstva spravedlnosti.³⁷

5.4.4 Exekuce

Podstatou exekuce je vymáhání finančních dluhů, které dlužník nesplatil, a to soudem, obecním, krajským či finančním úřadem nebo exekutorem nařízeným soudem. Výkonu exekutorské činnosti předchází dvě soudní řízení. V prvním řízení soud zhodnotí skutečnost závazku a určí dlužníkovi lhůtu na jeho splacení. Ve druhém řízení se soud obrací na věřitele, který nahlásil dlužníka soudu za neplnění jeho závazků a v tomto okamžiku je povoleno nařízení exekuce. Ta však není vždy spojená pouze s čerpáním

³⁵ STROUHAL, Jiří a Jiřina BOKŠOVÁ. *Lexikon účetních pojmů*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 120. ISBN 978-80-7478-787-4.

³⁶ JANDA, Josef. *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 151. ISBN 978-80-247-4833-7.

³⁷ NACHER, Patrik. *Konec finančních negramotů v Čechách*. Praha: PLOT, 2015. ISBN 978-80-7428-268-3.

úvěru a následným nesplácením, ale může být následkem např. nehrazení alimentů, nájemného či pokut.

Předmětem exekuce nesmí být např. osobní potřeby či snubní prsten dlužníka, zdravotnické potřeby nebo pomůcky potřebné kvůli nemoci či tělesnému postižení a předměty sloužící pro výkon podnikatelské činnosti. Exekuce může být uvalena na plat, kdy se určitá částka sráží ze mzdy a dlužníkovi je ponecháno pouze tzv. nezabavitelné minimum, které je dáno zákonem a jeho hodnota se navyšuje počtem vyživovaných osob. Dále existuje exekuce na bankovní účet bránící přístupu k financím dlužníka, kterou může provést exekutor, ale také finanční úřad. V případě potřeby následuje po obstavení účtu další způsob exekuce, a to na nemovitost. Dlužník tak nemůže s tou nemovitostí nijak disponovat. Následuje vydání exekučního příkazu na prodej nemovitosti v aukci, před jejíž realizací má dlužník ještě možnost své dluhy uhradit. Vyvolávací cenou jsou dvě třetiny odhadnuté hodnoty nemovitosti, která se při nezájmu může snížit až na polovinu této hodnoty. Další možností je exekuce movitých věcí, kdy exekutor přednostně zabavuje předměty s vysokou hodnotou, jako např. elektronika, automobil, nábytek či umělecké předměty, které jsou následně prodány v dražbách za zlomek jejich hodnoty, kdy vyvolávací cenou je jedna třetina odhadnuté ceny. Poslední možností je uvalení exekuce na důchod či sociální dávky, kam se zahrnují např. rodičovské příspěvky či přídavky pěstounské péče. Tato exekuce se však nesmí vztahovat např. na pohřebné, příspěvky na bydlení či porodné.³⁸

³⁸ JANDA, Josef. *Jak žít šťastně na dluh*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013, s. 144-148. ISBN 978-80-247-4833-7.

PRAKTICKÁ ČÁST

6 Vývoj ukazatelů týkajících se zadluženosti České republiky

Problematika týkající se zadluženosti státu se v současnosti řadí mezi často probíraná témata, a to nejen v ČR, ale také v ostatních zemích, kdy zadlužení státu negativně ovlivňuje jeho ekonomiku. Pro popis zadluženosti českého státu byly vybrány a porovnány takoví ukazatelé, které slouží k posouzení zdraví ekonomiky státu.

Pro ukázkou vývoje zadluženosti ČR jsou u každého ukazatele vytvořeny grafy, které slouží zejména pro snadné představení vývoje křivek jednotlivých ukazatelů za určité časové období. Hodnoty ukazatelů týkajících se přímo zadluženosti státu, tedy vývoj státního dluhu a vývoj rozpočtových příjmů a výdajů, jsou uvedeny v následujících kapitolách ve formě tabulek, hodnoty ostatních ukazatelů za jednotlivé roky jsou uvedeny buď přímo v grafech, nebo jsou k dispozici v tabulkách v přílohách práce. Ukazatelé jsou porovnávání vždy za období posledních deseti let, které je k dispozici. U vývoje státního dluhu, HDP a nezaměstnanosti je to období mezi roky 2004-2014, vývoj ukazatelů týkajících se státního rozpočtu a inflace je toto období stanoveno od roku 2005 do roku 2015. U všech ukazatelů jsou pak uvedena pouze roční data, nikoliv data za jednotlivé měsíce. Peněžní hodnoty u státního dluhu a rozpočtových příjmů a výdajů jsou uvedeny v mld. Kč se zaokrouhlením na jedno desetinné místo. Vývoj inflace a HDP je stanoven v % a nezaměstnanost pak v tis. osob.

6.1 Vývoj státního dluhu

Přesto, že je státní dluh ve srovnání s ostatními státy relativně nízký, jeho tempo růstu se neustále zvyšuje. To lze vidět i v tabulce 1, státní dluh se od roku 2004 až do roku 2013 neustále navyšoval, s rozdílem v roce 2014, kdy státní dluh nepatrně klesnul a došlo tak k mírnému oživení české ekonomiky. Tento pokles však může být způsobený pouze čerpáním starých finančních rezerv, které měla vláda k dispozici, protože bilance státního rozpočtu je již po několik let záporná.

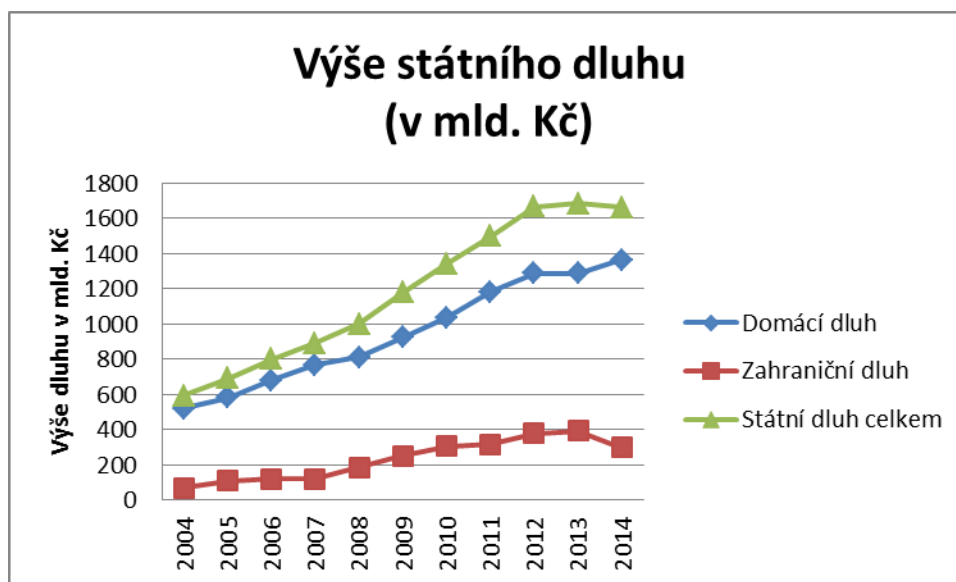
Období	Státní dluh celkem (mld. Kč)	Domácí dluh (mld. Kč)	Zahraniční dluh (mld. Kč)
2004	592,9	522,6	70,3
2005	691,2	581,8	109,4
2006	802,5	680,9	121,6
2007	892,3	769,3	123,0
2008	999,8	814,3	185,5
2009	1 178,2	926,7	251,5
2010	1 344,1	1 036,3	307,8
2011	1 499,4	1 182,2	317,2
2012	1 667,6	1 287,3	380,3
2013	1 683,3	1 288,1	395,2
2014	1 663,7	1 363,7	300,0

Tabulka 1 - Vývoj státního dluhu v období 2004-2014 v mld. Kč (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů Ministerstva financí České republiky, 2016)

Jak bylo řečeno, podle křivky celkového státního dluhu na grafu 1 je vidět, že po neustálém zvyšování státního dluhu od roku 2004 došlo v roce 2014 poprvé k jeho snížení. Státní dluh vzniká zejména kvůli shromáždění schodků státního rozpočtu, které se právě ve zmíněném roce snížily, a díky tomu došlo také k poklesu celkového státního dluhu. Ve sledovaném období byla nejnižší hodnota 592,9 mld. Kč zaznamenána v prvním roce 2004 a v porovnání s nejvyšší hodnotou 1683,3 mld. Kč v roce 2013 se jednalo o rozdíl 1090,4 mld. Kč. Zároveň byl v tomto roce zaznamenán nejnižší přírůstek státního dluhu o pouhých 15,7 mld. Kč. K dluhové krizi a nejvyššímu přírůstku státního dluhu o celých 178,4 mld. Kč pak došlo z roku 2008 na 2009, což lze přisuzovat k ekonomické krizi, která v tomto období nastala.

Co se týče domácí dluhu, ten za celé sledované období ani jednou nepoklesl a za tuto dobu došlo k více než dvojnásobné navýšení. Nejvyšší nárůst nastal v roce 2011 z původní hodnoty 1036,3 mld. Kč v roce 2010 na novou výši 1182,2 mld. Kč, což dělá rozdíl 145,9 mld. Kč. Na druhou stranu nejméně domácí dluh vzrostl v roce 2013 o pouhých 0,8 mld. Kč.

Podíl zahraničního dluhu na celkovém státním dluhu je nižší, než domácí dluh. Oproti domácímu dluhu byl u zahraničního alespoň jednou zaznamenán pokles, a to o 95,2 mld. Kč v posledním sledovaném roce 2014, kdy dluh činil 300 mld. Kč. Nejvyšší hodnota 395,2 mld. Kč byla tedy naměřena v předchozím roce 2013 a nejnižší výše zahraničního dluhu 70,3 mld. Kč byla v prvním roce 2004. Mezi nejvyšší a nejnižší hodnotou byl naměřen rozdíl 324,9 mld. Kč a hodnota dluhu je tak v roce 2013 více než pětinasobně vyšší než v roce 2004. K nejvyššímu přírůstku o 66 mld. Kč došlo v roce 2009, což může být vysvětleno jako následek finanční krize. Dluh se pak nejméně navýšil v roce 2007 pouze o 1,4 mld. Kč.

Graf 1 – Vývoj státního dluhu v mld. Kč v období 2004-2014 (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů Ministerstva financí České republiky, 2016)

6.2 Vývoj příjmů a výdajů státní rozpočtu

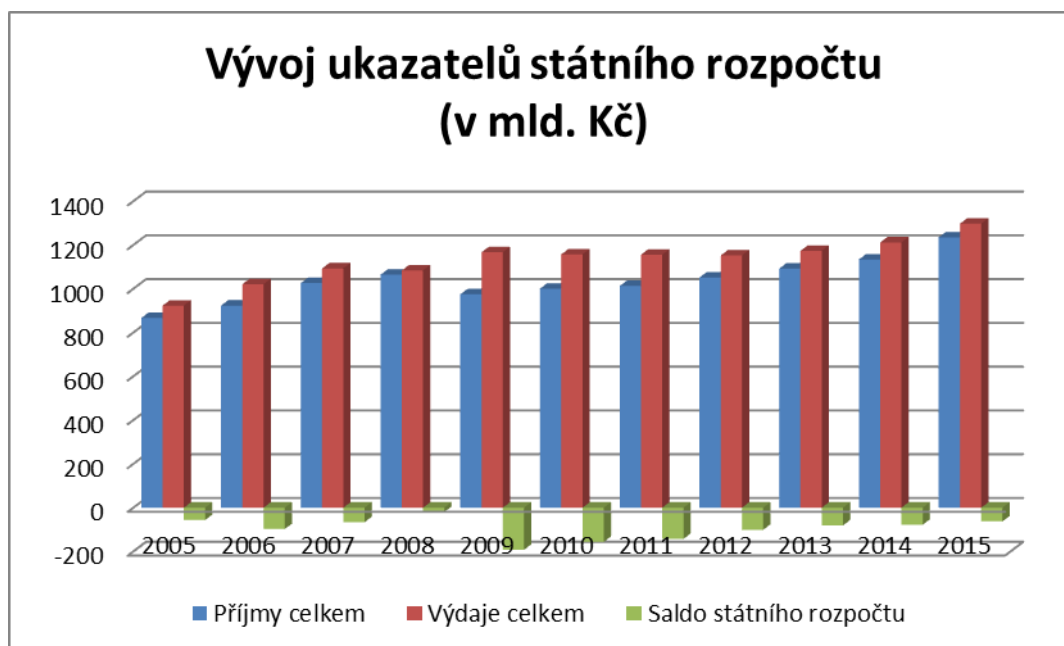
Hodnoty ukazatelů jsou brány vždy za poslední měsíc konkrétního roku. Porovnávanými ukazateli za jednotlivé roky budou příjmy a výdaje státního rozpočtu a z toho plynoucí saldo státního rozpočtu, tedy určení, jestli v daný rok došlo ke schodku nebo přebytku.

V tabulce 2 je vidět, že za celé sledované období bylo saldo státního rozpočtu záporné, v každém roce tedy celkové výdaje přesahovaly celkové příjmy státního rozpočtu

a tím docházelo k jeho schodku. Tato bilance může být vyvolána špatným hospodařením státu s penězi.

Období	Příjmy celkem (mld. Kč)	Výdaje celkem (mld. Kč)	Saldo státní rozpočtu (mld. Kč)
31.12.2005	866,5	922,8	-56,3
31.12.2006	923,1	1 020,9	-97,6
31.12.2007	1 025,9	1 092,9	-66,4
31.12.2008	1 063,9	1 083,9	-20,0
31.12.2009	974,6	1 167,0	-192,4
31.12.2010	1 000,4	1 156,8	-156,4
31.12.2011	1 012,8	1 155,5	-142,8
31.12.2012	1 051,4	1 152,4	-101,0
31.12.2013	1 091,9	1 173,1	-81,3
31.12.2014	1 133,8	1 211,6	-77,8
31.12.2015	1 234,5	1 297,3	-62,8

Tabulka 2 - Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu v období 2005-2015 v mld. Kč
(zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů ČNB, 2016)

Graf 2 – Vývoj ukazatelů státního rozpočtu v období 2005-2015 (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů ČNB, 2016)

Co se týče prvního ukazatele celkových příjmů, nejnižší příjmy ve výši 866,5 mld. Kč byly naměřeny v prvním roce 2005 a postupně se zvyšovaly až do roku 2008 na hodnotu 1063,9 mld. Kč. V roce 2009 došlo k jejich poklesu o 89,3 mld. Kč na 974,6 mld. Kč, což může být následkem recese. Od roku 2009 se celkové příjmy opět navyšovaly až na maximální hodnotu 1234,5 mld. Kč v roce 2015. Nejnižší výdaje státního rozpočtu byly uskutečněny opět v roce 2005 ve výši 922,8 mld. Kč, jejichž růst celkem o 170 mld. Kč trval do roku 2007. V následujícím roce 2008 došlo k mírnému poklesu na 1083,9 mld. Kč, o rok později výdaje opět vzrostly o 83 mld. Kč. Další tři roky až do roku 2012 docházelo k mírnému snižování výdajů na hodnotu 1152,4 mld. Kč a poté až do konce porovnávaného období 2015 se výdaje zvyšovalo až na maximální hodnotu 1297,3 mld. Kč.

Nejmenší rozdíl mezi příjmy a výdaji státního rozpočtu, který činil 20 mld. Kč, bylo zjištěno v roce 2008, kdy nastal růst české ekonomiky. K nejvyššímu schodku došlo v následujícím roce 2009, kdy výdaje převyšovaly příjmy o celých 192,4 mld. Kč. Rozdíl mezi těmito hodnotami činil 172,4 mld. Kč, ke kterému došlo za pouhý rok. Od roku 2009 se schodek státního rozpočtu meziročně snižoval až na hodnotu 62,8 mld. Kč, což svědčí o lepším peněžním hospodaření státu. Přestože v letech 2013 až 2015 docházelo k růstu výdajů, schodek státního rozpočtu postupně klesal.

6.3 Vývoj inflace

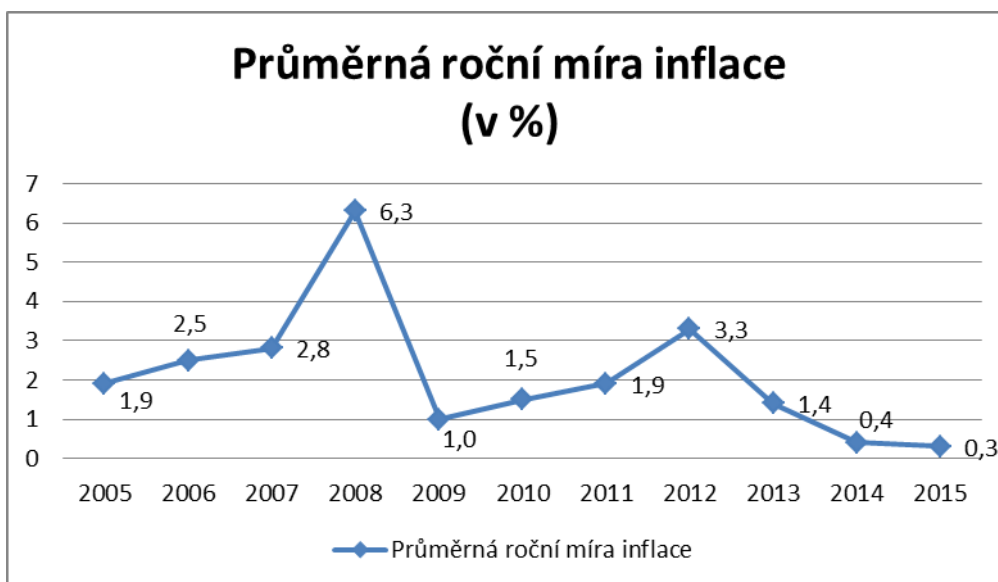
Termínem inflace je označována situace, ve které dochází k růstu cenové hladiny zboží a služeb za dané časové období. Cílem České národní banky je udržet stabilitu této cenové hladiny, zejména pak stabilitu spotřebitelských cen, jejichž index označuje vývoj cenové hladiny spotřebního koše obsahujícího statky a služby, které jsou spotřebovávány průměrnou domácností.³⁹ Míru inflace lze vyjádřit např. prostřednictvím indexu spotřebitelských cen (CPI), a to následujícími způsoby:

- **přírůstek průměrného ročního CPI** určující změnu průměru cenové hladiny v procentech za posledních 12 měsíců k průměru 12 předešlých měsíců, používá se např. při kalkulaci reálných mezd či důchodů,

³⁹ Akcie.cz. *CPI: Index spotřebitelských cen* [online]. 2009 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://www.akcie.cz/slovník/cpi-index-spotrebitelskych-cen>

- **průměrná roční mírou inflace**, která vyjadřuje hodnotu stejného ukazatele v posledním měsíci daného roku,
- **přírůstek CPI k totožnému měsíci předešlého roku** stanovující změnu cenové hladiny v procentech ve vybraném měsíci určitého roku k témuž měsíci předešlého roku, používá se např. u kalkulace reálné úrokové míry či růstu ceny majetku,
- **přírůstek CPI k předešlému měsíci** určující změnu cenové hladiny pozorovaného měsíce k předešlému měsíci v procentech,
- **přírůstek CPI k základnímu období (bazické indexy)** vyjadřující změnu cenové hladiny pozorovaného měsíce daného roku k roku 2005, který je bází a má hodnotu 100. Používá se např. pro analýzu vývoje cenové hladiny a životních nákladů.⁴⁰

V této kapitole bude uveden pouze vývoj míry inflace, udaný jako přírůstek průměrného ročního indexu CPI, u které jsou dostupná data souhrnně za jednotlivé roky, a přesně definuje výši míry inflace, která je brána jako základní charakteristika a je pro všechny známá.

Graf 3 – Průměrná roční míra inflace v období 2005–2015 (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů ČSU, 2016)

⁴⁰ Czso.cz. *Inflace - druhy, definice, tabulky* [online]. 2016 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace

Na základě grafu 3 je možno konstatovat, že nejvyšší průměrná míra inflace ve značné výši 6,3 % byla v roce 2008, což bylo způsobeno ekonomickou krizí, která měla za následek hospodářský propad. Ani v jednom sledovaném období však nebyl zaznamenán ani jeden případ deflace, který má za následek snižování cen statků a služeb a s tím spojený úbytek tržeb, následuje reakce ve formě snižování nákladů, což způsobuje růst nezaměstnanosti a pokles mezd.⁴¹ Česká národní banka vyhláší inflační cíle pro jednotlivé roky a společně s Českým statistickým úřadem se starají o odhady inflace. Pro srovnání ČNB vyhlásila pro rok 2005 inflační cíl ve výši 1 – 3 %, do jehož rozmezí se skutečná hodnota 1,9 % za tento rok vešla. Pro letošní rok 2016 je pak odhadována míra inflace těsně pod 1 %.⁴² Nejnižší míra inflace pak byla zaznamenána v loňském roce 2015 ve výši pouze 0,3 %, jejíž nízká hodnota přispívá k posilování měny a následnému růstu české ekonomiky.

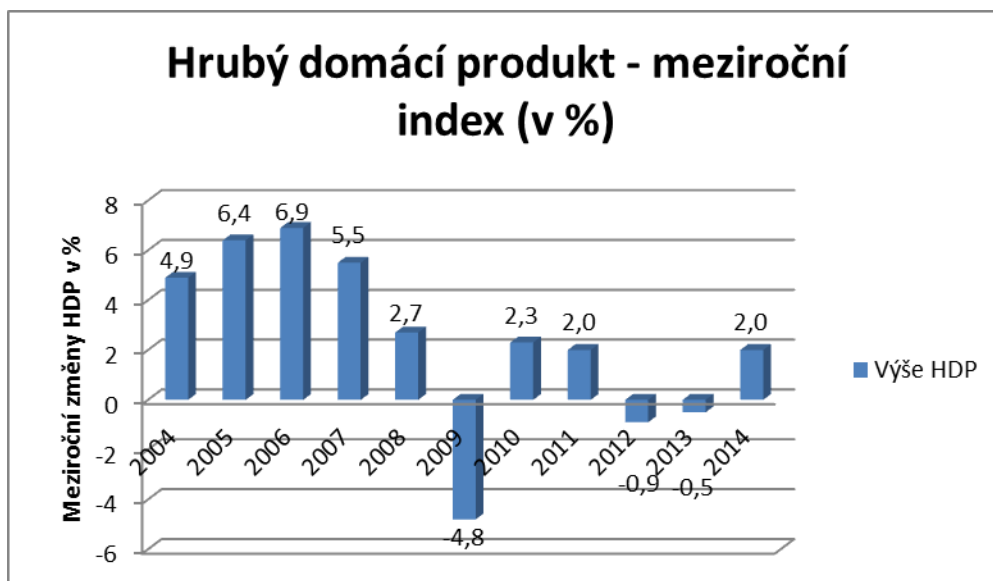
6.4 Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt je ukazatel, který vyjadřuje úroveň výkonnosti ekonomiky v dané zemi. Udává souhrnnou hodnotu statků a služeb, které jsou nově vyrobeny za určité období, zpravidla za jeden rok, na daném území. Jedná se tedy o celkovou hodnotu nově vytvořených nebo spotřebovaných statků a služeb v dané zemi. V případě negativního růstu, kdy je hodnota HDP záporná se jedná o recesi, v opačném případě, kdy jde o pozitivní růst a hodnota HDP je kladná, jedná se o expanzi. V případě nulové hodnoty jde o stagnaci růstu HDP.⁴³

⁴¹ Epinstitut.cz. *Důsledky deflace? Jednoznačně negativní!* [online]. 2015 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://www.epinstitut.cz/dusledky-deflace-jednoznacne-negativni/>

⁴² Investia.cz. *Míra inflace 2015* [online]. [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://www.investia.cz/inflace>

⁴³ Finance.cz. *Hrubý domácí produkt (HDP)* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/hdp/informace/>

Graf 4 – Výše HDP v období 2004-2014 v % (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů ČSÚ, 2016)

Negativní růst, tedy záporné hodnoty HDP, byly v rámci sledovaných let naměřeny v roce 2009, 2012 a 2013, kdy došlo k hospodářskému poklesu. K nejsilnějšímu meziročnímu poklesu HDP o 4,8 % došlo právě v roce 2009 zřejmě jako následek ekonomické krize. V roce 2012 došlo k hospodářskému poklesu o 0,9 % a o rok později o 0,5 %. V ostatních sledovaných letech docházelo k expanzi, kdy ekonomika nejvíce vzrostla v roce 2006 o 6,9 %. Také v předchozím období v roce 2005 byl zaznamenán podobný růst HDP, a to o 6,4 %. V posledním sledovaném roce 2014 činil meziroční pozitivní růst HDP o 2 %, stejně jako v roce 2011, než nastala recese.

Po dvou letech v roce 2012 a 2013 tedy došlo v roce 2014 opět k nastartování české ekonomiky, kdy se HDP ze záporných hodnot přehoupl do pozitivního růstu HDP, který je predikován i pro následující roky. V roce 2015 byl předpokládán růst HDP o 4,7 %, v letošním roce, tedy v roce 2016 je to již o 2 % méně, tedy růst pouze o 2,7 %. V roce 2017 je prognóza růstu HDP o 3 %.⁴⁴

⁴⁴ Cnb.cz. *Aktuální prognóza ČNB* [online]. 2016 [cit. 2016-03-16]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/prognóza/index.html?cnb_css=true

Pro ukázkou, jak je na tom Česká republika v mezinárodním srovnání s ostatními zeměmi, co se zadluženosti týče, je zde přiložen obrázek 3. V tabulce je zkoumáno, jaká je výše vládního dluhu ve vztahu k HDP, které nesmí překročit 60 %. Jak je vidět, některé země tuto hodnotu více než dvojnásobně překračují, naopak jsou i takové země, které zdaleka nedosahují této hranice. Nejnižší hodnotou disponuje Estonsko s pouhými 10,4 %, ale výhodně je na tom také Lucembursko s 23 %, Norsko s 26,6 % nebo Bulharsko s 27 %, ale i další země. Nejhuře je na tom již několikrát mediálně zmíněné zadlužené Řecko, jehož hodnota činí rekordních 178,6 %. Vysoká zadluženost se však týká také Portugalska, Itálie, Kypru, Irska, Belgie nebo Španělska, kdy se hodnota jejich vládního dluhu v % HDP pohybuje mezi 99 % a 133 %. Hodnoty ostatních zemí jsou v mnoha případech sice vyšší než 60 %, ale pořád poměrně v únosné výši v porovnání s výše zmíněnými zeměmi. Co se týče sousedů České republiky, Polsko a Slovensko mají zhruba stejnou hodnotu vládního dluhu konsolidovaného v % HDP, kdy Polsko má 50,4 % a Slovensko 53,5 %. Oproti tomu Rakousko s 84,2 % a Německo se 74,9 % maastrichtské kritérium neplní, protože mají poměr vládního dluhu vyšší než 60 % HDP. Na základě údajů v tabulce lze tedy konstatovat, že Česká republika na tom co se zadluženosti týče, není výrazně špatně.

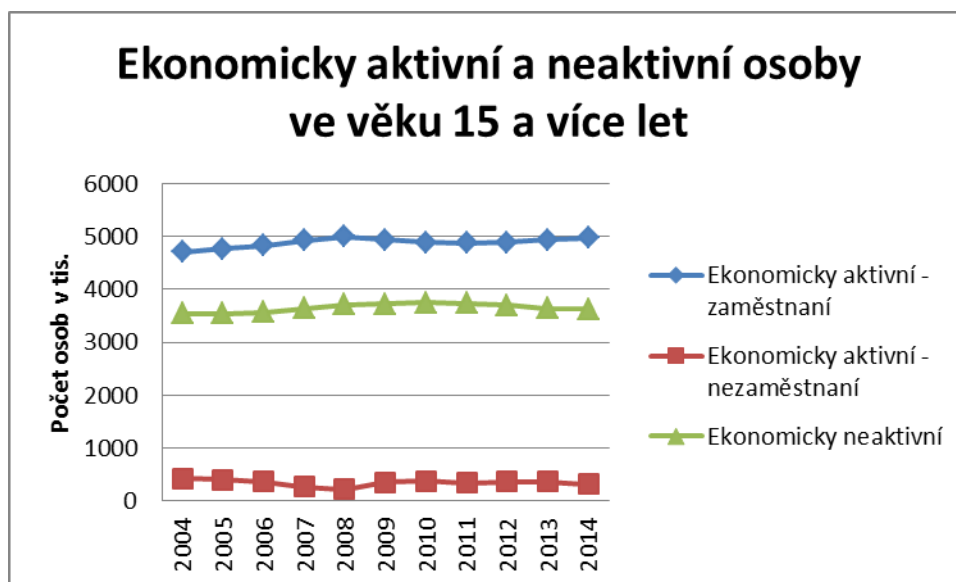
Země	1995	2000	2005	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Country
EU 28	-	-	61,8	73,0	78,4	81,0	83,8	85,5	86,8	EU 28
EU 27	-	60,6	61,9	73,1	78,5	81,1	83,8	85,5	86,8	EU 27
Eurozóna 19	70,8	68,0	69,2	78,3	83,8	86,0	89,3	91,1	92,1	Euroarea 19
Eurozóna 18	70,9	68,1	69,3	78,5	84,0	86,1	89,5	91,3	92,3	Euroarea 18
v tom:										incl.:
Belgie	130,5	108,8	94,6	99,5	99,6	102,2	104,1	105,1	106,7	Belgium
Bulharsko	-	71,2	26,6	13,7	15,5	15,3	17,6	18,0	27,0	Bulgaria
Česká republika	13,6	17,0	28,0	34,1	38,2	39,9	44,7	45,2	42,7	Czech Republic
Dánsko	-	52,4	37,4	40,4	42,9	46,4	45,6	45,0	45,1	Denmark
Estonsko	8,2	5,1	4,5	7,0	6,6	5,9	9,5	9,9	10,4	Estonia
Finsko	55,1	42,5	40,0	41,7	47,1	48,5	52,9	55,6	59,3	Finland
Francie	55,8	58,7	67,2	79,0	81,7	85,2	89,6	92,3	95,6	France
Chorvatsko	-	-	40,7	48,0	57,0	63,7	69,2	80,8	85,1	Croatia
Irsko	78,5	36,1	26,1	61,8	86,8	109,3	120,2	120,0	107,5	Ireland
Itálie	116,9	105,1	101,9	112,5	115,3	116,4	123,2	128,8	132,3	Italy
Kypr	47,9	55,1	63,2	53,9	56,3	65,8	79,3	102,5	108,2	Cyprus
Litva	11,5	23,5	17,6	29,0	36,2	37,2	39,8	38,8	40,7	Lithuania
Lotyšsko	13,9	12,1	11,8	36,6	47,5	42,8	41,4	39,1	40,6	Latvia
Lucembursko	8,1	6,1	6,3	15,5	19,6	19,2	22,1	23,4	23,0	Luxembourg
Maďarsko	84,5	55,1	60,5	78,0	80,6	80,8	78,3	76,8	76,2	Hungary
Malta	34,4	60,9	70,1	67,8	67,6	69,8	67,6	69,6	68,3	Malta
Německo	54,8	58,9	66,9	72,5	81,0	78,4	79,7	77,4	74,9	Germany
Nizozemsko	73,1	51,4	48,9	56,5	59,0	61,7	66,4	67,9	68,2	Netherlands
Polsko	47,6	36,5	46,7	49,8	53,3	54,4	54,0	55,9	50,4	Poland
Portugalsko	58,3	50,3	67,4	83,6	96,2	111,4	126,2	129,0	130,2	Portugal
Rakousko	68,0	65,9	68,3	79,7	82,4	82,2	81,6	80,8	84,2	Austria
Rumunsko	6,6	22,4	15,7	23,2	29,9	34,2	37,4	38,0	39,9	Romania
Řecko	98,9	104,4	107,3	126,7	146,2	172,0	159,4	177,0	178,6	Greece
Slovensko	21,7	49,6	33,9	36,0	40,8	43,3	51,9	54,6	53,5	Slovakia
Slovensko	18,3	25,9	26,3	34,5	38,2	46,4	53,7	70,8	80,8	Slovenia
Španělsko	61,7	58,0	42,3	52,7	60,1	69,5	85,4	93,7	99,3	Spain
Švédsko	69,9	50,6	48,2	40,4	37,6	36,9	37,2	39,8	44,9	Sweden
Velká Británie	48,2	38,9	41,5	65,7	76,6	81,8	85,3	86,2	88,2	United Kingdom
Ostatní země										Other countries
Norsko	-	-	-	-	-	27,5	29,2	29,3	26,6	Norway

Obrázek 3 - Vládní dluh konsolidovaný v % HDP (zdroj: Eurostat, 2015)

6.5 Vývoj nezaměstnanosti

V této kapitole bude popsán vývoj míry zaměstnanosti, obecné míry nezaměstnanosti a počet ekonomicky aktivních a neaktivních osob mezi lety 2004 a 2014. Ekonomicky aktivními osobami lze označit ty, kteří jsou starší patnácti let a jsou zaměstnaní, ale i ty, kteří jsou nezaměstnaní, ale aktivně si hledají práci a jsou připraveni kdykoliv nastoupit do pracovního poměru. Ekonomicky neaktivní jsou takové osoby, které jsou nezaměstnané a ani nechtějí být zaměstnaní. Mírou zaměstnanosti jsou všechny zaměstnané osoby ve věku 15 až 64 let, obecná míra nezaměstnanosti pak určuje podíl

počtu nezaměstnaných osob k součtu zaměstnaných a nezaměstnaných osob, tedy k celkové pracovní síle.⁴⁵

Graf 5 – Počet ekonomicky aktivních a neaktivních osob v období 2004-2014 (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů ČSÚ, 2016)

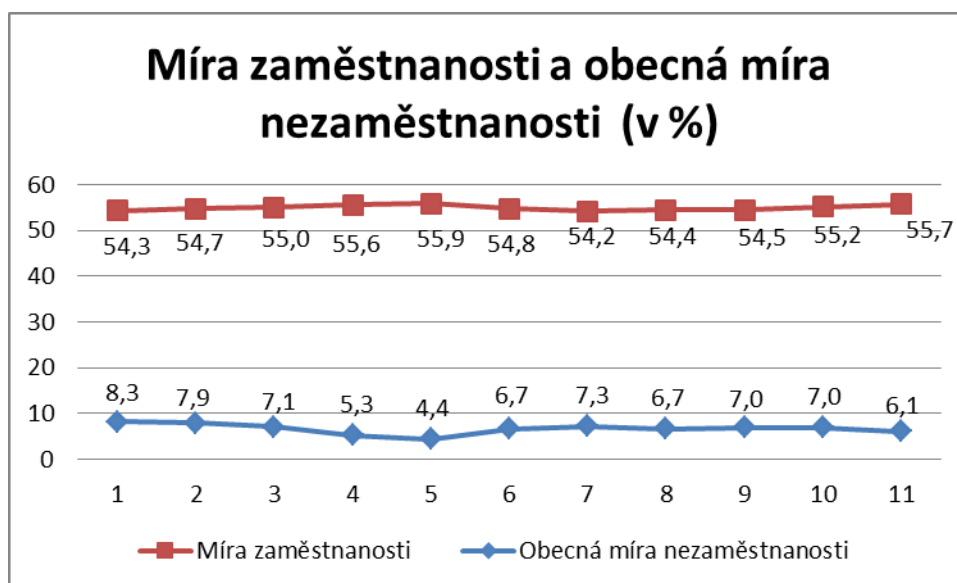
Jak lze vidět na grafu 5, nejvíce ekonomicky aktivních osob, kteří byli zaměstnaní, bylo v roce 2008, a to v počtu 5 002,5 tis. a zároveň bylo v tomto roce i nejméně ekonomicky aktivních nezaměstnaných osob v počtu 229,8 tis. Nejméně zaměstnaných osob 4 706,6 tis. bylo v České republice v roce 2004, odkdy se tento počet začal zvyšovat až do roku 2008, kdy dosáhl svého maxima. V následujícím roce 2009 došlo k nepatrnému poklesu na 4 934,3 tis. zaměstnaných osob a další dva roky se tento počet postupně snižoval. Od roku 2012 do roku 2014 počet zaměstnaných opět narůstal až na konečnou hodnotu 4 974,3 tis. osob. To ovšem nepřevýšilo hodnotu v roce 2008, kdy byla zaměstnanost nejvyšší.

Nejvíce nezaměstnaných osob 425,9 tis. byl v České republice v roce 2004, kdy tato hodnota meziročně klesala až do roku 2008 na hodnotu 229,8 tis., což znamená rozdíl v pětiletém období o 196,1 tis. osob. Vývoj počtu nezaměstnaných osob měl od roku 2008 spíše kolísavý trend, kdy mezi lety 2008 a 2009 došlo k prudkému zvýšení o 122,4 tis. na

⁴⁵ Czso.cz. In: *Ekonomická aktivita* [online]. [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20562067/170218-14.pdf/36438332-d6ad-4085-ac8b-5b59bcd6bb6c3?version=1.0>

352,2 tis. osob. V roce 2010 se počet nezaměstnaných osob navýšil o dalších 31,5 tis. na 383,7 tisíc osob. V dalších letech měly hodnoty víceméně kolísavý charakter. Jak je možno na křivce nezaměstnaných, ekonomicky aktivních osob vidět, docházelo v rámci sledovaných let spíše k poklesu, což je možno označit za ekonomicky žádoucí.

Na základě křivky ekonomicky neaktivních osob, tedy těch, co nemají zájem o to být zaměstnáni, lze zaznamenat, že se jejich počet postupně zvyšoval od roku 2004, kdy byl tento počet nejnižší ze všech pozorovaných let a činil 3 540,8 tis. lidí. Zvyšování trvalo po dobu šesti let až do roku 2010, kdy se tato hodnota vyšplhala na 3 746,5 tis. osob a v tomto roce tak dosáhla svého maxima v porovnání s ostatními sledovanými lety. Od tohoto roku se pak počet každým rokem snižoval až na hodnotu 3 634,7 tis. osob naměřenou v roce 2014.

Graf 6 - Míra zaměstnanosti a obecná míra nezaměstnanosti v období 2004-2014
(zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů ČSÚ)

Na základě grafu 6 lze konstatovat, že míra zaměstnanosti, tedy podíl zaměstnaných lidí, má v České republice rostoucí tendenci od roku 2004 až do roku 2008, kdy byl tento podíl ze všech porovnávaných období nejvyšší a dosáhl výše 55,9 %. Tato hodnota se odvíjí od počtu ekonomicky aktivních lidí a znamená, že více než polovina obyvatel ve věku 15 až 64 let jsou zaměstnáni, nebo mají snahu být zaměstnáni. Tento podíl, který je vyšší než 50 %, je zaznamenán ve všech pozorovaných obdobích. Nejnižší hodnota míry zaměstnanosti byla dosažena v roce 2010 ve výši 54,2 %.

Na základě křivky obecné míry nezaměstnanosti lze jednoduše zaznamenat, že podstatný rozdíl oproti ostatním sledovaným obdobím nastal v roce 2008, kdy byla tato míra nejnižší a byla pouze 4,4 %. Na druhou stranu nejvyšší hodnota 8,3 % byla naměřena hned v prvním roce 2004. Od tohoto roku se tato míra snižovala až do roku 2008. Následující dva roky docházelo k mírnému nárůstu

Nejvyšší obecná míra nezaměstnanosti ve výši 8,3 % byla zjištěna již v prvním sledovaném roce 2004, naopak velký rozdíl oproti ostatním obdobím byl zaznamenán v roce 2008 ve výši pouze 4,4 %. Mezi těmito lety docházelo ke stálému poklesu až na zmíněnou minimální hodnotu 4,4 %. V roce 2009 vzrostla míra nezaměstnanosti o 2,3 % na hodnotu 6,7 % a o další rok později se navýšila o dalších 0,6 %. V roce 2011 byly vykazovány stejné hodnoty jako v roce 2009. V dalších dvou letech v roce 2012 a 2013 byla obecná míra nezaměstnanosti ve stejné výši 7 % a v posledním roce 2014 opět klesla na hodnotu 6,1 %.

Podle výše uvedených charakteristik lze shrnout, že nejpříznivějším rokem pro českou ekonomiku byl rok 2008, ve kterém bylo zaměstnáno nejvíce osob a zároveň byla tedy nejvyšší i míra zaměstnanosti. S tím spojená obecná míra nezaměstnanosti vykazovala v roce 2008 nejnižší hodnotu. Tyto výsledky měly ve zmíněném období za následek růst ekonomiky v České republice.

6.6 Návrhy na opatření

Elektronická evidence tržeb

Doporučením, aby stát nepřicházel o finance, je zavedení elektronické evidence tržeb. Podnikatelé, tedy poplatníci daně z příjmů FO a PO, díky této realizaci nemohou utajovat své reálné příjmy a nebude tak docházet k daňovým únikům. K těm dochází zejména při hotovostních platbách (včetně přijímání platebních a kreditních karet, stravenek či šeků) u živnostníků, kteří své tržby neevidují, nedodržují svou daňovou povinnost a neodvádějí tak státu daně z těchto tržeb. Hlavní podstatou pro bezproblémovou funkci této evidence je nutnost podnikatele vlastnit přístroj s připojením k internetové síti, kdy v případě hotovostní platby vydá zákazníkovi platební doklad s jedinečným kódem, který přiděluje Finanční správa.

Snaha o vyrovnaný rozpočet

Jedná se o takový rozpočet, kdy se státní příjmy rovnají státní výdajům. To znamená, že by stát měl dbát na to, aby své výdaje dále nenavyšoval a nedocházelo tak k růstu zadluženosti státu. Řeč je zejména o seškrtnání zbytečných výdajů, kterými pro mnohé může být např. sčítání lidu.⁴⁶ Další možností je najít takové řešení, které povede ke zvýšení příjmů, např. zvýšení daní velkých firem. Důkazem, který by zvýšení příjmů do státního rozpočtu pomohl, je vyrovnaný rozpočet v Německu, ve kterém je daň z příjmů právnických osob ve výši 30 %, v ČR je to o 11 % méně.⁴⁷

7 Vývoj ukazatelů týkajících se zadluženosti českých domácností

Zadluženost českých domácností se neustále zvyšuje a hlavními důvody je např. snížení obav z budoucnosti a s tím spojená rostoucí ochota lidí utrácet, pokles úspor, či růst životní úrovně. V následující kapitole jsou pro nastínění vývoje zadluženosti domácností a ukazatelů, kteří se této zadluženosti týkají, vytvořeny grafy, kde jsou porovnávání jednotliví ukazatelé za určité časové období. Ukazatelé v grafech jsou porovnávány vždy za stejné období deseti let mezi roky 2005 až 2015, kromě porovnávání vývoje hrubé měsíční mzdy, která bude srovnána v letech 2004 až 2014 a vývoje počtu osobních bankrotů, které jsou porovnávány za období 2008 až 2015. Vývoj všech ukazatelů bude porovnáván na základě ročních dat. Peněžní hodnoty v textu jsou udány v mld. Kč (pokud není uvedeno jinak) a jsou zaokrouhleny na jedno desetinné místo. U ukazatelů týkající se přímo zadluženosti domácností jsou uvedeny jak v grafickém znázornění, tak pro vyšší přehlednost jsou také vytvořeny tabulky s přesnými hodnotami. Tabulky s hodnotami ostatních ukazatelů jsou k dispozici v přílohách, pokud nejsou uvedeny přímo v grafu.

⁴⁶ Mach.blog.ihned.cz. *Jak vyrovnat státní rozpočet bez zvyšování daní* [online]. 2010 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://mach.blog.ihned.cz/c1-40747310-jak-vyrovnat-statni-rozpocet-bez-zvysovani-dani>

⁴⁷ Zpravy.aktualne.cz. *Sobotka věří ve vyrovnaný rozpočet v příštím volebním období* [online]. 2015 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/sobotka-veri-ve-vyrovnany-rozpocet-v-pristim-volebnim-obdobi/r~ad296c0236d911e5a43f002590604f2e/>

7.1 Úvěry od bank a družstevních záložen

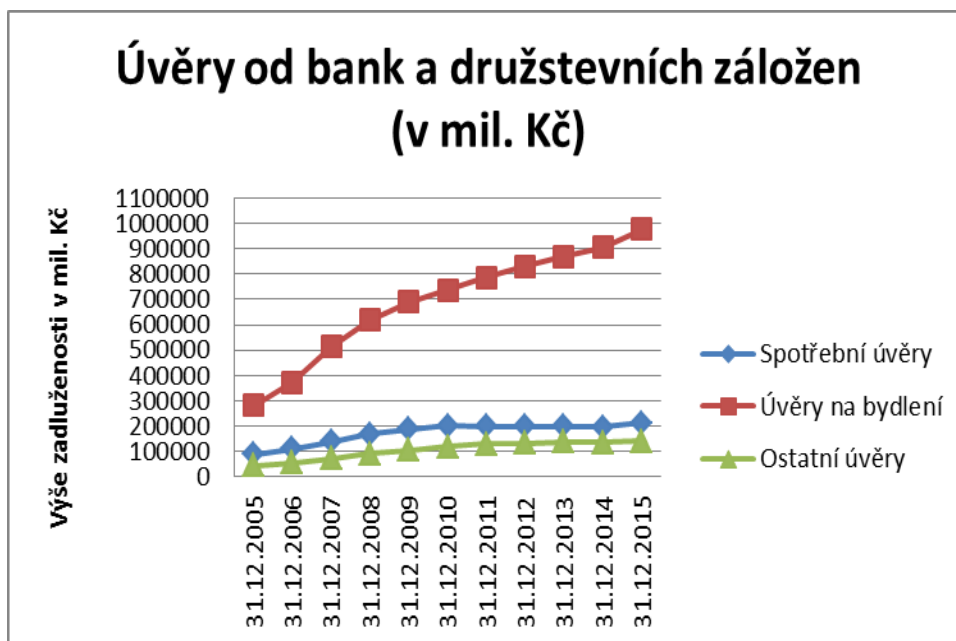
Po zhlédnutí tabulky 3 a 4 je zřejmé, že domácnosti při čerpání úvěrů na bydlení, které zahrnují hypotéční úvěry a úvěry na bydlení ze stavebního spoření, upřednostňují bankovní instituce oproti ostatním nebankovním institucím. Hlavním důvodem je zejména vyšší výhodnost a menší riskantnost, ale také větší počet poskytovatelů mezi bankami, které mají poskytování hypotéčních úvěrů ve svém základním portfoliu. Nejméně u bankovních institucí domácnosti čerpají ostatní úvěry, kam jsou zařazeny např. revolvingové či kontokorentní úvěry, ale i úvěry z kreditních karet.

Období	Úvěry na spotřebu (mil. Kč)	Úvěry na bydlení (mil. Kč)	Ostatní úvěry (mil. Kč)
31.12.2005	89 548,5	282 132,1	46 118,4
31.12.2006	110 087,8	374 310,5	56 240,1
31.12.2007	138 706,8	514 763,8	72 801,8
31.12.2008	170 397,9	618 438,0	91 384,9
31.12.2009	187 187,9	690 330,7	105 785,5
31.12.2010	201 653,0	737 217,8	118 208,6
31.12.2011	199 617,3	786 894,4	131 554,5
31.12.2012	199 591,3	830 548,8	133 178,7
31.12.2013	199 215,1	869 190,7	137 884,6
31.12.2014	195 416,0	905 538,8	137 102,4
31.12.2015	213 240,0	977 774,5	141 356,9

Tabulka 3 - Zadlužení domácností – banky a družstevní záložny v období 2005-2015 v mil. Kč (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v databázi časových řad ARAD, ČNB, 2016)

Podle křivky týkající se výše dluhu za úvěry na bydlení je patrné, že v celém období pozorování vykazuje rostoucí trend. Výše dluhu za tyto úvěry začala v roce 2005 na 282,1 mld. Kč a o 10 let později v roce 2015 se hodnota vyšplhala na více než 977,1 mld. Kč, což je více než trojnásobek původní hodnoty. Tempo růstu je tedy poměrně vysoké. Závazky ze spotřebních úvěrů jsou v porovnání s úvěry na bydlení mnohonásobně nižší, což je zapříčiněno hlavně tím, že si při nich lidé půjčují nižší částky. Výše dluhu za

tyto úvěru zaznamenává rostoucí tendenci od roku 2005 až do roku 2010, další čtyři roky pak nastával postupný pokles. V roce 2015 došlo k razantnímu růstu, kdy je tato hodnota 213,2 mld. Kč ze všech let nejvyšší. Výše závazků k ostatním úvěrům jsou ze srovnávaných úvěrů nejnižší, ale opět zpravidla docházelo k meziročnímu postupnému zvyšování. Dluh se zvyšoval od roku 2005 až do roku 2013, následující rok nastalo nepatrné snížení ze 137,8 mld. Kč na 137,1 mld. Kč. V roce 2015 došlo k opětovnému nárůstu na 141,3 mld. Kč.

Graf 7 – Výše úvěrů od bank a družstevních záložen v období 2005-2015 (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v databázi časových řad ARAD, ČNB, 2016)

7.2 Úvěry od ostatních finančních institucí

Jak lze vidět v tabulce 4, závazky domácností vůči ostatním finančním institucím však také nejsou nejnižší. Lidé mají nejvyšší závazky z využívání spotřebních úvěrů, oproti tomu nejméně dluží za úvěry na bydlení. Důvodem pro uchýlování se k čerpání spotřebních úvěrů u těchto institucí je jejich snadné vyřízení, důsledky však jsou pak mnohem vážnější.

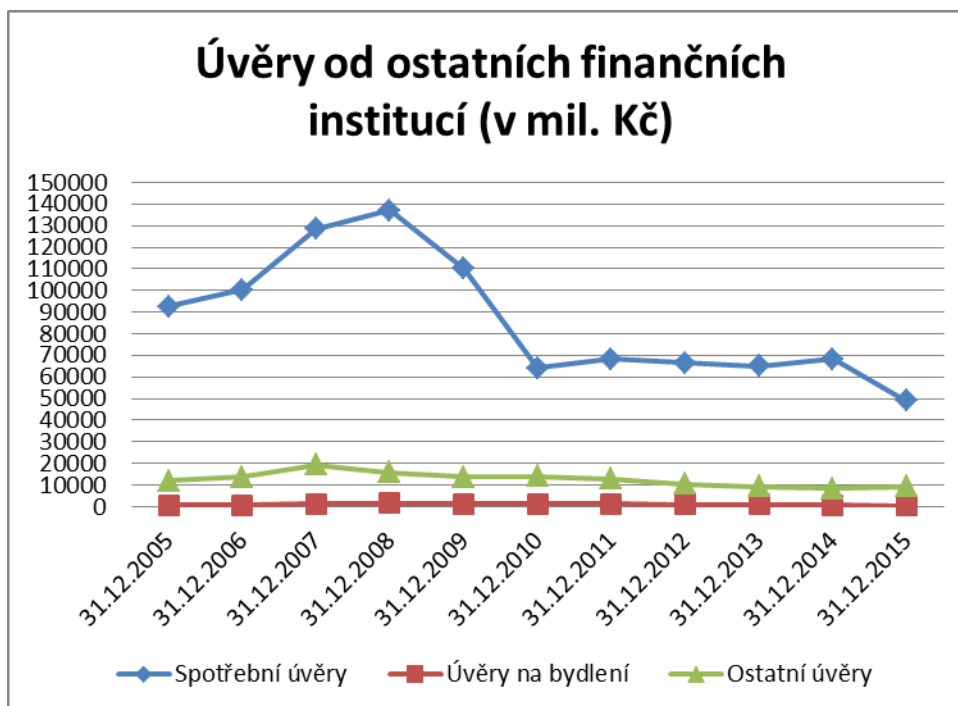
Období	Úvěry na spotřebu (mil. Kč)	Úvěry na bydlení (mil. Kč)	Ostatní úvěry (mil. Kč)
31.12.2005	92 487,8	530,1	12 031,3
31.12.2006	100 279,7	766,9	13 751,3
31.12.2007	128 497,7	1 118,1	19 443,5
31.12.2008	137 130,3	1 500,2	15 646,8
31.12.2009	110 127,4	1 366,8	13 705,7
31.12.2010	63 961,3	1 168,5	13 941,4
31.12.2011	68 146,5	1 168,5	12 875,9
31.12.2012	66 472,1	991,9	10 564,8
31.12.2013	64 910,7	845,4	9 384,2
31.12.2014	68 156,6	574,1	8 442,9
31.12.2015	48 870,0	299,3	9 192,8

Tabulka 4 - Výše úvěrů od ostatních finančních institucí v období 2005-2015 v mil. Kč
(zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v databázi časových řad ARAD, ČNB)

Na základě tabulky 4 lze snadno zjistit, že závazky ze všech třech oblastí, tedy ze spotřebních úvěr, úvěrů na bydlení a ostatních úvěrů u ostatních finančních institucí mají ve sledovaném období klesající tendenci. Za možnou příčinu může být uvedena eventuální zvyšující se opatrnost lidí a rostoucí nedůvěra vůči těmto institucím.

Nejvyšší závazky vůči ostatním finančním institucím mají domácnosti v rámci spotřebitelských úvěrů, kdy na začátku pozorovaného období v roce 2005 byl dluh přes 92,4 mld. Kč. Další tři roky do roku 2008 docházelo k postupnému navyšování na částku, která přesahovala 137,1 mld. Kč. O rok později, v roce 2009, došlo ke snížení o 27 mld. Kč na 110,1 mld. Kč a následující rok nastal ještě výraznější pokles o více než 46 mld. Kč na 63,9 mld. Kč. Mezi lety 2011 a 2014 docházelo ke kolísání výše dluhu, který pak byl nejnižší v posledním sledovaném roce 2015 ve výši přes 48,8 mld. Kč.

Nejméně pak domácnosti dlužily za úvěry na bydlení, jejichž částka byla nejnižší v posledním sledovaném roce 2015, kdy jejich výše činila pouhých 299,3 mil. Kč. Závazky za úvěry na bydlení se zpravidla pohybují řádově v milionech korun. Pouze mezi lety 2007 až 2011 dluh překročil 1 mld. Kč, kdy v roce 2008 byl nejvyšší a činil 1,5 mld. Kč.

Graf 8 – Výše úvěrů od ostatních finančních institucí v období 2005-2015 (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v databázi časových řad ARAD, ČNB)

7.3 Celková zadluženost domácností

V celkové zadluženosti jsou zahrnuty jak závazky vůči bankovním institucím, tak i ostatním nebankovním institucím. Nejsou zde zařazeny dluhy u rodiny či známých, a proto výše dluhů znázorněných v tabulce 5 nejsou konečné. Jak je patrné z hodnot v tabulce pod textem, celková zadluženost má v mezi lety 2005 a 2015 spíše rostoucí charakter, a proto se v následujících letech neočekává její stagnace či dokonce pokles.

Období	Úvěry na spotřebu (mil. Kč)	Úvěry na bydlení (mil. Kč)	Ostatní úvěry (mil. Kč)
31.12.2005	182 036,4	282 662,2	58 149,7
31.12.2006	210 367,5	375 077,3	69 991,4
31.12.2007	267 204,5	515 881,8	92 245,3
31.12.2008	307 528,2	619 938,2	107 031,7
31.12.2009	297 315,3	691 697,5	119 491,2
31.12.2010	265 616,6	738 386,2	132 158,3
31.12.2011	267 763,7	788 062,8	144 430,4
31.12.2012	266 063,4	831 540,7	143 743,5
31.12.2013	264 125,8	870 036,2	147 270,0
31.12.2014	263 572,6	906 112,9	145 545,3
31.12.2015	262 110,1	978 073,8	150 549,7

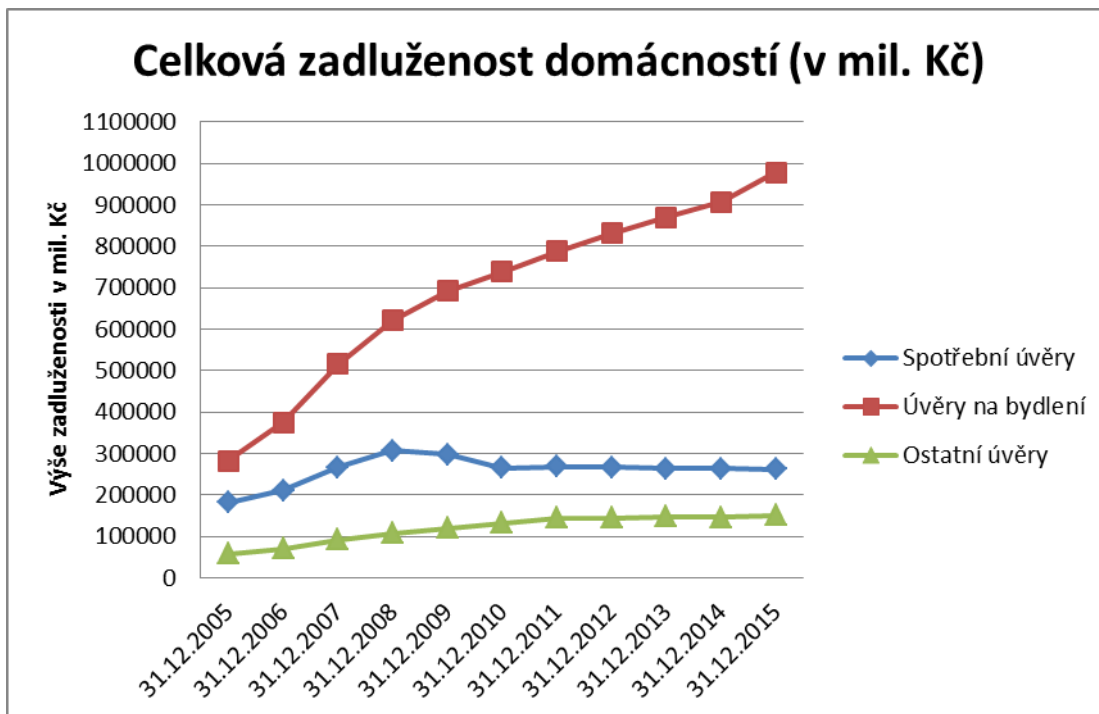
Tabulka 5 - Celkové zadluženost domácností v období 2005-2015 v mil. Kč (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v databázi časových řad ARAD, ČNB, 2016)

Podle tabulky 5 je patrné, že největší podíl na zadluženosti domácností mají úvěry na bydlení, kvůli jejichž čerpání domácnosti v roce 2015 dlužily více než 978 mld. Kč. V porovnání s rokem 2005, kdy dluh za úvěry na bydlení činil přes 282 mld. Kč, vzrostla tato hodnota téměř o 700 mld. Kč. Při pohledu na graf lze jasně vidět, že se zadluženost způsobená čerpáním úvěrů na bydlení od roku 2005 neustále zvyšuje a v žádném pozorovaném období nedošlo ke stagnaci ani poklesu.

Spotřební úvěry vykazovaly nejnižší hodnotu dluhu přes 182 mld. Kč v roce 2005 a tento dluh se zvyšoval až do roku 2008, kdy výše dluhu dosahovala maximální výše 307,5 mld. Kč. Za dva následující roky, tedy do roku 2010 došlo k poměrně rapidnímu snížení dluhu, a to na částku 265,6 mld. Kč. V roce 2011 se dluh opět navýšil a v následujícím období až do roku 2015 dochází k meziročnímu mírnému poklesu dluhu.

Nejmenší podíl na celkové zadluženosti pak mají ostatní úvěry, jejich dluhy byly nejnižší na začátku pozorovaného období, tedy v roce 2005, se až do roku 2011 meziročně zvyšovaly. Zlom pak nastal v roce 2012, kdy se dluh z 144,4 mld. Kč snížil na 143,7 mld. Kč. O rok později se hodnota dluhu opět oproti roku 2011 navýšila na částku

147,2 mld. Kč a v roce 2014 se dluh opět snížil na hodnotu 145,5 mld. Kč. V posledním pozorovaném roce 2015 došlo opět k růstu dluhu o 5 mld. Kč oproti předchozímu roku.

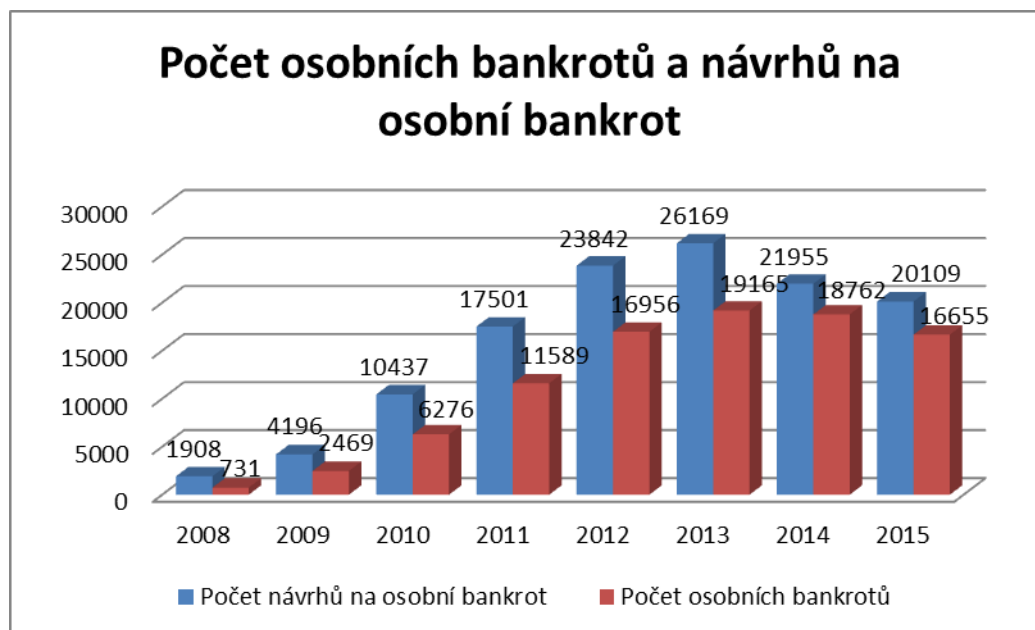

Graf 9 – Celková zadluženost domácností v období 2005-2015 (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v databázi časových řad ARAD, ČNB, 2016)

7.4 Počet osobních bankrotů

Vyhlášením osobního bankrotu řeší zadluženost čím dál více domácností. Jak je vidět na grafu 10, počet návrhů o bankrot zřetelně převyšuje počet samotných bankrotů. To znamená, že ne každému je osobní bankrot soudem umožněn. Důvodem může být nesplnění podmínek nutných pro návrh osobního bankrotu.

Vývoj obou ukazatelů bude na rozdíl od jiných porovnáván až od roku 2008, protože v tomto roce začal fungovat institut oddlužení, který umožnil nový způsob, jak řešit zadluženost domácností.

Graf 10 - Počet osobních bankrotů a návrhů na osobní bankrot (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů společnosti CRIF – Czech Credit Bureau, 2016)

Počet návrhů na osobní bankrot se meziročně zvyšoval od roku 2008 až do roku 2013, kdy byl tento počet nejvyšší a činil 26 169. Jeho nárůst byl však výrazně nižší, než tomu bylo v předešlých letech. V roce 2014 se návrhy snížily z této hodnoty na 21 955 a v dalším roce došlo k dalšímu snížení o 1846 návrhů, tedy 20 109. Ve sledovaném období do roku 2014 tedy neustále docházelo k růstu počtu osobních bankrotů i návrhů na osobní bankrot, na druhou stranu dynamika růstu se snižovala.

Také počet osobních bankrotů byl rekordní v roce 2013, kdy jejich hodnota dosáhla 19 165 bankrotů. V následujících dvou letech došlo ke snížení, a to až na hodnotu 16 655 v roce 2015. Za celé sledované období bylo dohromady podáno 126 117 návrhů na osobní bankrot, samotných osobních bankrotů pak bylo vyhlášeno celkem 92 603.

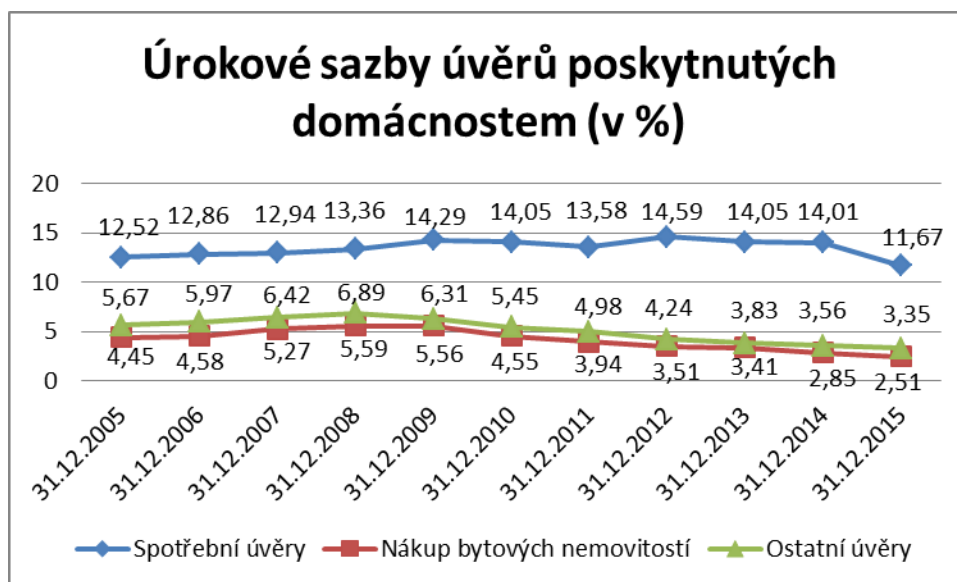
Zejména díky snižování obou ukazatelů v posledních dvou letech a tedy prohlubování pozitivního trendu bankrotů je pravděpodobné, že lidé začínají být více opatrní, co se týče nakládání se svými financemi. Klesající tendence tak značí stabilizaci hladiny počtu osobních bankrotů či jejich možný pokles do budoucna.

7.5 Úrokové sazby u jednotlivých typů úvěrů

Jak lze vidět na grafu 11, úrokové sazby u spotřebních úvěrů jsou mnohonásobně vyšší než u úvěrů na bydlení. Přestože existují neúčelové spotřební úvěry, které lze využít i

na úhradu bytových potřeb, je doporučeno čerpat právě hypotéční úvěry právě díky jejich výhodnější úrokové sazbě. Úrokové sazby u hypoték jsou nižší, a proto klient přeplatí menší částku než u spotřebních úvěrů. Lze tedy říci, že i když klient u spotřebních úvěrů čerpá nižší částku, celkově splatná částka může být o několik procent vyšší než u hypotéky.

Vývoj úrokových sazeb u všech typů úvěrů je mírně kolísavý, avšak má spíše klesající tendenci. To pozitivně ovlivňuje klienty, kteří reagují na marketing institucí týkající se snižujících úrokových sazeb a ti si půjčují více. Pro všechny úvěry je totožné, že jejich úroková sazba je nejnižší v posledním sledovaném roce 2015.

Graf 11 – Výše úrokových sazeb úvěrů poskytnutých bankami domácnostem v období 2005-2015 - nové obchody v % (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v databázi časových řad ARAD, ČNB, 2016)

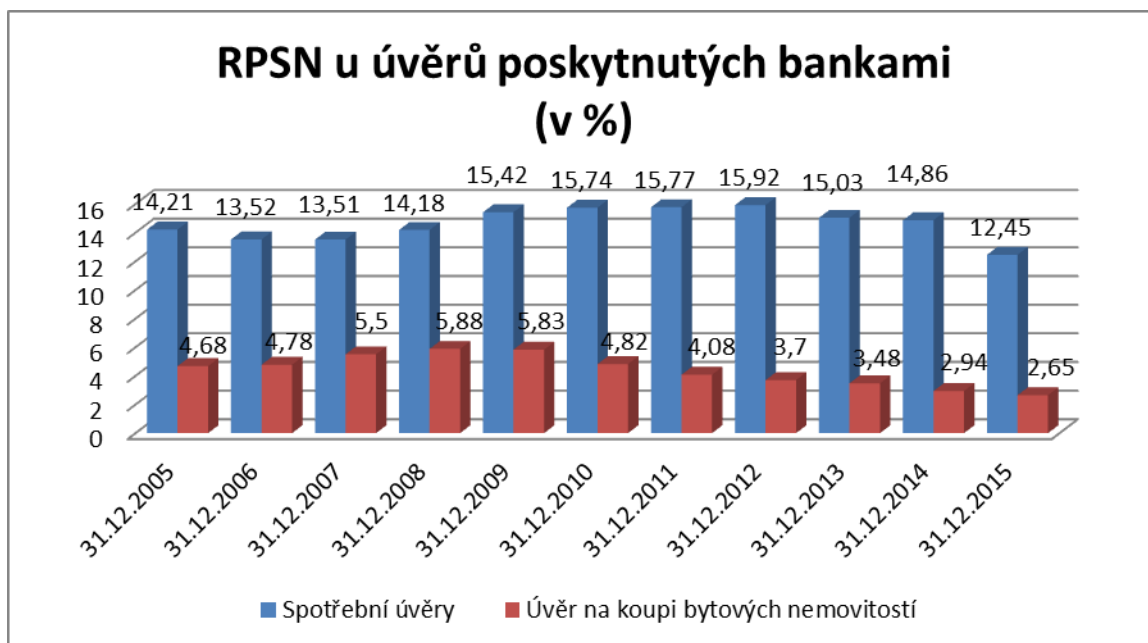
Úroková sazba u spotřebních úvěrů se od roku 2005 do roku 2009 postupně zvyšovala z úrovně 12,52 % na 14,29 %. Následující dva roky došlo k mírnému snížení pouze o 0,71 % na úrokovou sazbu ve výši 13,58 %. V roce 2012 sazba vzrostla na maximální hodnotu 14,59 %, což znamená rozdíl o 2,92 % mezi nejvyšší a nejnižší hodnotou. Od roku 2012 se sazba začala postupně snižovat až na nejnižší hodnotu 11,67 %.

Co se týče úvěrů na nákup bytových nemovitostí, jsou její úrokové sazby ze všech porovnávaných nejvýhodnější. Nejnižší hodnota byla opět zaznamenána v roce 2015, kdy činila 2,51 %. Od začátku pozorovaného období 2005 do roku 2008 se úrokové sazby zvyšovaly z původních 4,45 % na 5,59 %, kdy tato sazba byla nejvyšší. Od roku 2008 se sazba snižovala až na již zmíněnou hodnotu 2,51 %, což je rozdíl více než 3 %.

Úroková sazba u ostatních úvěrů je nepatrně vyšší než u úvěrů na bydlení, avšak má zcela stejný vývoj, kdy se sazba zvyšovala či snižovala v úplně stejném období. V roce 2005 byla výše úrokové sazby 5,67 % a rostla až do roku 2008 na nejvyšší úroveň 6,89 % za celé sledované období. Od roku 2008 do roku 2015 již docházelo pouze k jejímu poklesu až na hodnotu 3,35 %, což dělá rozdíl 3,54 % mezi nejvyšší a nejnižší hodnotou.

7.6 Výše RPSN u úvěrů poskytnutých bankami domácnostem

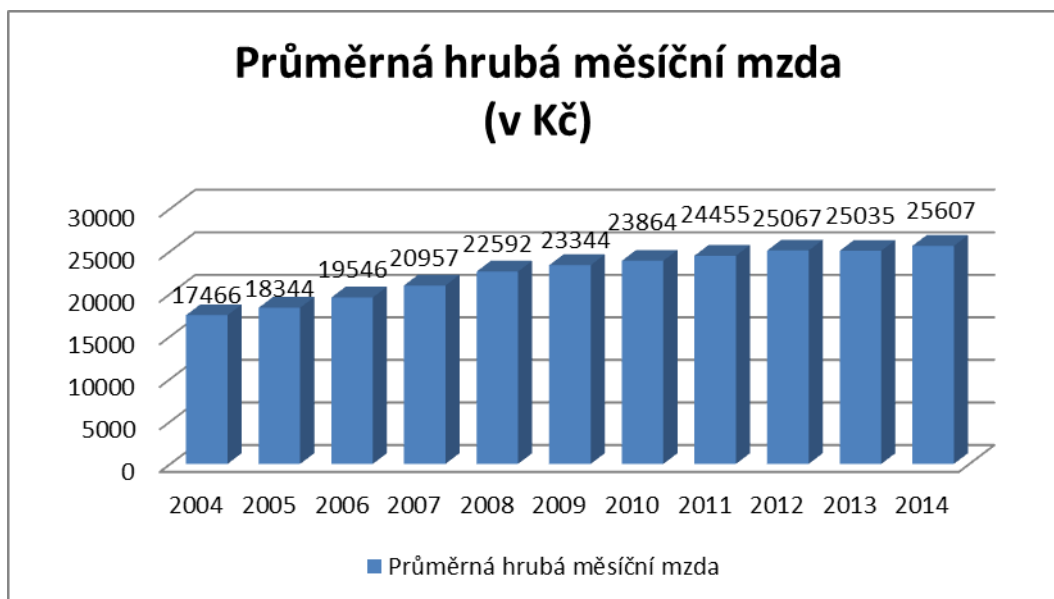
Jak lze vidět na následujícím grafu 12, RPSN u spotřebitelských úvěrů je mnohonásobně vyšší než u úvěrů na koupi bytových nemovitostí. Co je však pro oba typy úvěrů společné, že nejnižší RPSN byla v roce 2015, kdy u spotřebních úvěrů byla 12,45 % a pouze 2,65 % činilo RPSN u úvěru na nákup bytových nemovitostí. RPSN u úvěru na koupi nemovitosti se zvyšovalo od roku 2005 až do roku 2008, kdy byla RPSN nejvyšší a dosahovala hodnoty 5,88 %. V následujícím období od roku 2009 do roku 2015 docházelo k jejímu postupnému snižování až na již zmíněnou sazbu 2,65 %. RPSN u spotřebitelských úvěrů je mírně kolísavější. Mezi lety 2005 a 2007 nabývala sazba klesající tendence a poté až do roku 2012 se naopak sazba postupně navyšovala až na maximální hodnotu 15,92 %. Následně došlo opět ke snižování až na minimální výši 12,45 %.

Graf 12 – Výše RPSN u úvěrů poskytnutých bankami domácnostem v období 2005-2015 (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v databázi časových řad ARAD, ČNB, 2016)

7.7 Průměrná hrubá měsíční mzda

V této kapitole bude vypracována komparace průměrné hrubé nominální mzdy za měsíc, která je v peněžním vyjádření a zahrnuje jak podnikatelskou, tak i nepodnikatelskou sféru. Dále zde bude uveden vývoj meziročních změn průměrné mzdy, tedy index nominální mzdy v procentech. Reálná mzda, tedy vyjádření kupní síly mzdy, zde porovnávána nebude.

Graf 13 – Výše průměrné hrubé měsíční mzdy v období 2004-2014 (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v databázi časových řad ARAD, ČNB, 2016)

Na základě grafu 13 je zcela zřejmé, že v rámci desíti porovnávaných let dochází zpravidla k nárůstu průměrné mzdy. Jediná výjimka nastala v roce 2013, kdy se průměrná mzda snížila o nepříliš významných 0,1 %, přesná výše změny tak činila 32 Kč. Původní a nejnižší průměrná mzda v roce 2004 dosahovala 17 466 Kč a v průběhu deseti let se zvýšila o 8 141 Kč na 25 607 Kč. Nejvyšší meziroční změna ve výši 7,8 % nastala v roce 2008, co je o 1 635 Kč více než činila mzda ve stejném období předchozího roku. Nejméně mzda v průměru vzrostla v roce 2010, kdy meziroční změna dosáhla pouze 2,2 %.

7.8 Návrhy na opatření

Čerpání půjček s rozumem

Předtím, než si lidé půjčí, by si měli nejprve spočítat, na jak dlouho a v jaké výši půjčka zatíží jejich rozpočet, ale zejména promyslet, jestli budou schopni splácet své závazky po celou dobu splatnosti. Dále by se měli vyvarovat nesmyslným půjčkám a promyslet, jestli se opravdu díky konkrétnímu předmětu čerpání půjčky chtějí zadlužit. V první řadě by se měli lidé řídit tím, že by si měli kupovat jen takové věci, na které mají našetřené peníze a které si mohou dovolit. Za smysluplnou půjčku se považuje např. hypotéční úvěr, který zajistí domácnostem bydlení a budoucnost. Oproti tomu naprosto zbytečné půjčky jsou např. na dovolenou, zejména pak u nebankovních institucí.

Tyto půjčky jsou sice rychlé na vyřízení, avšak velmi finančně nevýhodné. Lidem pak zůstanou pouze vzpomínky, ale také náročně splatitelné dluhy, které při jejich nesplácení mohou vést až k osobnímu bankrotu.

Regulace ze strany poskytovatelů půjček

Určité procento zadlužených domácností se vyskytuje všude po celém světě a tímto se zadluženost považuje za přirozenou součást každodenního života. Kromě možnosti vkladů financí do bank a dalších služeb je právě poskytování půjček a úvěrů jedním z hlavních významů existence finančních institucí. Avšak tyto poskytovatelé by měli více dbát na prověřování žadatelů o půjčky, zejména zhodnotit jejich finanční situaci, výši příjmů a s tím spojenou schopnost dostát svým závazkům či přezkoumat, zdali již klient není zadlužen u jiných institucí. V případě potvrzení nedostatečné způsobilosti k čerpání půjčky by měly instituce žádost klienta ihned odmítnout.

Tvoření vyšších finančních rezerv a hospodaření s penězi

Lidé by si měli vytvářet dostatečnou rezervu, která může být použita např. při nečekaných výdajích, ztrátě zaměstnání či nemoci. Tato rezerva by měla být ve výši nejméně tří měsíčních čistých příjmů. Pokud domácnosti žádnou rezervu vytvořenou nemají a finance přesto potřebují, uchylují se k řešení této situace půjčkou. Dalším doporučením je lepší hospodaření se svými financemi, kdy lidé často neuváženě utrácejí za věci, které nutně nepotřebují nebo žijí nad své poměry.

8 Dotazníkové šetření – úroveň zadlužování lidí

Dotazníky byly rozšířeny mezi 165 respondentů a výsledky budou použity v této práci k vlastnímu vyhodnocení úrovně zadlužování českých domácností. Výběr dotazovaných byl zcela náhodný, avšak jednalo se většinou o osoby bydlící v hlavním městě Praze nebo jejím blízkém okolí. Z tohoto počtu rozšířených dotazníků celkem 16 nebylo vůbec vyplněno a zbylých 12 dotazníků nebylo odesláno, protože respondent nebyl ochoten odpovědět na nějakou z uvedených otázek. Nejčastějšími dotazy, které se neseťkaly s ochotou odpovědět, byly otázky týkající se výše půjčky či úvěru (dále jen půjčky), jejich účelu či počtu již čerpaných půjček. Možným důvodem nezodpovězení mohly být pochyby o anonymitě uvedených informací.

Přestože se jedná poměrně o citlivé a osobní téma, dotazovaní byli zpravidla ochotni dotazník vyplnit a pomoci tak vyhodnotit průzkum. Návratnost dotazníků činila 83 %, kdy bylo vyplněných 137 dotazníků. Tento počet má proto dostatečnou vypovídací schopnost a výsledky šetření je možno použít v praktické části diplomové práce. Procentuální vyjádření objevující se ve vyhodnocení dotazníku jsou zaokrouhlena na celá čísla dle matematických pravidel.

Výsledky odpovědí od osob, které jsou nebo v minulosti byli zadluženi, budou vyhodnocovány na základě jedné segmentační proměnné, kterou je věk. Druhou možností bylo vyhodnocení na základě vzdělání, avšak posouzení, v kolik letech si lidé začínají brát první půjčku, je na základě posudku autorky práce významnější. V případě výběru obou segmentačních proměnných by bylo vyhodnocení dotazníku náročné a rozsahově obsáhlé, a proto bude upřednostněno zhodnocení podle věku. To však nebude provedeno u všech otázek v dotazníku, nýbrž pouze u těch, které se týkají maximální půjčené částky a účelu, na který byla půjčka čerpána. Důvodem výběru právě těchto dvou hledisek je zjistit, na co, v kolika letech a v jaké částce si respondenti finance půjčovali.

8.1 Počet respondentů čerpajících půjčku či úvěr

Na začátku celého vyhodnocení průzkumu je nutné definovat počet respondentů, kteří nejméně jednou čerpali alespoň jednu z forem zadlužení, ať už jde o jakýkoliv typ úvěru či půjčky. Na základě otázky č. 1, která zněla: „Vzal/a jste si někdy úvěr, půjčku, atd.“ byl vytvořen následující graf 14 znázorňující podíl dotazovaných, kteří se nikdy nezadlužili k osobám, kteří jsou nyní zadluženi nebo byli zadluženi dříve.

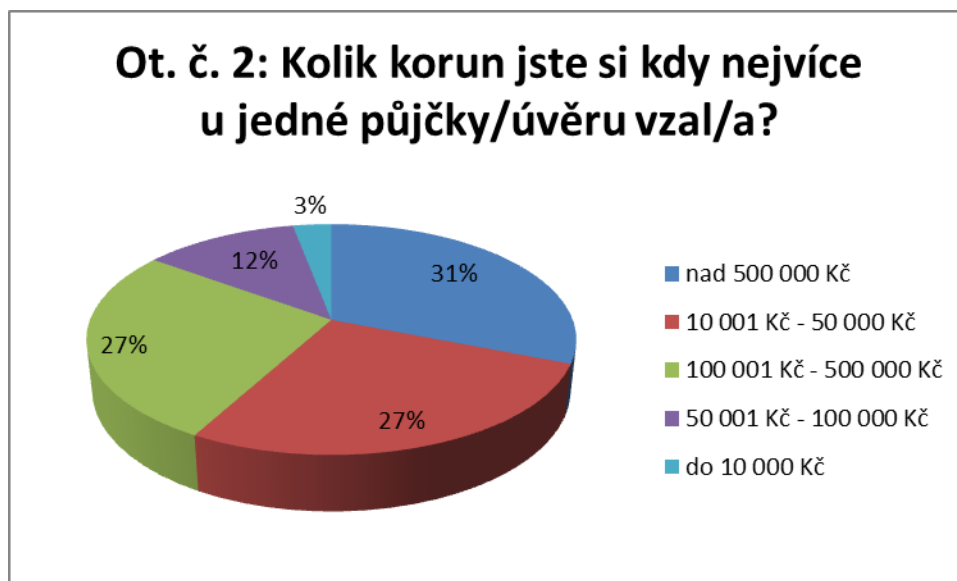
Graf 14 - Počet respondentů čerpajících půjčku či úvěr (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016)

Na výše zmíněný dotaz odpovědělo 110 respondentů, což dělá 80 % z celkového počtu, že si již někdy v minulosti půjčku vzali. Zejména díky těmto respondentům, kteří půjčku čerpali, došlo v dotazníkovém šetření k relevantním výsledkům, prostřednictvím nichž byla zjištěna spousta užitečných dat použitelných v této diplomové práci. Pouze 20 %, přesněji 27 osob zodpovědělo, že si nikdy půjčku nevezalo.

V případě, že respondent uvedl odpověď „ano“, pokračoval s otázkou č. 2 týkající se maximální půjčené částky v rámci jedné půjčky. Pokud dotazovaný označil odpověď „ne“, byla mu dále zobrazena poslední otázka: „Proč jste si nikdy nevezal/a půjčku/úvěr?“, po jejímž zodpovězení došlo k odeslání a ukončení dotazníku.

8.2 Maximální čerpaná částka v rámci jedné půjčky/úvěru

Na následujícím grafu 15 jsou uvedeny celkové výsledky, které nejsou jednotlivě rozděleny podle věku. Výsledky podle této segmentačních proměnných pak budou detailně popsány v této kapitole níže a pro vyšší přehlednost bude vytvořena tabulka s konkrétními hodnotami. Výše maximálních částek byly vztaženy pouze na čerpání jedné půjčky, a proto mohl respondent uvést pouze jednu možnost odpovědi.

Graf 15 - Maximální čerpaná částka v rámci jedné půjčky/úvěru (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016)

Co se týče celkových výsledků, nejvíce osob, celkem 34, si v rámci jedné půjčky půjčilo nejvyšší částku přesahující 500 000 Kč. Tato částka může být použita např. pro financování bytových účelů, přesné využití těchto finančních prostředků respondenty však bude k dispozici v dalším vyhodnocení výsledků. S nepříliš velkým rozdílem, přesněji 30 dotazovaných, si půjčili částku mezi 10 001 Kč a 50 000 Kč, která může pokrýt např. pořízení domácích spotřebičů či zaplacení dovolené. Stejný počet 30 osob čerpalo částku převyšující 100 001 Kč, ale méně než 500 000 Kč, která může být vhodná např. na pořízení osobního automobilu. Pouze tři dotazovaní si půjčili nejvyšší částku do 10 000 Kč, za kterou mohou pořídit např. drobnou elektroniku. Jak je vidět, když už se lidé zadlužují, dávají přednost spíše vyšším částkám.

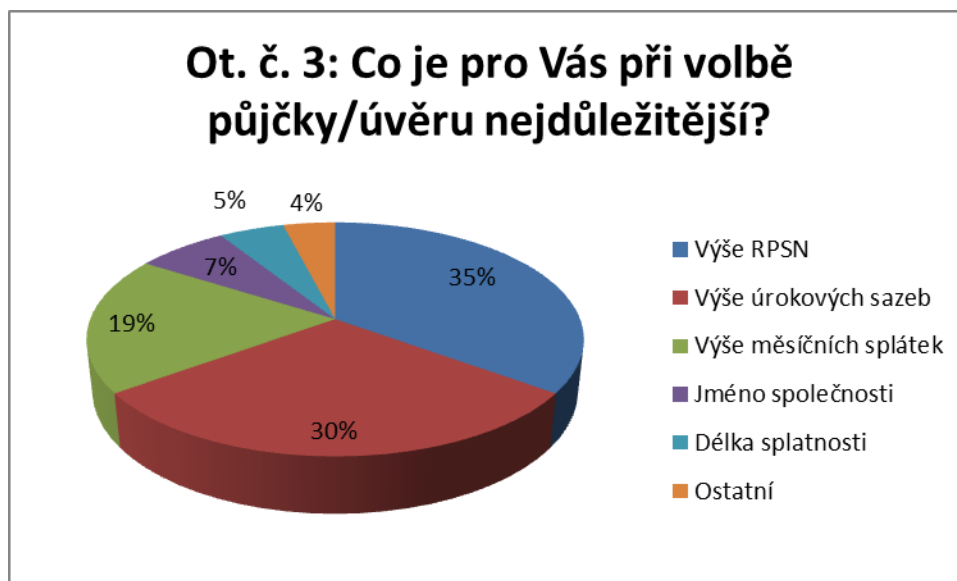
Maximální částka	Věk respondenta				
	do 25 let	26-35 let	36-45 let	46-55 let	nad 55 let
do 10 000 Kč	2	0	1	0	0
10 001-50 000 Kč	7	18	4	0	1
50 001-100 000 Kč	4	6	4	0	0
100 001-500 000 Kč	11	5	9	4	0
nad 500 000 Kč	8	21	2	2	1

Tabulka 6 - Maximální čerpaná částka v rámci jedné půjčky/úvěru podle věkové kategorie (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016)

Nejvíce respondentů, dohromady 11, ve věku do 25 let si bralo půjčky ve výši 100 001 Kč – 500 000 Kč. 8 osob čerpalo půjčku nad 500 000 Kč a v podobném počtu 7 lidí si vzalo maximální půjčku ve výši 10 001 Kč – 50 000 Kč. Pouze 2 dotazovaní v tomto věku si vzali půjčku do 10 000 Kč. V případě segmentace věku mezi 26 a 35 lety, do kterého patřilo 50 dotazovaných, bylo zjištěno, že nejvíce si respondenti, celkem 21, půjčili částku ve výši přesahující 500 000 Kč. 18 respondentů si pak půjčilo částku mezi 10 001 Kč až 50 000 Kč. Na druhou stranu ani jeden dotazovaných v tomto věku si nepůjčil částku do 10 000 Kč. Podle členění věku mezi 36 – 45 let, kam bylo zahrnuto celkem 20 respondentů, si nejvíce lidí vzalo půjčku v částce 100 001 Kč – 500 000 Kč. Pouze jeden člověk si pak vzal půjčku do 10 000 Kč. Respondenti ve věku 46 – 55 let čerpalo půjčky pouze v rozmezí 100 001 Kč – 500 000 Kč, (celkem 4) a částku nad 500 000 Kč, kterou si půjčily 2 osoby. Nejméně si vzali svou první půjčku lidé ve věku nad 55 let, a to v částkách nad 500 000 Kč a v rozmezí 10 001 Kč – 50 000 Kč, vždy po jedné osobě.

8.3 Nejdůležitější hlediska při výběru půjčky

V rámci této otázky musel dotazovaných vybrat jednu z nabízených možností. V případě, že by ani jedna z nich nevyhovovala jeho požadavkům, měl respondent možnost napsat odpověď vlastními slovy.

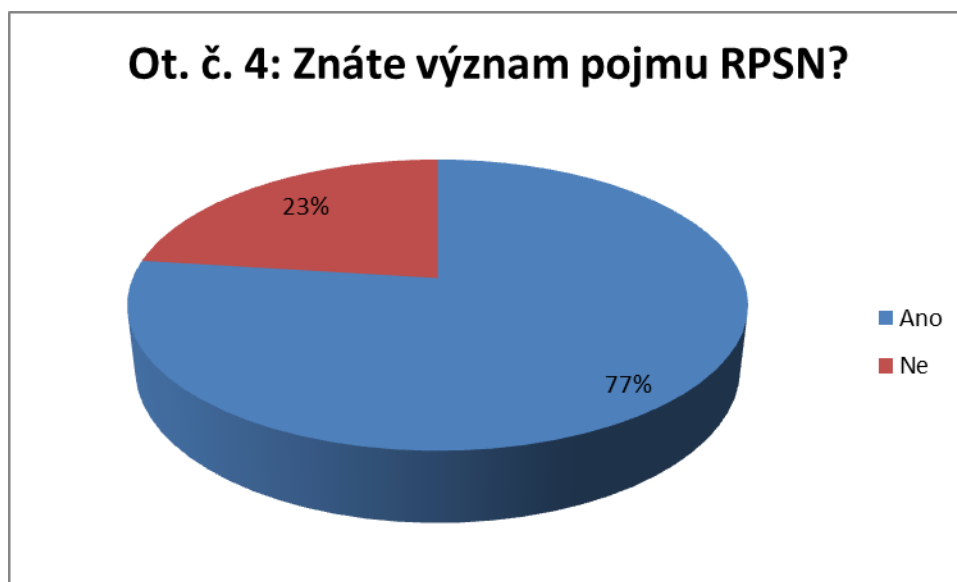

Graf 16 - Nejdůležitější hlediska při výběru půjčky (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016)

Prvními dvěma hledisky pro výběr půjčky, která jsou pro respondenty podle důležitosti vcelku vyrovnaná, je výše RPSN, kterou označilo 38 lidí a výše úrokových sazeb, která byla vybrána 33 lidmi. Avšak jak už bylo řečeno, lidé by se měli u půjčky řídit zejména podle RPSN, která zahrnuje spoustu dalších nákladů spojených s půjčkou. Důvodem pro vyrovnané hodnoty, kdy respondenti označovali na téměř stejné úrovni jak výši RPSN, tak výši úrokových sazeb je fakt, že 25 lidí ani neví, co pojem RPSN znamená, a proto raději označili úrokové sazby. Pro dalších 21 lidí je důležitá výše měsíčních splátek, na kterých však až tak nezáleží. Protože i když klient platí nízké měsíční splátky, které zásadně nezatíží rodinný rozpočet, musí půjčku díky tomu splácet delší dobu a tím více přeplatí půjčenou částku. 8 lidí uvedlo jako nejdůležitější kritérium jméno společnosti, které je spojeno s její prestiží či důvěryhodností. Respondenti si tak instituci mohli vybírat např. podle doporučení známých či marketingového tahu, kdy byli ovlivněni reklamami. Pro 6 lidí je nejvýznamnější délka splatnosti, která je stejně poměrně bezvýznamná jako výše měsíčních splátek. Do ostatních hledisek byly zařazeny odpovědi 4 respondentů, jejichž výsledky nejsou natolik relevantní, aby jim byla přiřazena samostatná sekce. Tato hlediska

8.4 Znalost významu pojmu RPSN

Vyhodnocení této otázky nebude rozděleno podle věku a vzdělání respondentů, protože tento pojem by měl znát každý, kdo si půjčí, ať už u bankovní či nebankovní instituce. I přes důležitost znalosti významu pojmu RPSN, který kromě úrokových sazeb také zvyšuje koncovou splatnou částku, ne všichni respondenti tento význam znají. To znamená, že si půjčí peníze, aniž by věděli, o co je navyšována původní čerpaná částka. Celkem 85 lidí, což představuje více než tři čtvrtiny dotazovaných, zná význam pojmu RPSN. Avšak respondentů, kteří význam tohoto termínu neznají, také není zrovna málo. Dohromady 25 lidí nemá tušení, co tento pojem znamená a co všechno zahrnuje.

Graf 17 - Znalost významu pojmu RPSN (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016)

8.5 Využívání kontokorentního úvěru

Otázka je vyhodnocena opět bez ohledu na segmentační proměnné týkajících se vzdělání a věku dotazovaných. Hlavní podstatou této otázky bylo zjistit, v jakém měřítku respondenti využívali či v současné době využívají této formy zadlužování. Jak lze vidět na grafu 18, výsledky jsou poměrně vyrovnané, kdy 57 dotazovaných uvedlo, že s využíváním kontokorentního úvěru nemají žádné zkušenosti a pouze o 5 osob méně označilo odpověď „ano“, která potvrzuje využívání kontokorentu. Jeden respondent pak označil odpověď „nevím“. Vysvětlením může být to, že si buď nepamatuje, zdali někdy

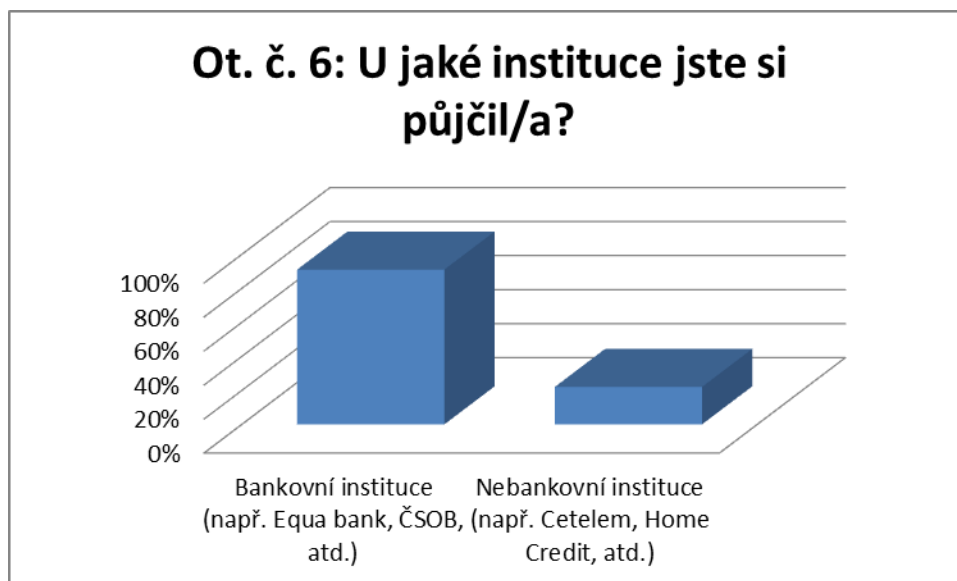
využíval služeb kontokorentního úvěru nebo nezná význam tohoto pojmu, takže neví, jestli kontokorent někdy využíval.

Graf 18 - Využívání kontokorentního úvěru (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016)

8.6 Instituce, u kterých respondenti čerpali půjčku

Otázka bude opět vyhodnocena bez závislosti na segmentační proměnnou. Cílem je zjištění, u kterých institucí si respondenti půjčovali peníze, a proto není toto hledisko nutné rozlišovat podle věku. U této otázky byly k dispozici dvě odpovědi, kdy mohli respondenti označit obě z nabízených možností. Půjčky od známých nebyly pro vyhodnocení brány v úvahy, a tudíž nebyly ani v nabízených možnostech.

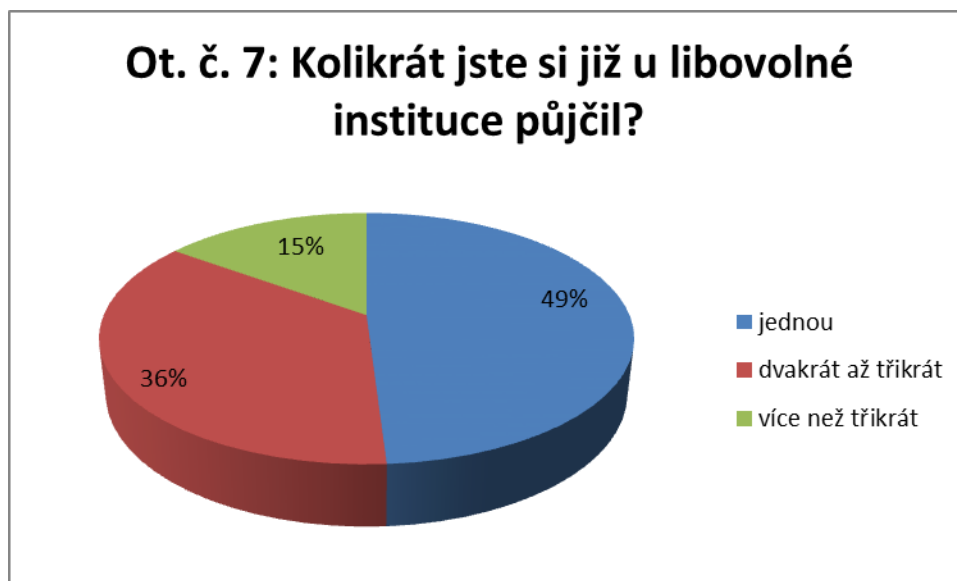

Graf 19 - Instituce, u kterých respondenti čerpali půjčku (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016)

Podle grafu je patrné, že někteří respondenti vyplnili obě možnosti, to znamená, že si půjčili jak u bankovní, tak i nebankovní instituce. Ze 110 respondentů si 100 dotazovaných půjčilo u bankovní instituce, zbylých 10 ze zmíněných 110 si půjčilo u nebankovní instituce a dalších 14 respondentů si půjčilo u obou institucí. To znamená, že i v okruhu respondentů, kterým byl dotazník rozšířen, se našli tací, kteří se obrátili na půjčku u nevýhodných nebankovních institucí.

8.7 Množství půjček u libovolné instituce

Otázka č. 7 měla za úkol zjistit, kolikrát si již respondenti u bankovních, ale i nebankovních institucí půjčili. Pokud si dotazovaný vzal půjčku vícero než jednou, pokračoval s otázkou č. 8, která se týká účelu čerpání u první půjčky. V případě, že respondent odpověděl, že si půjčil pouze jednou, pokračoval dále na otázku č. 9 týkající se předmětu čerpání právě oné jedné půjčky.

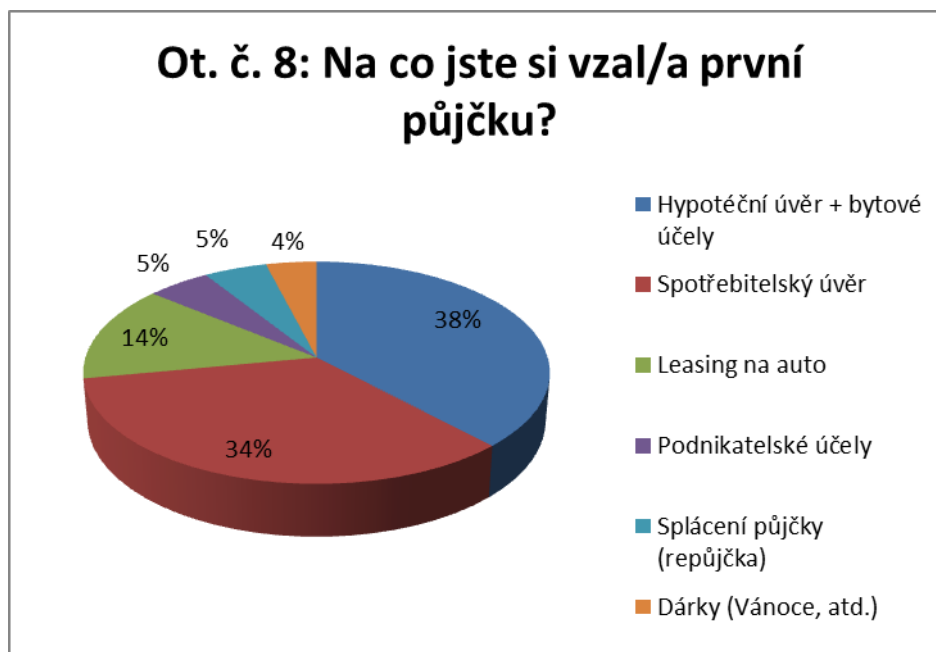

Graf 20 - Množství půjček u libovolné instituce (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016)

Na základě znázornění v grafu 20 je zřejmé, že téměř polovina respondentů, celkem 54, čerpali půjčku pouze jednou. Důvodem může být naplnění jejich požadavků, kdy si pořídili věc, na kterou si peníze půjčili a už nemají potřebu si půjčovat dál. Další příčinou může být také to, že zjistili, jak bylo čerpání první půjčky nevýhodné, a proto se nechtějí dále zadlužovat. 39 dotazovaných si pak vzali půjčku dvakrát až třikrát a existují i tací, kteří si půjčili více než třikrát. Těmito osobami mohou být lidé, kteří naopak mají s půjčkou dobré zkušenosti a obracejí se k ní v případě finančního nedostatku, nebo naopak lidé půjčující si peníze na splacení předešlých půjček.

8.8 Účel první čerpané půjčky

Otázka č. 8 byla určena pro ty respondenty, kteří v předchozí otázce odpověděli, že si půjčili peníze více než jednou, a proto je otázka vztažena pouze na první půjčku. Následující graf 21 zobrazuje opět souhrnné výsledky respondentů bez zařazení segmentační proměnné týkající se věku. Vyhodnocení odpovědí podle věkové kategorie bude opět popsáno v kapitole níže a pro vyšší přehlednost bude opět vytvořena tabulka s jednotlivými účely první čerpané půjčky.

Graf 21 - Účel první čerpané půjčky (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016)

Účel půjčky	Věk respondenta				
	do 25 let	26-35 let	36-45 let	46-55 let	nad 55 let
Hypotéční úvěr + bytové účely	5	12	1	3	0
Spotřebitelský úvěr	7	7	5	0	0
Leasing na auto	5	1	0	1	0
Podnikatelské účely	0	1	0	1	1
Splácení půjčky (repůjčka)	2	0	1	0	0
Dárky (Vánoce, atd.)	2	0	0	0	0

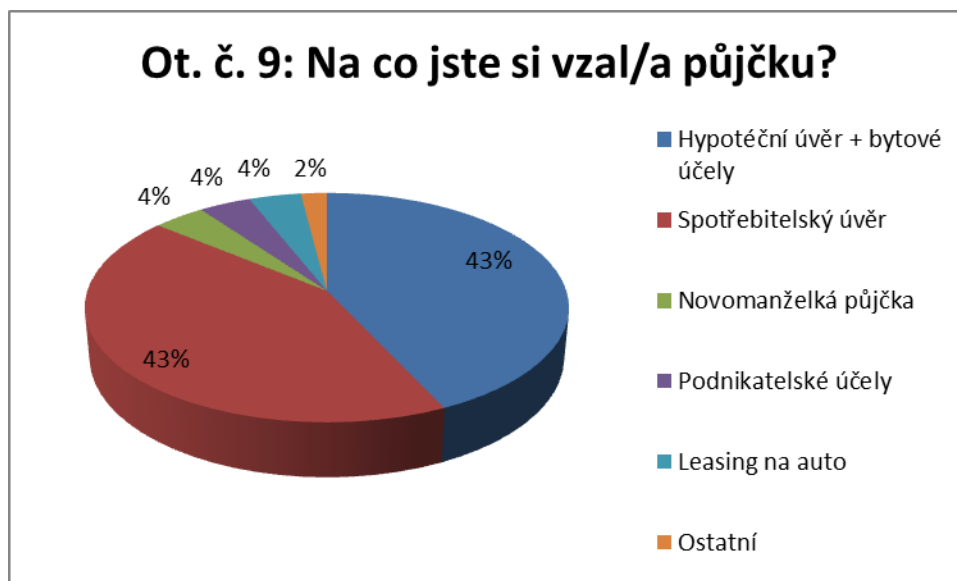
Tabulka 7 - Účel první čerpané půjčky podle věkové kategorie (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016)

Na základě výše uvedené tabulky 7 je zřetelné, že na zadluženosti domácností má největší podíl využívání spotřebitelského a hypotéčního úvěru + úvěru na bytové účely, které jsou čerpány na nákup nemovitosti, ale třeba i na její rekonstrukci. To je uvedeno i v následujících kapitolách, kde je řečeno, že zadluženost domácností je nejvíce způsobena právě čerpáním těchto úvěrů a díky vyhodnocení dotazníků je tento fakt podložen.

7 respondentů ve věku do 25 let se poprvé zadlužili ve formě spotřebitelského úvěru. Dalších 5 respondentů ve stejném věku čerpalo hypotéční úvěr a stejný počet si vzal leasing na automobil. Tento výsledek je vcelku překvapivý, že poměrně mladí lidé jsou ochotni se zadlužit díky potřebě vlastnit automobil. Dva dotazovaní si vzali půjčku na splácení předešlé půjčky. Touto půjčkou však byla zřejmě půjčka od známých, protože otázka v dotazníku se týkala pouze první půjčky a jelikož si v tomto případě vzal respondent půjčku na splácení půjčky, musel si již předtím nějakou vzít, ale tu však z nabízených možností v dotazníku nevybral. Co se týče půjček na potřeby podnikání, v daném věkovém rozmezí si ani jeden respondent nevezal půjčku na tento účel. Respondenti ve věku mezi 26 a 35 lety nejčastěji čerpali hypotéční úvěr a půjčky na bytové účely. Respondentů čerpající hypotéční úvěr bylo nejvíce právě v tomto věkovém rozmezí a bylo jich celkem 12. Čerpání hypotéčního úvěru v tomto věkovém rozmezí může být vysvětleno tím, že dotazovaní zpravidla ve 26 letech dokončí své studium na vysoké škole, najde si zaměstnání na hlavní pracovní poměr, chce se odstěhovat od rodičů a osamostatnit se. Hodně lidí se tak přiklání k možnosti vzít si hypotéční úvěr a splácet tak úvěr pravidelnými měsíčními splátkami. Pouze jeden dotazovaný si vzal v této věkové kategorii leasing na auto a další jeden čerpal půjčku na podnikatelské účely. Na druhou stranu si žádný z dotazovaných nevezal půjčku na dárky nebo splácení jiné půjčky. Jak lze vidět v tabulce, počet půjček se s rostoucím věkem snižuje. Nejvíce lidí ve věku od 36 do 45 let, celkem 5, si vzalo spotřební úvěr. Na hypotéční úvěr a na splácení půjčky si vzal v obou případech pouze jeden z dotazovaných. Půjčky či úvěry u ostatních kategorií nebyly využity ani jedním respondentem. Ve věku 46 až 55 let si vzali 3 dotazovaní hypotéční úvěr, 1 člověk pak využil leasing na pořízení automobilu a další 1 půjčku na podnikatelské účely. Ve věkové kategorii přesahující 55 let si vzal pouze jeden respondent půjčku na podnikatelské účely.

8.9 Účel čerpané půjčky

Na otázku č. 9 odpovídali pouze ti respondenti, kteří si vzali dosud pouze jednu půjčku. V následujícím grafu 22 jsou celkové odpovědi respondentů bez závislosti na věku. Výsledky podle této segmentační proměnné budou opět zobrazeny v přehledné tabulce 8.

Graf 22 - Účel čerpané půjčky (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016)

Účel půjčky	Věk respondenta				
	do 25 let	26-35 let	36-45 let	46-55 let	nad 55 let
Hypotéční úvěr + bytové účely	2	16	4	1	0
Spotřebitelský úvěr	8	10	4	0	1
Novomanželská půjčka	0	2	0	0	0
Leasing na auto	0	0	2	0	0
Podnikatelské účely	1	0	1	0	0
Splácení půjčky (repůjčka)	0	0	0	0	0
Ostatní	0	2	1	0	0

Tabulka 8 - Účel čerpané půjčky podle věkové kategorie (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016)

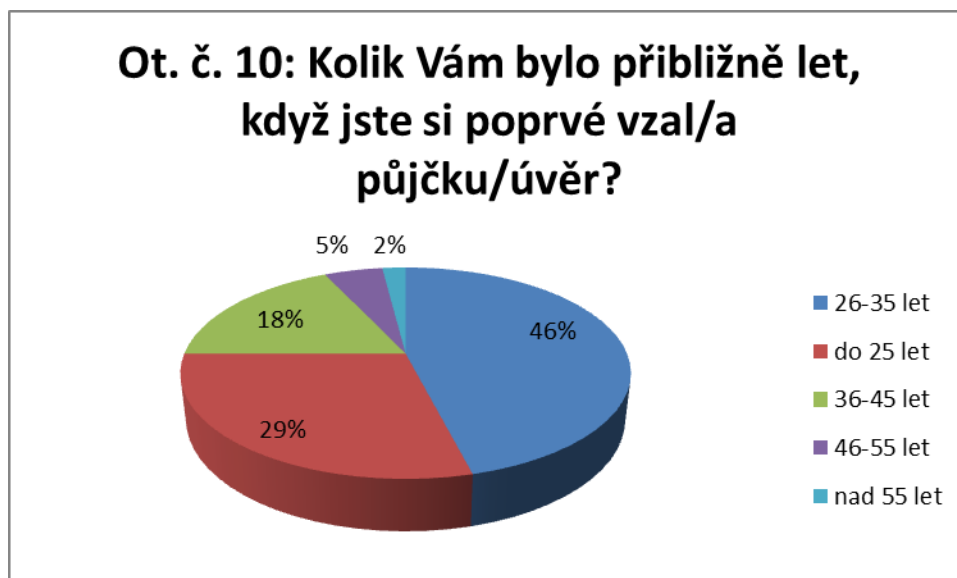
Jak lze vidět v tabulce 8, žádným z dotazovaných nebyla čerpána repůjčka, právě díky tomu, že byla tato otázka vztažena pouze k jediné půjčce, kterou si respondenti vzali.

Zaškrtnutím této možnosti by bylo možné jen v případě, kdy by si respondent např. vzal půjčku u známých a potřeboval by si půjčit na její splacení.

Ve věku do 25 let si vzalo nejvíce respondentů, celkem 8, spotřebitelský úvěr. Další 2 dotazovaní si vzali hypotéční úvěr a jeden člověk čerpal půjčku na podnikání. Jako svůj jediný úvěr si celkem 16 respondentů ve věku od 26 do 35 let vzalo hypotéční úvěr. Spotřebitelský úvěr si vzalo 10 osob. 2 lidi využili výhodné manželské půjčky, která byla poskytována v období 90. let. Odpovědi dalších dvou respondentů byly zařazeny do sekce Ostatní, kdy si jeden člověk v tomto případě půjčil finance na pomoc kamarádce ve špatné finanční situaci a druhý na zaplacení depozitu při stěhování do zahraničí. Tyto dvě možnosti byly zařazeny do skupiny Ostatní z důvodu, že byly vyplněny pouze jednou osobou, a proto nejsou natolik relevantní, aby jim byla věnována samostatná sekce. Ve věkové kategorii 36 až 45 let si 4 lidé vzali hypotéční úvěr a stejný počet spotřebitelský úvěr. 2 lidé si vzali leasing na auto a 1 dotazovaný čerpal půjčku na potřeby podnikání. Odpověď jednoho respondenta, který si půjčil na dárky, byla opět zařazena do skupiny Ostatní. Pouze jeden člověk ve věku 46 až 55 let si vzal hypotéční úvěr a další 1 respondent starší 55 let si vzal spotřebitelský úvěr.

8.10 Věk respondenta při čerpání první půjčky

Odpovědi u této otázky budou vyhodnoceny opět souhrnně, protože jsou jednotlivé odpovědi respondentů rozříděné podle věku analyzovány již v kapitolách výše. Na základě souhrnného zhodnocení dojde k získání informací o tom, ve kterém věku v průměru si respondenti nejčastěji poprvé půjčili finanční prostředky.

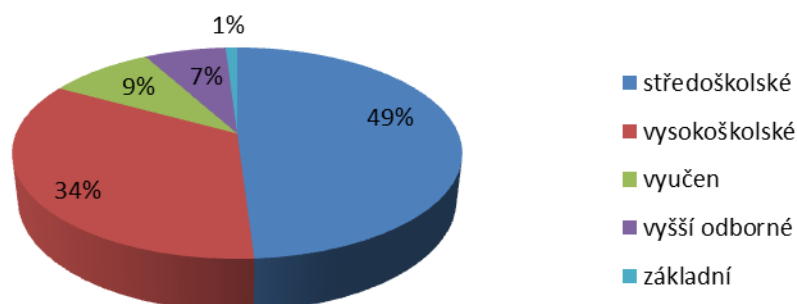
Graf 23 - Věk respondenta při čerpání první půjčky (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016)

Při pohledu na graf 23 lze vidět, že nejčastěji si respondenti brali půjčku či úvěr mezi 26 a 35 lety, tedy ve věku, kdy se většina mladých lidí začíná osamostatňovat. V tomto věkovém rozmezí půjčku čerpala téměř polovina dotazovaných, jejíž přesný počet je 50 z celkového počtu 110 respondentů. Dalších 32 respondentů bylo ve věku do 25 let, když si brali první půjčku. Jedná se tak o poměrně nízký věk, ve kterém dochází k zadluženosti domácností. Pouze dva respondenti si vzali svou první půjčku až ve věku nad 55 let.

Na základě těchto výsledků od respondentů lze konstatovat, že největší podíl na zadluženosti domácností mají zejména mladí lidé ve věku do 35 let.

8.11 Vzdělání respondenta při čerpání první půjčky

Ot. č. 11: Jaké jste měl/a nejvyšší dosažené vzdělání v době, když jste si poprvé vzal/a půjčku/úvěr?

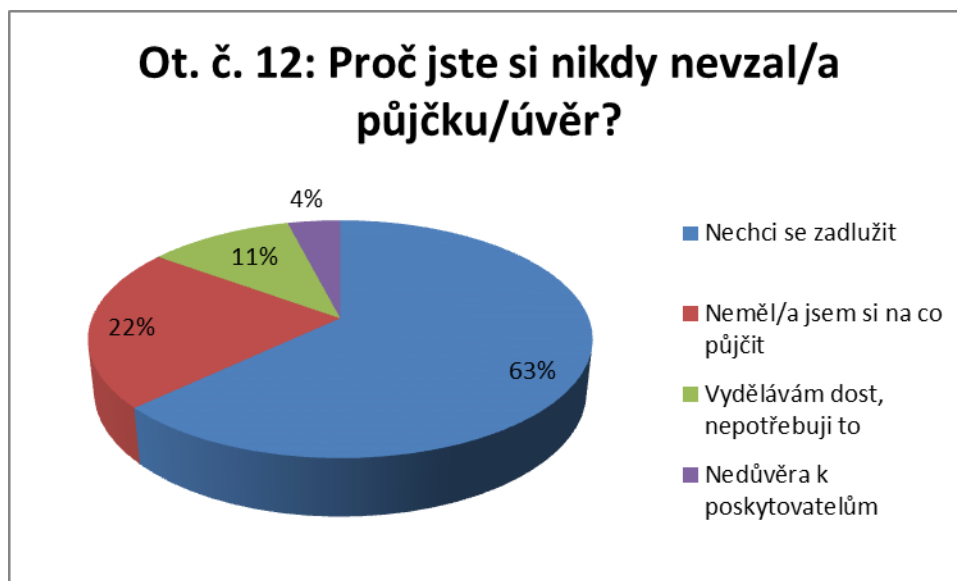

Graf 24 - Vzdělání respondenta při čerpání první půjčky (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016)

Respondenty čerpající první půjčku byli nejčastěji lidé se středoškolským vzděláním, a to v počtu dosahujícího bez jednoho procenta 50 % v počtu 54 osob. Svou první půjčku si půjčilo 38 respondentů vysokoškoláků a pouze jeden dotazovaný měl základní vzdělání v době čerpání první půjčky. Lidí s vyšším odborným vzděláním a s výučním listem byl podobný počet, kdy lidí s vyšším odborným vzděláním bylo 8 a osob s výučním listem bylo o jednoho více.

8.12 Důvody nečerpání půjčky

Dotazovaní, kteří u otázky č. 1 zaškrtnuli odpověď „ne“, pak odpovídali pouze na jednu otázku týkající se důvodů, proč nikdy nečerpali půjčku. U této otázky měli vybrat jednu z uvedených odpovědí, které přikládají největší váhu, nebo mohli napsat svou vlastní odpověď. Všichni respondenti však vybrali ty možnosti, které byli v rámci nabízených odpovědí.

Graf 25 - Důvody nečerpání půjčky (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016)

Více než polovina dotazovaných, přesněji 17 lidí uvedlo za důvod, že se nechtěli zadlužit. Jedná se tak o zodpovědný přístup, kdy si lidé nechtějí brát půjčku na to, na co nemají našetřené peníze a zadlužit se tak na několik dalších let. Za další důvod byla šesti respondenty označena možnost, kdy odpovídající neshledali žádný předmět nutný k tomu, aby si na něj půjčili. Těmito osobami mohou být taci, kteří nemají vysoké nároky a nemusí vlastnit vše, na co si vzpomenou, nebo si našli jinou alternativu, která finančně, psychologicky či funkčně nahradí předmět, na který by si peníze museli půjčit. Další tři dotazovaní uvedli, že mají tak vysoký příjem, že nemají potřebu si půjčovat na věci, které jsou předmětem jejich zájmu a chtějí je vlastnit. Pouze 1 člověk uvedl, že si nikdy nepůjčil peníze od žádných institucí, protože poskytovatelům úvěrů a půjček nedůvěřuje. To však neznamená, že nikdy půjčku nepotřeboval.

9 Vybrané instituce pro komparaci nabízených produktů

Pro komparaci na základě údajů týkajících se spotřebitelských úvěrů bylo zvoleno celkem pět bankovních i nebankovních institucí. Byly vybrány dvě nízkonákladové banky, a to mBank S.A., organizační složka a Equa bank a.s.. Dále byly náhodně vybrány dvě banky, které se neřadí mezi nízkonákladové banky a jsou na bankovním trhu dobře známé, což může být pro současné, ale i potenciální klienty znakem důvěryhodnosti. Těmito bankami jsou Raiffeisenbank a.s. a Komerční banka a.s.. Pátou a poslední institucí zařazenou do procesu komparace je nebankovní instituce Home Credit a.s.. Důvodem pro výběr nebankovní instituce je zjistit, zdali je v porovnání s bankovními institucemi výhodnější či méně výhodná. Komparace z hlediska hypotéčních úvěrů bude provedena pouze mezi čtyřmi výše vypsány bankovními institucemi.

Hlavním důvodem výběru spotřebitelských a hypotéčních úvěrů pro komparaci je fakt, že zejména jejich čerpání je hlavní příčinou zadlužování obyvatel.

9.1 Equa bank a.s.

Equa bank a.s. (dále jen Equa bank) vznikla na českém trhu v roce 2011, má více než 150 tisíc klientů a působí pod dohledem České národní banky. Banka má jediného akcionáře, a to společnost Equa Group Ltd, která je ve vlastnictví fondů. Těmto fondům je poskytováno poradenství od britské společnosti AnaCap Financial Partners LLP, která patří mezi nejdůležitější společnosti v Evropě působící v oblasti správy soukromého majetku orientovaného na oblast finančních služeb v Evropské unii.⁴⁸

9.2 mBank S.A.

mBank S.A. (dále jen mBank) byla založena v roce 2007 a na území Polska, České republiky a Slovenska má dohromady více než sedm milionů klientů. V červnu 2013 mBank odstartovala v Polsku projekt „Nová mBank“, jehož hlavním významem byla změna loga společnosti, zahájení nového internetového bankovníctví a změna původního názvu mateřské společnosti BRE Bank S.A. na mBank S.A. Tato radikální změna nastala v únoru 2014 také na Slovensku a v České republice, kde mBank vykonává svou činnost na základě tzv. evropského pasu pro podnikání v bankovním sektoru a je členem skupiny

⁴⁸ Equabank.cz. *Vedení banky* [online]. 2016 [cit. 2016-01-09]. Dostupné z: <https://www.equabank.cz/o-nas/vedeni-banky/>

Commerzbank, která je jednou z největších finančních skupin Evropy. V současné době má více než tři miliony českých klientů, čímž patří mezi hlavní finanční společnosti Střední Evropy.⁴⁹

9.3 Komerční banka, a.s.

Komerční banka, a.s. (dále jen KB) vznikla v roce 1990 jako státní subjekt a v roce 2001 se stala členem mezinárodní skupiny Sociétés Générale. KB je mateřskou společností Skupiny KB a v současnosti je jednou z nejvýznamnějších bank v ČR. Klienti si mohou vybrat ze širokého portfolia, které zahrnuje např. pojištění a penzijní připojištění, uzavírání smluv o stavebním spoření a poskytování spotřebitelských úvěrů. Veškeré služby banky jsou poskytovány prostřednictvím on-line služeb, poboček a vlastní distribuční sítě.⁵⁰

9.4 Raiffeisenbank a.s.

Raiffeisenbank a.s. začala na českém trhu působit v roce 1993 a v současnosti je pátou největší bankou. Většinovým akcionářem instituce je rakouská společnost Raiffeisen Bank International AG. Nabízí bankovní produkty týkající se hypotéčních úvěrů a půjček, pojištění či spořicí produktů.⁵¹

9.5 Home Credit a.s.

Společnost Home Credit a.s. (dále jen Home Credit) vstoupila na český trh v roce 1997 a svou činnost soustředí zejména na nabídku úvěrových produktů, např. na nákup na splátky, kreditní karty či hotovostní půjčky a jejich konsolidaci, ale také bankovní produkty, jako poskytování běžných účtů či správa vkladů. Instituce Home Credit a.s. je členem skupiny Home Credit, dceřinou společností je Home Credit B.V. a jejím majoritním akcionářem je skupina PPF Group NV.⁵²

⁴⁹ Mbank.cz. *Vítejte v mBank* [online]. 2016 [cit. 2016-01-09]. Dostupné z: <http://www.mbank.cz/o-nas/o-bance/>

⁵⁰ Kb.cz. *Základní informace* [online]. 2015 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://www.kb.cz/cs/o-bance/o-nas/zakladni-informace.shtml>

⁵¹ Rb.cz. *Profil a historie Raiffeisenbank v ČR* [online]. 1993-2016 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <https://www.rb.cz/o-nas/o-spolecnosti/profil-a-historie-raiffeisenbank-v-cr>

⁵² Homecredit.cz. *Home Credit* [online]. 2015 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <https://www.homecredit.cz/o-nas/profil-spolecnosti/>

10 Srovnání institucí z hlediska spotřebitelských úvěrů

Porovnání z hlediska spotřebitelských úvěrů je vykonáno mezi pěti bankovními i nebankovními institucemi vyjmenovanými výše. Při výběru bank, které nepatří mezi nízkonákladové, musela být zohledněna podmínka, aby se jednalo o takové instituce, které poskytují podobné produkty jak mezi sebou, tak i v porovnání s vybranými nízkonákladovými bankami s cílem co nejpřesnější komparace a relevantních výsledků. Dále byly vybírány instituce tak, aby poskytovaly spotřebitelské úvěry a zároveň i úvěry hypotéční. Všechny produkty institucí týkající se spotřebitelských úvěrů jsou takové, které zahrnují pouze neúčelové úvěry a budou srovnány z hlediska výše úrokové sazby, minimální a maximální výše čerpaného úvěru, jeho doby splatnosti a výše RPSN. Na závěr bude vytvořen reprezentativní příklad, ve kterém bude na základě vybraných parametrů vyhodnocen nejvýhodnější spotřebitelský úvěr. Informace byly čerpány zpravidla z oficiálních stránek jednotlivých institucí.

10.1 Úroková sazba

Při klesající úrokové sazbě se zvyšuje počet čerpaných úvěrů u domácností, kterým nižší měsíční splátky méně zatíží rozpočet. Úrokové sazby se však mohou lišit např. podle dodržování smluvních podmínek uzavřených v konkrétních smlouvách, nebo také na době splácení či výši měsíčních splátek. Proto by měl být klient opatrný na přehled úrokových sazeb jednotlivých bank uvádějících výši sazeb „od“, která však není stejná pro každého. V případě, kdy klient platí nejvyšší částku měsíčních splátek při nejkratší době splatnosti, je výše úrokových sazeb poměrně vysoká, zato však celkové náklady splacené dlužníkem jsou nejnižší a úvěr není přeplacen o značnou částku.

Úrokovou sazbu lze jednoduše zjistit z informací o nabídkách na oficiálních webových stránkách vybraných bank nebo prostřednictvím kalkulačky spotřebitelských úvěrů na těchto stránkách. Stačí pouze zadat výši úvěru a dobu splácení a klient ihned zjistí, jakou výši budou činit jeho měsíční splátky, úroková sazba za rok, RPSN i celkovou částku, kterou musí klient zaplatit včetně výše zmíněných charakteristik. Souhrnný přehled úrokových sazeb jednotlivých institucí je uveden v tabulce 9 v minimální výši, které si instituce nárokují, a proto se u některé mohou v konečné fázi lišit.

Název instituce	Název produktu	Výše úrokové sazby (p.a)
mBank	mPůjčka Plus	9,9 %
Equa bank	Minutová půjčka	5,9 %
Komerční banka	Osobní úvěr	7,9 %
Raiffeisenbank	Rychlá půjčka	10,9 %
Home Credit	Hotovostní půjčka	13,9 %

Tabulka 9 - Výše úrokových sazeb produktů vybraných bank (zdroj: zpracováno autorkou na základě sazebníků či údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016)

Na základě přehledu v tabulce 9 poskytuje mBank svůj úvěrový produkt s úrokovou sazbou 9,9 %, která je stejná pro všechny klienty bez splnění jakýkoliv podmínek. Equa bank má sice nejnižší úrokovou sazbu ze všech porovnávaných bank nejnižší, ale tato výše je uvedena s omezením „od“ a může se tedy vyšplhat na mnohem vyšší hodnotu. Co se týče Osobního úvěru u KB, je tento produkt nabízen se sazbou od 7,9 %, jejíž výše je opět závislá na ostatních předpokladech. Při výpočtu na kalkulačce se jedná pouze o orientační hodnotu a závisí na vyhodnocení klientových příjmů a schopnosti splácet úvěr. Úroková sazba pro produkt Rychlá půjčka od Raiffeisenbank je vyšší než u předešlých bankovních institucí a tato výše činí 11,9 %. Tato sazba se však může snížit o celé 1 %, tedy na hodnotu 10,9 % při splnění podmínky aktivního využívání účtu eKonto Komplet či eKonto Smart. Úroková sazba je nejvyšší u nebankovní instituce Home Credit a činí celých 13,9 %, což je pro klienta velmi nevýhodné a snadno se tak může dostat do finanční tísně. Instituce se však na svých webových stránkách klientům zavazuje, že pokud budou úvěr včas splácet, tak jim po každých šesti, pravidelně splacených splátkách, vrátí část uhrazených úroků. Při pravidelném splacení celého úvěru tak bude úroková sazba 9,9 % či nižší. Home Credit však u toho ústupku pravděpodobně spoléhá na to, že klienti při tak vysoké původní úrokové sazbě své splátky řádně splácet nebudou.

Při komparaci z hlediska úrokových sazeb je pro klienta nejvýhodnější čerpat půjčku u Equa bank, jejíž úroková sazba je nejnižší ze všech porovnávaných. Oproti tomu se vysoce nedoporučuje vzít si spotřebitelský úvěr u nebankovní instituce Home Credit, jejíž úroková sazba je nejvyšší a v porovnání s Equa bank jde téměř o dvojnásobek hodnoty.

10.2 Minimální výše úvěru

Výše čerpaného úvěru a jeho splátek jsou jedny z hlavních kritérií, podle kterých by se měl klient při rozhodování o úvěr řídit. Jak lze vidět v tabulce 10, nejnižší možný úvěr nabízí Equa bank, což je výhodné zejména pro lidi, kteří si chtějí půjčit pouze na nějakou méně nákladnou věc, a čerpání vyšší částky by pro ně bylo zbytečné. A proto je možné, že zájemci o úvěr budou tento produkt upřednostňovat před ostatními. Minimální úvěr ve výši 10 000 Kč poskytují dvě banky, a to nízkonákladová mBank společně s Home Credit. Úvěr v této výši je vhodný např. pro nákup dárků. Nejvyšší minimální výši úvěru 30 000 Kč poskytuje KB, což je o celých 25 000 Kč více než poskytuje Equa bank. Tato částka se nejlépe hodí např. pro pořízení dovolené.

Podrobný souhrn minimální výše úvěru je možné vidět v tabulce 10.

Název instituce	Název produktu	Minimální výše úvěru
mBank	mPůjčka Plus	10 000 Kč
Equa bank	Minutová půjčka	5 000 Kč
Komerční banka	Osobní úvěr	30 000 Kč
Raiffeisenbank	Rychlá půjčka	20 000 Kč
Home Credit	Hotovostní půjčka	10 000 Kč

Tabulka 10 - Minimální výše čerpaného úvěru (zdroj: zpracováno autorkou na základě úvěrové kalkulačky či údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016)

10.3 Maximální výše úvěru

Z vybraných institucí poskytuje nejvyšší úvěr Home Credit, a to pouze 180 000 Kč, což je v porovnání s ostatními institucemi poměrně rozdílné. Hlavním důvodem je asi nevýhoda čerpání úvěru právě u nebankovní instituce, která poskytuje úvěr s mnohem nevýhodnějšími podmínkami, než poskytují banky. V případě čerpání ještě vyššího úvěru by totiž klient pravděpodobně už vůbec nebyl schopen splácet své závazky a dostal by se tak snáze do dluhové pastí. Nejvyšší úvěr poskytuje KB, a to až do výše 2 500 000 Kč bez zajištění. Jelikož se jedná o neúčelový spotřebitelský úvěr, mohl by se použít např. i ke koupi nemovitosti, avšak pro klienta je pro tento účel čerpání hypotéčního úvěru mnohem

výhodnější. mBank a Equa bank poskytují úvěr do výše 600 000 Kč a úvěr do 500 000 Kč poskytuje Raiffeisenbank.

V tabulce 11 lze shlédnout podrobný přehled maximální výše úvěru jednotlivých institucí.

Název instituce	Název produktu	Maximální výše úvěru
mBank	mPůjčka Plus	600 000 Kč
Equa bank	Minutová půjčka	600 000 Kč
Komerční banka	Osobní úvěr	2 500 000 Kč
Raiffeisenbank	Rychlá půjčka	500 000 Kč
Home Credit	Hotovostní půjčka	180 000 Kč

Tabulka 11 - Maximální výše čerpaného úvěru (zdroj: zpracováno autorkou na základě výpočtu úvěrové kalkulačky či údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016)

10.4 Doba splatnosti úvěru

Jak můžeme vidět v tabulce 12, mBank poskytuje svůj úvěrový produkt mPůjčka Plus se splatností od jednoho roku do sedmi let, přičemž se tato doba může zkrátit díky možnosti bezplatného předčasného splacení. Klientovi je v případě zájmu dovoleno prodloužení splatnosti, jejíž doba však nesmí překročit maximální splatnou dobu 84 měsíců. Equa bank nabízí z vybraných bank nejkratší dobu splatnosti tři měsíce, která se však může zvýšit až na sedm let. Při použití kalkulačky KB lze vybrat nejkratší dobu splatnosti na jeden rok a maximálně na 6 let. Úvěr s nejdelsí dobou splatnosti 96 měsíců nabízí Raiffeisenbank. Pokud si však klient vybere úvěr s takovouto délkou splatnosti, výše měsíčních splátek sice zásadně nenaruší rodinný rozpočet, zato však zaplatí spoustu peněz na celkové splacené částce. Na webových stránkách www.penize.cz je v sekci porovnávání produktu Home Credit uvedena minimální doba splatnosti 12 měsíců, ale ta je na základě výpočtu na úvěrové kalkulačce instituce platná pouze při čerpání úvěru do 45 000 Kč. Pokud si chce klient půjčit více, minimální doba splatnosti se automaticky zvedne. Omezení nastane i v případě maximální době splatnosti, kdy se tato doba při čerpání 35 000 Kč sníží z původních 84 měsíců pouze na 72 měsíců, přičemž se tato doba s poklesem úvěru neustále snižuje.

Název instituce	Název produktu	Doba splatnosti (v měsících)
mBank	mPůjčka Plus	12 – 84
Equa bank	Minutová půjčka	3 – 84
Komerční banka	Osobní úvěr	12 – 72
Raiffeisenbank	Rychlá půjčka	6 – 96
Home Credit	Hotovostní půjčka	12 – 84

Tabulka 12 - Doba splatnosti úvěru (zdroj: zpracováno autorkou na základě výpočtu úvěrové kalkulačky či údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016)

10.5 Roční procentní sazba nákladů (RPSN)

Co se týče RPSN, je pro klienta nejvýhodnější, aby byla tato sazba co možná nejnižší a on tak zaplatil na poplatcích co nejméně. Aktuální výši RPSN u zvoleného čerpaného úvěru lze jednoduše zjistit na webových stránkách jednotlivých bank po zadání požadovaných parametrů úvěrových kalkulátorů. RPSN je jedním z nejdůležitějších parametrů, podle kterých by měl klient posuzovat volbu úvěru a každý poskytovatel úvěru je povinen o výši RPSN klienta informovat.

Podrobný přehled výše RPSN lze vidět v tabulce 13.

Název instituce	Název produktu	Výše RPSN
mBank	mPůjčka Plus	10,36 %
Equa bank	Minutová půjčka	6,07 %
Komerční banka	Osobní úvěr	8,2 %
Raiffeisenbank	Rychlá půjčka	11,5 %
Home Credit	Hotovostní půjčka	14,2 %

Tabulka 13 - Roční procentní sazba nákladů (zdroj: zpracováno autorkou na základě výpočtu úvěrové kalkulačky či údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016)

mBank poskytuje neúčelový úvěr se stále stejnou RPSN 10,36 % neohledně na výši úvěru či délce splatnosti a jeho vyřízení i vedení je zcela bez poplatků. Zřízení a vedení úvěrového účtu Minutové půjčky u Equa bank je opět zdarma a výše RPSN je stanovena

od 6,07 %, která se však v závislosti na výše zadaných parametřů mění. Tato výše RPSN platí podle úvěrové kalkulačky např. pro čerpání úvěru ve výši 95 000 Kč na 48 měsíců. Na webových stránkách KB v rubrice tiskových zpráv bylo v roce 2015 uvedeno RPSN od 8,2 %, avšak po vyplnění parametřů do úvěrové kalkulačky vyšlo nejnižší RPSN ve výši 8,3 %, jejíž hodnota se odvíjí od poplatku za zpracování žádosti, který činí 490 Kč a KB jako jediná z vybraných institucí si účtuje tento poplatek. Rychlá půjčka od Raiffeisenbank je poskytována s RPSN ve výši od 11,5 %, která je téměř ve všech případech konstantní. Nepatrně se na základě výpočtu úvěrové kalkulačky mění pouze při půjčení nejnižší částky 20 000 Kč v závislosti na době splatnosti, ale může se vyšplhat pouze o 0,1 %, tedy na 11,6 %, což je nepatrný rozdíl. Společnost Home Credit má v úvěrových podmínkách spotřebitelského úvěru uvedeno, že RPSN se může měnit v závislosti na změně termínu splátky. Za použití úvěrové kalkulačky Home Credit byla vypočítána jako nejnižší výše RPSN od 14,2 %, avšak tato hodnota byla platná pouze v případě čerpání nejvyššího možného úvěru 180 000 Kč při splatnosti 84 měsíců. Při nejkratší době splatnosti 12 měsíců a nejnižším možném čerpaném úvěru 10 000 Kč se výše RPSN vyšplhala až na neuvěřitelných 30,5 %.

Pokud si klient vybírá úvěr podle výše RPSN, což je maximálně doporučováno, nejvýhodněji je nabízen úvěr Equa bankou s RPSN od 6,07 %, u kterého klient přeplatí nejmenší částku. Záleží však na tom, jakou částku si chce půjčit a také jak dlouho jí chce splácet. Jak se dalo očekávat, s nejhorsími podmínkami, co se RPSN týče, poskytuje úvěr nebankovní instituce Home Credit s RPSN od 14,2 %, což je však minimální hodnota.

10.6 Reprezentativní příklad srovnání spotřebitelských úvěrů podle vybraných parametřů

V tabulce 14 je znázorněn vzorový příklad, který bude u všech institucí zahrnovat stejnou, libovolně zvolenou výši úvěru, dobu splatnosti úvěru, výši úrokové sazby, měsíčních splátek a RPSN a prostřednictvím těchto údajů bude vypočtena celková částka, kterou bude muset klient zaplatit. Na základě tohoto souhrnného výsledku bude vybrána instituce, jejíž splatná částka bude při konkrétních vybraných parametrech nejnižší a pro klienta tedy nejvýhodnější.

	Název instituce				
	mBank	Equa bank	Komerční banka	Raiffeisenbank	Home Credit
Výše úvěru	100 000 Kč	100 000 Kč	100 000 Kč	100 000 Kč	100 000 Kč
Doba splatnosti	48 měsíců	48 měsíců	48 měsíců	48 měsíců	48 měsíců
Úroková sazba (p.a.)	9,9 %	7,9 %	8,1 %	10,9 %	16,63 %
Měsíční splátka	2 531 Kč	2 437 Kč	2 491 Kč	2 580 Kč	2 860 Kč
Zpracování žádosti o úvěr	0 Kč	0 Kč	490 Kč	0 Kč	0 Kč
RPSN	10,36 %	8,2 %	8,7 %	11,5 %	18,1 %
Částka k úhradě	121 510 Kč	116 976 Kč	118 102 Kč	123 840 Kč	137 280 Kč

Tabulka 14 - Srovnání dle vybraných parametrů v reprezentativním příkladu (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v sazebníku či automatického výpočtu úvěrových kalkulaček, 2016)

U modelového příkladu byla výše úvěru zvolena tak, aby splňovala minimální a maximální výši úvěru, které instituce poskytují. Pro všech pět institucí byla zvolena stejná hodnota úvěru 100 000 Kč. Na stejném principu byla vybrána i doba splatnosti úvěru, která se musela vejít do kritérií jednotlivých institucí a její výše byla libovolně zvolena na splatnost 48 měsíců, což je nejnižší splatnost společnosti Home Credit. Ostatní parametry již byly automaticky spočítány prostřednictvím výpočtu vlastních kalkulačtorů institucí, jejichž výpočet je však pouze orientační a platné hodnoty budou předloženy až na předsmuvním formuláři a ve smlouvě o úvěru.

Ve vzorovém příkladu s použitím libovolně vybrané výše úvěru a doby splatnosti poskytuje úvěr s nejnižší a tedy i nejvýhodnější úrokovou sazbou 7,9 % nízkonákladová banka Equa bank. Druhou nejvýhodnější půjčku podle úrokové sazby poskytuje KB ve výši 8,1 %, což je pouze o 0,2 % vyšší než předešlá banka, jedná se tedy také o poměrně příznivou nabídku. mBank nabízí úvěr s již trochu větším rozdílem výše úrokové sazby, a to 9,9 %. O další 1 % vyšší úrokovou sazbu má produkt Raiffeisenbank. Nejvyšší

úrokovou sazbu má Hotovostní půjčka od nebankovní instituce Home Credit, a to ve výši 16,63 %, což je o více než dvojnásobek vyšší hodnota úrokové sazby než poskytuje nejvýhodnější Equa bank.

U mBank si klient může podle svých potřeb snížit výši měsíčních splátek či upravit datum měsíčních splátek. Každá měsíční splátka je klientovi strhávána automaticky z jeho účtu, kde musí mít dostatečnou výši pro úhradu celé její částky. Zdarma je také možnost mimořádných splátek mimo sjednaný termín splátky bez sdělování této skutečnosti bance, přičemž se sníží výše měsíčních splátek. V případě zájmu klientů Equa bank lze jednoduše a bezplatně změnit termín splátek v internetovém bankovníctví, stejně jako výši splátek osobně na pobočce nebo telefonicky. Měsíční splátky u KB se vždy strhávají z běžného účtu a případné předčasné splacení je zcela zdarma. Klient Raiffeisenbank si může vybrat termín splátky podle svých potřeb, ale v případě zájmu o mimořádnou splátku musí tuto skutečnost předem nahlásit písemně nebo e-mailem bance, přičemž předčasné splacení či mimořádná splátka jsou zcela zdarma. Klient Home Credit si může změnit výši měsíčních splátek až po splnění podmínky čtyř řádně zaplacených splátek a může využít možnosti odložení jedné splátky po každém jednom roce od podepsání smlouvy. Nejnižší splátku 2 437 Kč může klient platit u Equa bank, nejvíce klient splácí u Home Credit, kde tato splátka činí 2 860 Kč. Mezi ostatními institucemi není žádný zřetelný rozdíl. Výše měsíční splátky se u KB mění v závislosti na datu, kdy chce klient začít čerpat úvěr. Datum bylo vybráno v takový den, kdy byla k výpočtu využita úvěrová kalkulačka, tedy 25. 2. 2016. Výsledky ostatních institucí zůstávají beze změny bez ohledu na datum.

Co se týče poplatků za zpracování žádosti o spotřebitelský úvěr, všechny instituce kromě KB poskytují tuto službu zcela zdarma. KB si jako jediná účtuje 490 Kč za zpracování této žádosti, což může mít pro potenciálního klienta odrazující účinek, zejména při porovnání s ostatními institucemi.

Nejdůležitějším hodnotícím parametrem je RPSN, která je nejnižší opět u Equa bank a je ve výši 8,2 % a hned za ní je KB s hodnotou RPSN 8,7 %. Nejnevýhodnější je pak opět se svým produktem Home Credit, jehož RPSN je opět více než dvakrát vyšší než nabízí Equa bank.

Jak lze vidět v tabulce 14, Equa bank se se svou Minutovou půjčkou co se výhodnosti týče, umístila na prvním místě, jak v nejnižších hodnotách u úrokové sazby a

RPSN, tak i ve výsledné splatné částce, která činila 116 976 Kč. Jak se dalo očekávat, dle hodnot ostatních parametrů, je Equa bank následována Komerční bankou, jejíž splatná částka dosahovala výše 118 102 Kč. Ta se však v úvěrové kalkulačce mění v závislosti na datu, k jakému chce klient čerpat úvěr. Datum bylo vybráno v takový den, kdy byla k výpočtu využita úvěrová kalkulačka, tedy 25. 2. 2016. Výsledky ostatních institucí zůstávají beze změny bez ohledu na datum. Zajímavostí však je, že na druhém místě se neumístila nízkonákladová banka mBank, u které by se dalo očekávat, že její podmínky pro úvěr budou spolu s Equa bankou nejvýhodnější, právě díky jejímu řazení mezi nízkonákladové banky. Dvě zbylé bankovní instituce měli celkem podobný výsledek s nepříliš patrným rozdílem, kdy celková splatná částka činila u mBank 121 510 Kč a 123 840 Kč u Raiffeisenbank. Nejvíce peněz zaplatí klient Home Credit, jehož splatná částka byla 137 280 Kč. Klient tedy při čerpání tohoto úvěru přeplatí svou původní půjčený obnos o více než třetinu, a proto by se měli lidé čerpání těchto úvěrů vyvarovat.

Výsledek je však platný pouze pro zvolenou výši úvěru 100 000 Kč při splatnosti 48 měsíců. V případě změny těchto dvou parametrů může dojít ke změně výsledné splatné částky a jako nejvýhodnější může vyplynout zcela jiná instituce než nyní.

Celkovou částku lze snadno spočítat jako součin výše měsíční splátky a době splatnosti v měsících. Pro kontrolu byl tento výpočet spočítán a porovnán s výpočty z úvěrových kalkulaček, avšak hodnoty se u dvou institucí zcela neshodovaly. První, nepříliš znatelný rozdíl, byl zaznamenán u mBank, kdy výpočet v úvěrové kalkulačce činil 121 510 Kč a při ručním výpočtu byl výsledek 121 488 Kč. Druhá odchylka byla odhalena u KB, jejíž výsledek podle úvěrové kalkulačky byl 118 102 Kč a výsledek autorky byl 119 568 Kč, kdy je tento rozdíl již poněkud znatelnější. Tyto výsledky však nijak neovlivnily pořadí výhodnosti institucí.

11 Srovnání bankovních institucí z hlediska hypotéčních úvěrů

Druhým a posledním hlediskem pro srovnání bankovních institucí jsou úvěry na bydlení, neboli hypotéční úvěry, které budou srovnány pouze mezi čtyřmi bankovními institucemi vyjmenované v kapitole 9. Za produkty všech čtyř bank byly vybrány pouze účelové hypotéky, které jsou určeny zejména na nákup nemovitostí, ale také jejich rekonstrukci či výstavbu. Banky budou srovnávány na základě minimální výše úvěru, jeho

době splatnosti a základní úrokové sazbě, která se však bude vztahovat pouze na úrokovou sazbu fixní, nikoliv variabilní. Hypotéky s fixní úrokovou sazbou budou porovnávány s fixací na jeden rok, tři roky a pět let. Poté bude navrhnout reprezentativní příklad, ve kterém bude vyhodnocen nejvýhodnější hypotéční úvěr na základě použitých parametrů.

11.1 Úroková sazba – fixace 1 rok

Výše úrokové sazby závisí zejména na výši hypotéčního úvěru, době fixace úrokové sazby a na hodnotě LTV⁵³, tedy procentuální výši z ceny nemovitosti, kterou si chce klient půjčit. Obvykle platí, že čím vyšší je LTV, tím vyšší je úroková sazba.

Souhrnný přehled úrokových sazeb s fixací na 1 rok lze vidět v tabulce 15.

Název instituce	Název produktu	Úroková sazba (p.a.) – fixace 1 rok
mBank	mHypotéka Light	1,89 %
Equa bank	Equa hypotéka	3,69 %
Komerční banka	Flexibilní hypotéka	2,59 %
Raiffeisenbank	Hypotéka Klasik	3,49 %

Tabulka 15 - Úroková sazba - fixace 1 rok (zdroj: zpracováno autorkou na základě sazebníků či údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016)

mBank poskytuje hypotéční úvěr jak s fixní, tak i s variabilní úrokovou sazbou, kterou klient může kdykoliv bezplatně převést na fixní. Pevná úroková sazba u mBank může být na 1 rok až 5 let, kdy si klient po vypršení tohoto období může vybrat jinou fixní dobu nebo si může sazbu změnit na variabilní. Klient si zde může půjčit až 100 % z potřebné částky, přičemž v našem případě bude porovnávána úroková sazba ve výši LTV 71 – 90 %. Důvodem pro výběr tohoto rozmezí je možnost zařadit sem LTV ve výši 83 %, které je použito v reprezentativním příkladu. Fixní úroková sazba na 1 rok činí u mBank při tomto LTV 1,89 % a je tak nejnižší úrokovou sazbou v porovnání s ostatními bankami.⁵⁴ Hypotéku s nejméně výhodnou úrokovou sazbou od 3,69 % s fixací na 1 rok

⁵³ LTV (loan to value) = poměr výše úvěru nabízený bankou a ceny nemovitosti.

⁵⁴ Mbank.cz. *Účelová hypotéka od mBank* [online]. 2015 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <http://www.mbank.cz/osobni/uvery/hypoteka-a-refinancovani-hypoteky/>

poskytuje Equa bank, která nabízí úvěr pouze s fixní úrokovou sazbou na již zmíněný 1 rok, 3 roky nebo 5 let. Hypotéční úvěr pouze s fixní úrokovou sazbou dává také KB, kdy může být fixace na 1 rok až 10 let, nebo 15 let. Úroková sazba KB byla opět vybírána v takovém rozmezí LTV, do kterého bude spadat LTV 83 % použité v modelovém příkladu. LTV bylo vybráno v rozpětí 0 – 90 %, v jehož případě byla úroková sazba 2,59 % na 1 rok fixace. Fixace u Raiffeisenbank lze zvolit na období 1 rok až 7 let, 10 let či 15 let, ale je zde na výběr také variabilní úroková sazba.⁵⁵ Úroková sazba s fixací na 1 rok je 3,49 % a řadí se tak mezi druhou nejvyšší v procesu porovnávání. Tato hodnota však na oficiálních stránkách Raiffeisenbank není nikde uvedena. V sazebníku je napsána pouze úroková sazba od 2,19 %, která je však platná pro fixaci od tří let.⁵⁶

11.2 Úroková sazba – fixace 3 roky

Název instituce	Název produktu	Úroková sazba (p.a.) – fixace 3 roky
mBank	mHypotéka Light	2,09 %
Equa bank	Equa hypotéka	1,99 %
Komerční banka	Flexibilní hypotéka	1,89 %
Raiffeisenbank	Hypotéka Klasik	2,19 %

Tabulka 16 - Úroková sazba - fixace 3 roky (zdroj: zpracováno autorkou na základě sazebníků či údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016)

Podle tabulky 16 lze snadno zjistit, že se pořadí bank podle výhodnosti na základě úrokové sazby změnilo oproti předešlému porovnání. Hypotéku s nejvýhodnější úrokovou sazbou 1,89 % s fixací na 3 roky nabízí KB, přičemž podle úrokové sazby s fixací na 1 rok byla nejlepší mBank. mBank je jedinou bankou, u které se sazba s rostoucím počtem let fixace zvýšila. Druhou nejlepší hypotéku poskytuje Equa bank s úrokovou sazbou od 1,99 Kč, což je pouze o 0,1 % vyšší než nabízí KB. Úvěr s nejvyšší sazbou 2,19 % má opět

⁵⁵ Rb.cz. *Hypotéka na bydlení* [online]. 2015 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <https://www.rb.cz/osobni/hypoteky/hypoteka-klasik>

⁵⁶ Mesec.cz. *Porovnání Raiffeisenbank a.s. Hypotéka Klasik* [online]. 2015 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/produkty/hypoteky/porovnani/?vybrane%5B1%5D=2472>

Raiffeisenbank. Úrokové sazby bank však nemají příliš patrné rozdíly, a proto se nedá říci, že by nějaká z bank byla zřetelně nevýhodná.

11.3 Úroková sazba – fixace 5 let

Podle hodnot v tabulce 12 je zřejmé, že hypotéka od KB je opět nejvýhodnější. Úrokové sazby s fixací 5 let se oproti sazbám s fixací 3 let u většiny bank vůbec nezměnily, pouze u mBank se úroková sazba zvýšila o 0,15 %, přesněji z hodnoty 2,09 % vzrostla na novou hodnotu 2,24 %.

Název instituce	Název produktu	Úroková sazba (p.a.) – fixace 5 let
mBank	mHypotéka Light	2,24 %
Equa bank	Equa hypotéka	1,99 %
Komerční banka	Flexibilní hypotéka	1,89 %
Raiffeisenbank	Hypotéka Klasik	2,19 %

Tabulka 17 - Úroková sazba - fixace 5 let (zdroj: zpracováno autorkou na základě sazebníků či údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016)

11.4 Minimální výše úvěru

Název instituce	Název produktu	Minimální výše úvěru
mBank	mHypotéka Light	200 000 Kč
Equa bank	Equa hypotéka	300 000 Kč
Komerční banka	Flexibilní hypotéka	200 000 Kč
Raiffeisenbank	Hypotéka Klasik	300 000 Kč

Tabulka 18 - Minimální výše úvěru (zdroj: zpracováno autorkou na základě údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016)

Jak lze vidět v tabulce 18, hypoteční úvěr s nejnižší možnou částkou 200 000 Kč nabízí dvě banky, a to mBank společně s Komerční bankou. Dvě zbylé banky poskytují minimální výši úvěru o 100 000 Kč vyšší než předešlé banky, a to v hodnotě od

300 000 Kč. Obě nízkonákladové banky společně s Komerční bankou pak poskytují úvěr až do 100 % hodnoty nemovitosti, vhodný pro klienty, kteří nemají našetřené žádné finance. U Raiffeisenbank může klient čerpat úvěr až do výše 20 milionů Kč.

11.5 Doba splatnosti úvěru

Podle údajů v tabulce 19 poskytuje nejkratší a zároveň nejdelší možnou splatnost úvěru mBank, kdy klient může svou čerpanou hypotéku splatit za pouhý rok, nebo si může splátky rozdělit až do čtyřiceti let. Zbylé tři banky poskytují úvěr s totožnou dobou splatnosti, a to v období od pěti do třiceti let. Na oficiálních stránkách Raiffeisenbank minimální doba splatnosti produktu Hypotéka Klasik nebyla uvedena, a proto musela být tato hodnota zjištěna v úvěrové kalkulačce, kdy za nejnižší dobu splatnosti bylo možno vybrat právě splatnost 5 let.

Název instituce	Název produktu	Doba splatnosti úvěru (v letech)
mBank	mHypotéka Light	1 - 40
Equa bank	Equa hypotéka	5 - 30
Komerční banka	Flexibilní hypotéka	5 - 30
Raiffeisenbank	Hypotéka Klasik	5 - 30

Tabulka 19 - Doba splatnosti úvěru (zdroj: zpracováno autorkou na základě výpočtu úvěrové kalkulačky či údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016)

11.6 Reprezentativní příklad srovnání hypotéčních úvěrů podle vybraných parametrů

V tabulce 20 je zobrazen modelový příklad, který se bude vztahovat na koupi nemovitosti ve výši 3 000 000 Kč, na kterou má klient našetřeno 500 000 Kč. Má tedy zájem čerpat úvěr ve výši 2 500 000 Kč a LTV se v tomto případě rovná 83 %. Klient chce splácet půjčku 30 let s fixací na 3 roky. V modelovém příkladu budou hypotéky porovnávány na základě roční úrokové sazby, výše měsíčních splátek, poplatku za poskytnutí úvěrů a konečnou částku, kterou klient zaplatí celkem. Na základě této hodnoty bude zvolena banka, která poskytuje hypotéku s nejnižší splatnou částkou a je tedy pro klienta nejlepší volbou. Hypotéky se nebudou srovnávat podle její výše a doby splatnosti,

protože hodnoty těchto dvou parametrů byly již vybrány předem a jsou pro všechny banky stejné. Dále v tabulce není zahrnuta ani komparace podle RPSN, protože u koupě, výstavby nebo rekonstrukci nemovitosti, tedy u hypotéčního úvěru, není povinnost banky uvádět její výši. Je však znakem serióznosti banky a výpočet RPSN v úvěrové kalkulačce udává pouze Raiffeisenbank.⁵⁷ Hodnoty jednotlivých parametrů jsou opět pouze orientační a skutečné hodnoty by byly známy až v předmluvním formuláři a smlouvě o úvěru.

	Název instituce			
	mBank	Equa bank	Komerční banka	Raiffeisenbank
Výše hypotéky	2 500 000 Kč	2 500 000 Kč	2 500 000 Kč	2 500 000 Kč
Doba splatnosti	30 let	30 let	30 let	30 let
Úroková sazba (p.a)	2,09 %	1,99 %	1,89 %	2,39 %
Měsíční splátka	9 353 Kč	9 228 Kč	9 104 Kč	9 736 Kč
Zpracování žádosti o úvěr	0 Kč	0 Kč	2 900 Kč	0 Kč
Částka k úhradě	3 367 080 Kč	3 322 080 Kč	3 277 440 Kč	3 504 960 Kč

Tabulka 20 - Srovnání dle vybraných parametrů v reprezentativním příkladu (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v sazebníku či automatického výpočtu úvěrových kalkulaček, 2016)

V modelovém příkladu poskytuje hypotéku s nejnižší a nejvýhodnější úrokovou sazbou 1,89 % Komerční banka, jejíž výše je však platná při dodržení podmínky uzavření pojištění schopnosti splácet, v hodnotě čerpané hypotéky, a to u Komerční pojišťovny. Další podmínkou je posílání klientových příjmů na účet uzavřený u KB. Hypotéku s úrokovou sazbou pouze o 0,1 % vyšší, tedy 1,99 % nabízí Equa bank. Na třetím místě se umístila mBank s úrokovou sazbou 2,09 % a úvěr s nejméně výhodnou úrokovou sazbou 2,39 % poskytuje Raiffeisenbank. Toto pořadí vykazují banky i v případě výše měsíčních splátek, kdy se nejnižší částka 9 104 Kč splácí opět u KB, oproti tomu nejvyšší splátku 9 736 Kč každý měsíc musí zaplatit klient Raiffeisenbank. Rozdíl mezi dvěma zbylými

⁵⁷ Hypoteka-chytre.cz. *Co je to RPSN u hypotéky?* [online]. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <https://www.hypoteka-chytre.cz/co-je-to-rpsn-u-hypoteky/>

bankami je pouze v řádech desítek korun, kdy klient Equa bank zaplatí 9 228 Kč za měsíc a mBank si nárokuje 9 353 Kč měsíčně.

Všechny bankovní instituce kromě Komerční banky mají zřízení, poskytnutí i vedení hypotéčního úvěru bezplatné. Opět pouze KB si účtuje poplatek 2900 Kč za zpracování a posouzení žádosti o úvěr.

Celková částka k úhradě byla v úvěrové kalkulačce automaticky spočítána pouze u Raiffeisenbank. Hodnoty u ostatních bank byly spočítány ručně, kdy se vynásobila měsíční splátka s dobou splatnosti v měsících. Stejně jak tomu bylo u spotřebitelských úvěrů, i hypotéční úvěr nejlevněji poskytuje Komerční banka, jejíž splatná částka je 3 277 440 Kč. Druhou nejnižší částku k uhrazení má Equa bank ve výši 3 322 080 Kč, která je jen nepatrně výhodnější než mBank s konečnou částkou 3 367 080 Kč. Nejvíce klient za hypotéční úvěr opět přeplatí u Raiffeisenbank, kdy klient přeplatí půjčenou částku o více než 1 milion Kč a částka k úhradě tedy činí 3 504 960 Kč.

12 Závěr

V úvodu teoretické části diplomové práce byly vysvětleny základní pojmy týkající se zadluženosti České republiky. Další část rešerše byla tvořena objasněním pojmů spojených se zadlužeností domácností, zejména pak rozdělení subjektů, které mají oprávnění k poskytování úvěrů domácnostem. Dále zde byly vyjmenovány a popsány možné příčiny, které způsobují zadluženost domácností. Mezi tyto příčiny se nejčastěji řadí využívání hypotéčních a spotřebitelských úvěrů, ale i ostatních úvěrových produktů, jako je např. kontokorentní úvěr, kreditní karta či pořizování předmětů na leasing. V další kapitole byly uvedeny a vysvětleny možné způsoby, jak může dlužník řešit svou dluhovou situaci. Jednou z možností je konsolidace půjček, kdy je v případě čerpání více půjček současně umožněno sloučení těchto půjček pouze do jedné. Další možností, kterou může dlužník využít, je refinancování, které poskytují téměř všechny bankovní instituce. Refinancování spočívá v půjčce peněžního obnosu na splacení předchozí půjčky, u hypotéčního úvěru pak refinancování spočívá v převodu čerpaného úvěru od původní banky k bance nové. V případě platební neschopnosti pak může dlužník podat návrh na oddlužení s vyhlášením osobního bankrotu. Další možností, která není brána jako řešení zadluženosti, nýbrž spíše jako její následek, je exekuce, která spočívá v zabavení majetku dlužníka ve výši dlužné částky či uvalení exekuce na jmění peněžního charakteru.

Začátek praktické části byl věnován vývoji ukazatelů týkajících se zadluženosti státu. V případě státního dluhu, který představuje zadlužení centrální vlády a skládá se z domácího a zahraničního dluhu, se tento ukazatel od roku 2004 až do roku 2013 neustále navyšoval. V roce 2013 dosahoval svého maxima ve výši 1683,3 mld. Kč. Pouze v posledním sledovaném roce 2014 došlo k nepatrnému poklesu, který vyvolal mírné oživení české ekonomiky. Tento pokles však může být způsobený pouze čerpáním starých finančních rezerv, které měla česká vláda k dispozici, protože bilance státního rozpočtu je již po několik let záporná. Co se týče poměru mezi domácím a zahraničním dluhem, domácí dluh je několikanásobně vyšší. Pro někoho se výše státního dluhu nemusí zdát vysoká, a proto není nutno snižovat výdaje. Avšak mělo by být bráno v úvahu, že tempo růstu státního dluhu se meziročně zvyšuje. Nicméně na základě poklesu v roce 2014 by se dalo očekávat, že by se státní dluh mohl v dalším období postupně snižovat.

U vývoje příjmů a výdajů bylo zjištěno, že za celé sledované období od roku 2005 do roku 2015 docházelo ke schodku státního rozpočtu, celkové výdaje tedy převyšovaly celkové příjmy. Tento schodek byl nejvyšší v roce 2009 ve výši 192,4 mld. Kč, od tohoto se začal schodek postupně snižovat až na hodnotu 62,8 mld. v roce 2015. Tento pokles lze přisuzovat lepšímu hospodaření státu s penězi.

Dalším ukazatelem byl vývoj průměrné míry inflace, jejíž hodnota 6,3 % byla rekordní v roce 2008, což bylo způsobeno ekonomickou krizí, která měla za následek hospodářský propad. Na druhou stranu nejnižší hodnota 0,3 % byla naměřena v loňském roce 2015, kdy tato nízká hodnota přispěla k posílení měny a následně i k růstu české ekonomiky. Pro letošní rok 2016 je průměrná míra inflace odhadována těsně pod 1 %.

Následujícím ukazatelem byl vývoj hrubého domácího produktu, který znázorňuje úroveň ekonomické výkonnosti v dané zemi a vyjadřuje celkovou hodnotu statků a služeb nově vyrobených za dané období. Za sledované období došlo v roce 2009, 2012 a 2013 k negativnímu růstu HDP, kdy v roce 2009 byl nejsilnější meziroční pokles HDP o 4,8 %. V roce 2014 došlo opět k nastartování české ekonomiky, kdy byl opět naměřen pozitivní růst HDP o 2 %. Tento pozitivní růst je předpověděn i pro následující roky, v roce 2016 je prognóza růstu o 2,7 %, v roce 2017 již o 3 %. V následujících letech se tedy předpokládá vzrůst HDP. Možným doporučením pro vyšší pozitivní růst HDP, jako tomu bylo před rokem 2007, je povolení investic do výroby, čímž by HDP vzrostlo. Co se týče mezinárodního srovnání vládního dluhu konsolidovaného v % HDP, není na tom Česká republika s 42,7 % (k roku 2014) výrazně špatně oproti jiným zemím.

Poslední ukazatel se týkal vývoje nezaměstnanosti, u kterého se hodnotí poměr ekonomicky aktivních a ekonomicky neaktivních obyvatel, který se za sledované období od roku 2004 do roku 2014 zvýšil o 93,9 tis. osob. Oproti tomu se ve zmíněném období zvýšil také počet zaměstnaných osob o 267,7 tis. osob, počet nezaměstnaných se naopak snížil o 102,3 tis. osob.

Další kapitola byla věnována vývoji ukazatelů souvisejících se zadlužeností domácností, která se neustále zvyšuje. Za hlavní důvody může být jmenována ztráta obav lidí žít na dluh, snižování úspor a následná potřeba si peníze půjčit, růst životní úrovně a neochota lidí vyčkat, než si na určitou věc naspoří. K zadlužení domácností nejvíce dochází z důvodu využívání hypotéčních a spotřebitelských úvěrů. Hypotéční úvěry, tedy

úvěry na bydlení, jsou nejčastěji poskytovány bankovními institucemi a družstevními záložnami. Důvodem klienta upřednostnit čerpání úvěru na bydlení u bank je zejména vyšší výhodnost, nižší riziko a vyšší počet poskytovatelů, které mají poskytování hypotéčních úvěrů ve svém bankovním úvěrovém portfoliu. Naopak u nebankovních institucí jsou nejvíce využívány spotřebitelské úvěry, zejména díky jejich nenáročnému získání, avšak čerpané úvěry u těchto institucí mají klesající tendenci. Příčinou může být nevýhodnost poskytovaných produktů, zvyšující se opatrnost osob a rostoucí nedůvěra vůči těmto institucím. Úvěry od nebankovních institucí jsou zpravidla velice nevýhodné a dlužník se tak může snadno dostat do finančních potíží, které mohou vést až k osobnímu bankrotu dlužníka. Návrhy na osobní bankrot měly od roku 2008 až do roku 2013 rostoucí tendenci, kdy v roce 2013 bylo podáno přes 26 tisíc návrhů. Od tohoto roku se jejich počet začal postupně snižovat. Možným důvodem může být např. lepší hospodaření s penězi, kdy domácnosti nejsou nuceny uchýlovat se k čerpání půjčky či úvěru či vyšší opatrnost při nakládání s penězi.

V případě, že má jedinec zájem o využití půjčky či úvěru, namísto úrokové sazby by se měl při výběru řídit zejména podle výše RPSN, které je výrazně výhodnější u úvěrů na nákup bytových nemovitostí než u spotřebitelských úvěrů. Pro oba typy úvěrů je pak společné to, že ve sledovaném období dochází k poklesu RPSN, jejíž nejnižší výše byla naměřena v roce 2015, u úvěrů na nákup nemovitosti činila sazba 2,65 %, u spotřebitelských úvěrů se jednalo o sazbu 12,45 %. Co se týče výše zmíněné úrokové sazby, ta je nejvyšší u spotřebitelských úvěrů a nejnižší opět u úvěrů na nákup bytových nemovitostí. Přestože tedy existují spotřební úvěry, které lze neúčelově čerpat na cokoliv, tedy i na úhradu bytových potřeb, je výhodnější čerpat hypotéční úvěr právě díky nižší úrokové sazbě.

Na základě dotazníkové výzkumu, který byl rozšířen mezi 165 respondentů, bylo potvrzeno, že domácnosti opravdu nejvíce využívají spotřebitelských a hypotéčních úvěrů. Ze 110 respondentů, kteří si někdy vzali půjčku či úvěr, si nejvíce osob půjčilo ve věku mezi 26 a 35 lety, a to nejčastěji částku nad 500 000 Kč, která odpovídá již zmíněnému čerpání hypotéčního úvěru. Při výběru půjčky respondenti hledí zejména na výši RPSN a také úrokových sazeb. Lidé by se však měli rozhodovat zejména podle výše RPSN, která v sobě zahrnuje veškeré poplatky. Neměli by se tedy nechat zlákat na zdánlivě výhodně

vypadající nízkou úrokovou sazbou. Ze 137 vyplněných dotazníků pak 27 respondentů uvedlo, že si nikdy nevzalo žádnou půjčku, pro 17 respondentů bylo hlavním důvodem to, že se nechtějí zadlužit.

V poslední kapitole diplomové práce byly porovnány čtyři banky, a to mBank, Equa bank, Komerční banka, Raiffeisenbank a nebankovní instituce Home Credit, které poskytují spotřebitelské úvěry. Jak již bylo řečeno, klienti by se měli při výběru úvěrů rozhodovat dle výše RPSN, která je nejnižší u Equa bank ve výši od 6,07 %. Úvěr s nejvyšší RPSN pak poskytuje Home Credit, a to ve výši od 14,2 %. Úvěr s nejnižší úrokovou sazbou od 5,9 % poskytuje opět Equa bank, nejvyšší úrokovou sazbu 13,9 % má opět Home Credit.

Na konci kapitoly byl znázorněn vzorový příklad, kdy klient čerpá úvěr ve výši 100 000 Kč se splatností 48 měsíců. Na základě těchto uvedených údajů vyšla jako nejvýhodnější již zmíněná Equa bank, která úvěr v této výši poskytuje s úrokovou sazbou 7,9 %, RPSN činí 8,2 % a klient přeplatí úvěr pouze o 16 976 Kč. Pro porovnání, jako nejméně výhodná instituce pro čerpání spotřebitelského úvěru vyšel Home Credit, který nabízí úvěr s úrokovou sazbou ve výši 16,63 %, výše RPSN činí 18,1 % a klient ve výsledku přeplatí původní půjčenou částku o 37 280 Kč.

V případě porovnání institucí poskytující hypotéční úvěr byly vybrány pouze čtyři výše zmíněné bankovní instituce. Na základě srovnání podle úrokových sazeb s fixací na 1 rok poskytuje nejvýhodnější úvěr se sazbou 1,89 % mBank, naopak nejvyšší úrokovou sazbu 3,69 % má Equa bank. Úroková sazba s fixací na 3 roky je nejnižší u Komerční banky a činí 1,89 %, nejvyšší úrokovou sazbu 2,19 % má pak Raiffeisenbank. Nejnižší úrokovou sazbu 1,89 % s fixací na 5 let poskytuje opět Komerční banka, naopak nejvyšší sazbu 2,24 % má mBank.

V použitém vzorovém příkladu, kdy výše úvěru činí 2 500 000 Kč a se splatností 30 let, vyšla jako nejvýhodnější Komerční banka, která tento úvěr poskytuje s úrokovou sazbou ve výši pouze 1,89 % a klient tak přeplatí 277 440 Kč. Nejméně výhodné je pak čerpat hypotéční úvěr u Raiffeisenbank, která nabízí tento úvěr s úrokovou sazbou 2,39 % a přeplacená částka tak činí 504 960 Kč.

13 Seznam použitých zdrojů

13.1 Knižní zdroje

1. BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ. *Makroekonomie - teorie a praxe*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2014. ISBN 978-80-7380-492-3.
2. BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA, Dana STARÁ a Roman SVOBODA. *Česká republika ve světle ekonomických teorií*. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2012. ISBN 978-80-7380-369-8.
3. ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. *Základy financí*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011. ISBN 978-80-247-3669-3.
4. DVOŘÁK, Pavel. *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. ISBN 978-80-7400-075-1.
5. DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a Luboš SMRČKA. *Finanční vzdělávání pro střední školy*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-008-9.
6. HOLMAN, Robert a Dana POSPÍCHALOVÁ. *Úvod do ekonomie: pro střední školy*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. ISBN 80-7179-023-0.
7. JANDA, Josef. *Jak žít šťastně na dluh*. První vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. ISBN 978-80-247-4833-7.
8. JÍLEK, Josef. *Peníze a měnová politika*. První vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2004. ISBN 80-247-0769-1.
9. JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. První vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. ISBN 978-80-247-3258-9.

10. LIŠKA, Petr, Štefan ELEK a Karel MAREK. *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. ISBN 978-80-7478-511-5.
11. MAAYTOVÁ, Alena. *Veřejné finance*. první vydání. Praha: VŠEM, 2012. ISBN 978-80-86730-90-5.
12. MACHKOVÁ, Hana, Eva ČERNOHLÁVKOVÁ a Alexej SATO. *Mezinárodní obchodní operace*. 6., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. ISBN 978-80-247-4874-0.
13. NAHODIL, František. *Ekonomika veřejného sektoru*. 1. vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, o. p. s., 2003. ISBN 80-86754-05-7.
14. NACHER, Patrik. *Konec finančních ngramotů v Čechách*. Praha: PLOT, 2015. ISBN 978-80-7428-268-3.
15. OCHRANA, František, Jan PAVEL a Leoš VÍTEK. *Veřejný sektor a veřejné finance: Financování nepodnikatelských a podnikatelských aktivit*. První vydání. Praha: Grada Publishing, 2010. ISBN 978-80-247-3228-2.
16. ONDŘEJ, Jan. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: Ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-446-9.
17. POLOUČEK, Stanislav. *Bankovnictví*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2006. ISBN 80-7179-462-7.
18. RADOVÁ, Jarmila, Petr DVOŘÁK a Jiří MÁLEK. *Finanční matematika pro každého*. 8. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. ISBN 978-80-247-4831-3.
19. REJNUŠ, Oldřich. *Finanční trhy*. 4., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2014. ISBN 978-80-247-3671-6.

20. SMRČKA, Luboš. *Rodinné finance: Ekonomická krize a krach optimismu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-199-4.
21. STROUHAL, Jiří a Jiřina BOKŠOVÁ. *Lexikon účetních pojmů*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015. ISBN 978-80-7478-787-4.
22. SYROVÝ, Petr. *Financování vlastního bydlení*. 5. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009. ISBN 978-80-247-2388-4.
23. VALOUCH, Petr. *Leasing v praxi, praktický průvodce*. 5. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-4081-2.

13.2 Internetové zdroje

1. Akcie.cz. *CPI: Index spotřebitelských cen* [online]. 2009 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://www.akcie.cz/slovník/cpi-index-spotrebitelskych-cen>
2. Cnb.cz. *Aktuální prognóza ČNB* [online]. 2016 [cit. 2016-03-16]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/prognoza/index.html?cnb_css=true
3. Cnb.cz/cs/index.html. *Kritéria konvergence* [online]. Copyright © Česká národní banka, 2003-2014 [cit. 2014-06-21]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/eu_integrace_04.html
4. Czso.cz. *Ekonomická aktivita* [online]. [cit. 2016-03-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20562067/170218-14.pdf/36438332-d6ad-4085-ac8b-5b59bcd6b6c3?version=1.0>
5. Czso.cz. *Inflace - druhy, definice, tabulky* [online]. 2016 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/mira_inflace
6. Epinstitut.cz. *Důsledky deflace? Jednoznačně negativní!* [online]. 2015 [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://www.epinstitut.cz/dusledky-deflace-jednoznacne-negativni/>

7. Equabank.cz. *Vedení banky* [online]. 2016 [cit. 2016-01-09]. Dostupné z: <https://www.equabank.cz/o-nas/vedeni-banky/>
8. Finance.cz. *Hrubý domácí produkt (HDP)* [online]. [cit. 2016-03-08]. Dostupné z: <http://www.finance.cz/makrodata-eu/hdp/informace/>
9. Homecredit.cz. *Home Credit* [online]. 2015 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <https://www.homecredit.cz/o-nas/profil-spolecnosti/>
10. Hypoteka-chytre.cz. *Co je to RPSN u hypotéky?* [online]. [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <https://www.hypoteka-chytre.cz/co-je-to-rpsn-u-hypoteky/>
11. Investia.cz. *Míra inflace 2015* [online]. [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://www.investia.cz/inflace>
12. Kb.cz. *Základní informace* [online]. 2015 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://www.kb.cz/cs/o-bance/o-nas/zakladni-informace.shtml>
13. Mach.blog.ihned.cz. *Jak vyrovnat státní rozpočet bez zvyšování daní* [online]. 2010 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://mach.blog.ihned.cz/c1-40747310-jak-vyrovnat-statni-rozpocet-bez-zvysovani-dani>
14. Mbank.cz. *Účelová hypotéka od mBank* [online]. 2015 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <http://www.mbank.cz/osobni/uvery/hypoteka-a-refinancovani-hypoteky/>
15. Mbank.cz. *Vítejte v mBank* [online]. 2016 [cit. 2016-01-09]. Dostupné z: <http://www.mbank.cz/o-nas/o-bance/>
16. Mesec.cz. *Porovnání Raiffeisenbank a.s. Hypotéka Klasik* [online]. 2015 [cit. 2016-02-28]. Dostupné z: <http://www.mesec.cz/produkty/hypoteky/porovnani/?vybrane%5B1%5D=2472>

17. Mfcr.cz. *Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladěnosti ČR s eurozónou - 2015* [online]. 2015 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr/2015/vyhodnoceni-plneni-maastrichtskych-konve-23412>
18. Novinky.cz. *Češi začali šetřit i na půjčkách, refinancování má zelenou* [online]. [cit. 2016-01-17]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/finance/385227-cesi-zacali-setrit-i-na-pujckach-refinancovani-ma-zelenou.html>
19. Rb.cz. *Hypotéka na bydlení* [online]. 2015 [cit. 2016-02-29]. Dostupné z: <https://www.rb.cz/osobni/hypoteky/hypoteka-klasik>
20. Rb.cz. *Profil a historie Raiffeisenbank v ČR* [online]. 1993-2016 [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <https://www.rb.cz/o-nas/o-spolecnosti/profil-a-historie-raiffeisenbank-v-cr>
21. Zavedenieura.cz/. *Maastrichtská kritéria* [online]. Copyright © 2013 [cit. 2014-06-22]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/maastrichtska-kriteria>
22. Zpravy.aktualne.cz. *Sobotka věří ve vyrovnaný rozpočet v příštím volebním období* [online]. 2015 [cit. 2016-03-10]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/sobotka-veri-ve-vyrovnany-rozpocet-v-pristim-volebnim-obdobi/r~ad296c0236d911e5a43f002590604f2e/>

14 Seznam tabulek, grafů a obrázků

14.1 Seznam tabulek

Tabulka 1 - Vývoj státního dluhu v období 2004-2014 v mld. Kč (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů Ministerstva financí České republiky, 2016).....	37
Tabulka 2 - Vývoj příjmů a výdajů státního rozpočtu v období 2005-2015 v mld. Kč (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů ČNB, 2016).....	39
Tabulka 3 - Zadlužení domácností – banky a družstevní záložny v období 2005-2015 v mil. Kč (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v databázi časových řad ARAD, ČNB, 2016).....	50
Tabulka 4 - Výše úvěrů od ostatních finančních institucí v období 2005-2015 v mil. Kč (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v databázi časových řad ARAD, ČNB)	52
Tabulka 5 - Celková zadluženost domácností v období 2005-2015 v mil. Kč (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v databázi časových řad ARAD, ČNB, 2016).....	54
Tabulka 6 - Maximální čerpaná částka v rámci jedné půjčky/úvěru podle věkové kategorie (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016).....	65
Tabulka 7 - Účel první čerpané půjčky podle věkové kategorie (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016).....	71
Tabulka 8 - Účel čerpané půjčky podle věkové kategorie (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016).....	73
Tabulka 9 - Výše úrokových sazeb produktů vybraných bank (zdroj: zpracováno autorkou na základě sazebníků či údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016).....	81
Tabulka 10 - Minimální výše čerpaného úvěru (zdroj: zpracováno autorkou na základě úvěrové kalkulačky či údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016).....	82
Tabulka 11 - Maximální výše čerpaného úvěru (zdroj: zpracováno autorkou na základě výpočtu úvěrové kalkulačky či údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016).	83
Tabulka 12 - Doba splatnosti úvěru (zdroj: zpracováno autorkou na základě výpočtu úvěrové kalkulačky či údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016).....	84
Tabulka 13 - Roční procentní sazba nákladů (zdroj: zpracováno autorkou na základě výpočtu úvěrové kalkulačky či údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016).	84

Tabulka 14 - Srovnání dle vybraných parametrů v reprezentativním příkladu (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v sazebníku či automatického výpočtu úvěrových kalkulaček, 2016).....	86
Tabulka 15 - Úroková sazba - fixace 1 rok (zdroj: zpracováno autorkou na základě sazebníků či údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016).....	89
Tabulka 16 - Úroková sazba - fixace 3 roky (zdroj: zpracováno autorkou na základě sazebníků či údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016).....	90
Tabulka 17 - Úroková sazba - fixace 5 let (zdroj: zpracováno autorkou na základě sazebníků či údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016).....	91
Tabulka 18 - Minimální výše úvěru (zdroj: zpracováno autorkou na základě údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016).....	91
Tabulka 19 - Doba splatnosti úvěru (zdroj: zpracováno autorkou na základě výpočtu úvěrové kalkulačky či údajů na webových stránkách vybraných institucí, 2016).....	92
Tabulka 20 - Srovnání dle vybraných parametrů v reprezentativním příkladu (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v sazebníku či automatického výpočtu úvěrových kalkulaček, 2016).....	93

14.2 Seznam grafů

Graf 1 – Vývoj státního dluhu v mld. Kč v období 2004-2014 (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů Ministerstva financí České republiky, 2016).....	38
Graf 2 – Vývoj ukazatelů státní rozpočtu v období 2005-2015 (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů ČNB, 2016).....	39
Graf 3 – Průměrná roční míra inflace v období 2005–2015 (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů ČSU, 2016).....	41
Graf 4 – Výše HDP v období 2004-2014 v % (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů ČSÚ, 2016).....	43
Graf 5 – Počet ekonomicky aktivních a neaktivních osob v období 2004-2014 (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů ČSÚ, 2016).....	46
Graf 6 - Míra zaměstnanosti a obecná míra nezaměstnanosti v období 2004-2014 (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů ČSÚ).....	47
Graf 7 – Výše úvěrů od bank a družstevních záložen v období 2005-2015 (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v databázi časových řad ARAD, ČNB, 2016).....	51

Graf 8 – Výše úvěrů od ostatních finančních institucí v období 2005-2015 (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v databázi časových řad ARAD, ČNB).....	53
Graf 9 – Celková zadluženost domácností v období 2005-2015 (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v databázi časových řad ARAD, ČNB, 2016)	55
Graf 10 - Počet osobních bankrotů a návrhů na osobní bankrot (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů společnosti CRIF – Czech Credit Bureau, 2016).....	56
Graf 11 – Výše úrokových sazeb úvěrů poskytnutých bankami domácnostem v období 2005-2015 - nové obchody v % (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v databázi časových řad ARAD, ČNB, 2016)	57
Graf 12 – Výše RPSN u úvěrů poskytnutých bankami domácnostem v období 2005-2015 (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v databázi časových řad ARAD, ČNB, 2016)	59
Graf 13 – Výše průměrné hrubé měsíční mzdy v období 2004-2014 (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě údajů v databázi časových řad ARAD, ČNB, 2016).....	60
Graf 14 - Počet respondentů čerpajících půjčku či úvěr (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016)	63
Graf 15 - Maximální čerpaná částka v rámci jedné půjčky/úvěru (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016).....	64
Graf 16 - Nejdůležitější hlediska při výběru půjčky (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016).....	66
Graf 17 - Znalost významu pojmu RPSN (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016)	67
Graf 18 - Využívání kontokorentního úvěru (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016).....	68
Graf 19 - Instituce, u kterých respondenti čerpali půjčku (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016)	69
Graf 20 - Množství půjček u libovolné instituce (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016).....	70
Graf 21 - Účel první čerpané půjčky (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016).....	71
Graf 22 - Účel čerpané půjčky (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016)	73

Graf 23 - Věk respondenta při čerpání první půjčky (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016).....	75
Graf 24 - Vzdělání respondenta při čerpání první půjčky (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016).....	76
Graf 25 - Důvody nečerpání půjčky (zdroj: vlastní zpracování autorky na základě dotazníkového šetření, 2016).....	77

14.3 Seznam obrázků

Obrázek 1: Příjmy státního rozpočtu – vlastní zpracování autorky (zdroj: ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. <i>Základy financí</i> . 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011, str. 284. ISBN 978-80-247-3669-3.)	17
Obrázek 2: Výdaje státního rozpočtu - vlastní zpracování autorky (zdroj: ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ. <i>Základy financí</i> . 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 2011, str. 286. ISBN 978-80-247-3669-3.)	18
Obrázek 3 - Vládní dluh konsolidovaný v % HDP (zdroj: Eurostat, 2015)	45

15 Seznam příloh

Příloha 1 - Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let.....	108
Příloha 2 - Průměrná hrubá měsíční mzda v období 2004-2014	109

16 Přílohy

Příloha 1 - Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let

Období	Ekonomicky aktivní (tis. osob)		Ekonomicky neaktivní	Míra zaměstnanosti (%)	Obecná míra nezaměstnanosti (%)
	Zaměstnaní	Nezaměstnaní			
2004	4 706,6	425,9	3 540,8	54,3	8,3
2005	4 764,0	410,2	3 541,8	54,7	7,9
2006	4 828,1	371,3	3 574,0	55,0	7,1
2007	4 922,0	276,3	3 646,7	55,6	5,3
2008	5 002,5	229,8	3 711,4	55,9	4,4
2009	4 934,3	352,2	3 722,9	54,8	6,7
2010	4 885,2	383,7	3 746,5	54,2	7,3
2011	4 872,4	350,6	3 741,7	54,4	6,7
2012	4 890,1	366,9	3 707,6	54,5	7,0
2013	4 937,1	368,9	3 645,4	55,2	7,0
2014	4 974,3	323,6	3 634,7	55,7	6,1

Zdroj: Vdb.czso.cz. *Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let* [online]. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: [https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM01-B&skuId=426&katalog=30853&pvo=ZAM01-B&str=v467&u=v413__VUZEMI__97__19#w=\)](https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM01-B&skuId=426&katalog=30853&pvo=ZAM01-B&str=v467&u=v413__VUZEMI__97__19#w=)

Příloha 2 - Průměrná hrubá měsíční mzda v období 2004-2014

Období	Průměrná hrubá měsíční mzda (Kč)	Index nominální mzdy (%)
2004	17 466	106,3
2005	18 344	105,0
2006	19 546	106,6
2007	20 957	107,2
2008	22 592	107,8
2009	23 344	103,3
2010	23 864	102,2
2011	24 455	102,5
2012	25 067	102,5
2013	25 035	99,9
2014	25 607	102,3

Zdroj: Cnb.cz. *Nominální mzda v Kč, roční data* [online]. [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=21738&p_uka=1&p_strid=ACFA&p_od=200412&p_do=201412&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C)